

בעושהי"ת

זה השער לה' צדיקים יבואו בו

ספר

בית הרשבי"י

על שמירת ותיקון פגם הברית

דיניו ומנהגיו

סדר בראשית = שמות

בו יבואר גודל ענין הלימוד של שכר ועונש על עניני פגם ותיקון הברית. גם יבואר בו גודל העונש הרע והמר המגיע אל הפוגם פגם הברית, והפגם הגדול: הנורא הנעשה על ידי חטא פגם הברית קודש, ושהוא כרוק ומנוסה שמי שמקלקל הברית קודש אפילו נולד במזל טוב להיות עשיר מתהפך לו למזל רע רחמנא לצלן אפילו זהב ביד מתהפך לו לנחושת. ועור הפוגם הברית גורם לו להיות נע ונר ולשפוך דם נפשות אכזוניים. גם יבואר בו סדר התיקון: התשובה להפגם הזה המבוארים כרברי האריז"ל והאחרונים, כי אין לך רבר העומד בפני התשובה.

עוד יבואר בו גודל מעלת שומרי הברית,

ותיקונים וסגולות מלוקטים לתקן פגם הזה.

ועיקר התיקון תלוי ביסוד לתקנו, ובו תלוי גם כן ביאת משיח בן דוד.

(כן מובא אור צדיקים ובספר זוהר חי פרשת נח ופרשת ויחי)

ועל ידי הלימוד בספר הזה יתבונן בשכלו הזך כי יפה שעה אחת

כתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא,

וכמה שעות מימי חייו הלכו לבטלה.

יוצא לאור סיון תשס"ד לפ"ק

הספר נדפס לזכות הרבים,

ומתחלק בחינם לכל דורש ומבקש

בעזרת השם יתברך

על הטוב יזכר

זאת נדבת

מוהר"ר יעקב סרויה נ"י

לטובת נשמת אביו

מוהר"ר מיימון בן מאיר ז"ל,

נפטר כ"ב אדר שנת תשכ"ב לפ"ק

*

אמו שמחה בת ר' יעקב ז"ל,

נפטרה כ"ט מנחם אב תשנ"ט לפ"ק

*

הספר נדפס לזכות את הרבים
ומתחלק בהנם לכל דורש ומבקש

גודל לימוד עניני קדושת הברית,
השבר הגדול להשומרו,
והעונש הגדול להפוגם פגם הברית
הוא אחד מהיסודות הגדולים
בקדושת ישראל וטהרתן

הרשות נתונה לכל מי שברצונו להדפיס קטעים
מספר זה או כל הספר בכל לשון שהוא בכל מדינה
ומדינה, כדי להרבות תורה ויראת שמים בעולם
ולעזור לבות אחינו בני ישראל לתשובה שלימה.

שם המחבר לא נזכר, כי לא הבאנו בו
אומר הבא מן החדש רק דברים בשם
אומרם, וקבל האמת ממי שאמרה.

ספר בית הרשב"י

על שמירת ותיקון פגם הברית

בו יבואר גודל לימוד עניני תיקון עון פגם הברית,
והעונשים הגדולים אשר מענישים את האדם בעולם הזה
ובעולם העליון על עון פגם הברית.

גם יבואר בו עניני יראת שמים והתעוררות, וגודל
הפגם המגיע לנפש וגוף האדם הנכשל. באי ידיעת
עניני יראת שמים ויראת העונש בעון פגם הברית
חס ושלוש, ואופני ותיקוני התשובה על עון זה.

כל זה מלוקט מדברי חז"ל בש"ס בבלי ירושלמי ומדרשים,
זוהר הקדוש תיקונים וספרי הראשונים, ומספרי מוסר
וספרי ח"ן מגדולי האחרונים וספרי תלמידי הבעל שם טוב
זצלה"ה, ודבריהם הקדושים חוצבים להבות אש,
מלהיבים נפש האדם לעבודת הבורא. דברים העומדים
ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם, ואפילו הלומדים
והיראים מחמת חסרון ידיעה. ועל ידי ספר זה יהי יד הכל
ממשמשיך בהן ויזכרו לשמור ולקיים.

בו ימצאו רבנים, מגידי שיעור וראשי ישיבות, מלמדים
ומחנכים את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר
יעשו. גם כל בני אדם ימצאו בו הדרכה נפלאה איך
להדריך את בתיהם לתורה ויראת שמים.

המעייך בספר זה בלתי ספק יקבל תועלת גדולה ונפלאה בהתעוררות
בלתי גבול להתאמץ ולהתחזק לקיים מצוות הבורא יתברך שמו
על ידי שידע כל עניני שכר ועונש וזהירות בעניני פגם הברית.

בעזרת השם יתברך

ספר

בית הרשב"י

שמות חלק ב'

תיקון פגם הברית - דיניו ומנהגיו
הדרך ללימוד הזוהר הקדוש

הוא על ידי תיקון פגם הברית

כשאדם פוגם בברית הסטרא
אחרא לזקחת ממנו כל התורה

ומצות עשה

(זוהר חי - אור לישרים - חובת הלבבות)

הדברים הבאים כאן הם תמצית מש"ס וספרי
ראשונים ואחרונים על מעלת וגודל קדושת הברית
רובם ככולם הם מקור הסעיפים הבאים מש"ס בבלי
וירושלמי,

זוהר הקדוש, רבינו יונה, ספר חסידים, כתבי
האריז"ל, רבי חיים וויטאל, יסוד יוסף, של"ה
הקדוש, קב הישר, שבט מוסר, ראשית חכמה, יסוד
ושורש העבודה, ספרי הבעל שם טוב הקדוש, זרע
קודש, עבודת הקודש להחיד"א, בן איש חי, ועוד

ציינתי כאן בקיצור נמרץ ובקצת מראה מקומות לראות

מקור מקומן טהור וכדי שלא לנטות מדרך קצרה, העתקנו הרבה דברים בהערה מתחת לקו, ובדרך זה בנקל לעיין באלו הסעיפים ולרשום בזכרון לעשותם. וסידרנים לפי ענינים.

השם הטוב יעזרינו על דבר כבוד שמו יתברך, שכאשר זכינו לסדר אותנו כן נזכה לעשותו, ונהיי משומרי בריתו ברית קודש וזוכרי פקודיו לעשותם, אמן ואמן.

כל מדותיו ומעשים טובים של האדם אינן כדאין להציל בזכותן חטא פעם אחת של הוצאת זרע לבטלה

ודי לן במה שכתוב בנועם אלימלך פרשת ויחי (על הכתוב ויקרבו בני ישראל) דכל מדותיו ומעשים טובים של האדם אינן כדאין להציל בזכותן חטא פעם אחת של הוצאת זרע לבטלה, עיין שם. וענינים הללו קלים בעיני האברכים ואפילו אותן בני עלייה שבבחרותם הראו סימני טהרה^א והשתוקקו לעבוד את הבורא ברוך הוא בתורה ותפלה וזו היתה כל מגמתם הרבה מהן נלכדו בעון זה. ויש בזה טעמים הרבה אשר אי אפשר להעלותם על הכתב. על כן אמרתי להעלות על הכתב במדור מיוחד כל הנאמר ונשנה בענין זה עד מקום שידי מגעת ודי הטוב יטהר לבבינו להתחזק ולהחזיק מעמד בזמן ודור פרוץ כזה לשמור ולעשות ולקיים את כל דבריהם ובזכות זה נזכה ונחיה לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות באמת ובלבב שלם עד שיתקיים בנו ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ במהרה בימינו אמן.

(א) ועיין בן איש חי שנה ראשונה פרשת ראה, תפילה יפה.

אמונה - יסוד האמונה

ואנכי לא ידעתי (ויצא פרק כ"ח פסוק ט"ז) בגימטריא ברית

1. כי המשקר ופוגם בריתו כאלו משקר בכל התורה ומשקר בשמא קדישא ואנכי ה' אלוקיך לא ידעתי, (ועיין מדרש תלפיות למה העונש כל כך חמור במוציא זרע לבטלה כי הוא אינו מאמין באנוכי, כי רק ה' רואה מה שעושה, ועל ידי זה הוא כופר בה').
2. **שבת יסוד האמונה.** בראשית אותיות ירא שבת, ומילה יסוד האמונה, בראשית אותיות ברית אש, (זוהר הקדוש בראשית).

אמת

3. בספר הקדוש "נועם אלימלך" בהנהגותיו כתוב: **חטאת נעורים של האדם מסמין עיניו שלא יראה האמת, עיין שם.** ובעונותינו הרבים חטא זה הוא גורם השפלות² הגדולה בדורנו, שאין אנו יכולים להתעלות

ב) כמבואר בשולחן ערוך אבן העזר (סימן כ"ג סעיף א'), ועון זה חמור מכל עבירות שבתורה.

וכן כתוב בזוהר (ויקהל דף רי"ד סוף עמוד ב') וז"ל: בגין דלית חובא דקשיא קמיה קודשא בריך הוא כהאי מאן דמשקר ופגים להאי את קיימא קדישא, ודא לא חמי אנפי שכינתא, עד כאן לשונו. [פירוש הזוהר: מפני שאין חטא שקשה לפני הקדוש ברוך הוא, כמי שמשקר ופוגם את זה אות הקיום הקדוש. וזה לא רואה את פני השכינה.]

ובספר אור לישרים (מהגאון הגדול ר' זרח איידליץ דרוש א') כתב: כשאחד פוגם חס ושלום במדת היסוד, הסטרא אחרא לוקחת ממנו כל התורה ומצות עשה. ובספר זהר חי (מהגאון הקדוש מקאמארנא, פרשת ויחי דף שע"ז עמוד ב') וז"ל: אבל זה החטא (של הפוגם בפגם הברית) הוא חטא כללי פוגם בשרשו ומזלו עליון דעת עליון וכו', כי העושה חטא זה תיכף

במדרגות עבדות השם יתברך, כי חטא זה מסמא עינים רחמנא לצלן ומעכב, ואילו זכינו לתקן חטא זה ויקבל השם יתברך בחינת תשובתינו ויענה ויאמר סלחתי, כבר נהייתה הגאולה שלימה.

4. איתא בר"מ וכן בכתבי האר"י זלה"ה ובחובת הלבבות: **כל המעשים שהאדם עושה והתורה שהוא לומד והוא רשע, לא די שאינו מוסיף כח ואומץ בקדושה, אלא אף גם מוסיף כח בקליפה, ונענש על לימודו,** כי מאחר שהרשע נמצא תוך הקליפה הוא משפיע אל הקליפה, וגם אם לא שב כראוי אין תפילתו רצויה, וכמו שכתוב בגמרא: אמר אביי בתעניתא עד פלגי יומא מעיינו במילי דמתא, ומפלגי דיומא ריבעא דיומא קרי ומפטרי, ורבעיא דיומא בעי רחמי ואיפך. אנא לא ס"ד וכו'.

בין המצרים

1. בימים שבין המצרים העת לתקן הברית קודש. (כן כתב בספר זרע קודש פרשת דברים עיין שם).

סר ממנו צלם אלקים ונעשה חיה רעה טורף ומזיק בכעס וגאווה ומדות רעות משחית ממש כאחד מן השדים ופחות ממנו, ותורתו ותפלתו טורפין הקליפות ממנו, ולכל זה מהני התשובה והחרטה והבכיה באמת לפני א-ל-עולם עד שיעיד עליו יוצר בראשית שלא יעשה כזאת, ובתשובה יהיה תורה ומצות שלו בקדושה, אבל לתקן חטא עצום הזה המר והנמהר חמור מכל עבירות שבעולם [קשה מאד] כי פוגם במקום גבוה מאד, וכל זמן שלא עשה תשובה באמת כדינו ניכר היטב שאין לו חלק באלקי ישראל, ואסור לדבר עמו כי מטמא הבל פיו, ואני העני כשרואה זה החטא על איזה אדם אני נוהר מאד מלהסתכל בצורתו ומלדבר עמו, אבל אחר שעשה תשובה באמת, חוזר לצורת יהודי, עד כאן לשונו.

בכי'

5. הבכי הוא מתיקוני הברית לכן בכל יום יבכה וידאג בדמעות לתקן זאת.
6. להתפלל כל תפילותיו בבכי וצעקה.

גאולה

בשמירת הברית תלוי כל הגאולה

7. כל זמן שלא יעשו תשובה על פגם הברית קודש לא יגאלו (עמק יהמלך דף ע"א, מדרש תלפיות דף 101).
8. **בזמירות לליל שבת קודש אנו מתפללים "ואתפלל כדת כראוי וכנכון"**, יש לפרש על פי מה שמתאמרא משמיה של הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע על מה שנאמר מדוע לא בא בן ישי' גם תמול גם היום כי

ג) כל יהודי מחויב ללחום בעד אבינו שבשמים למפרק קורשא בריך הוא ושכינתיה מגלותא - הסוד הגדול - מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום?

ב'ספר הברית' חלק א' "כתב יושר" כתב: ודרשתי וחקרתי היטב בכל לבבי לדעת סיבת אריכות הגלות החל הזה, וארא בדורות האלה יש תורה הרבה בישראל, מרבים העם ללמוד משניות, גמרא ופוסקים גם ספרי קבלה - ובכל זאת לא בא לציון גואל. והרבה אנשים בדורות אלו התחזקו בתפלה בכל כח ועוז, וגם אלה צועקים ואינם נענים, והרבה אנשים עוסקים במצוות למרבה, עד כי מלאים מצוות כרמון - ועם כל זה שנת גאולי לא באה. ואם שלש אלה יש בדורות אלו, ועדיין לא שבנו לארצנו - מה נשאר לנו עוד, ואנחנו לא נדע מה נעשה יותר מזה לרצות פני עליון? ואמרתי אני בלבי: אין זאת, כי אם שיש איזה מפסיק העומד כנגדם ויבוא גם השטן בתוכם להחליש כח שלש אלה, כי זבוב מת אחד יבאיש שמן רוקח הרבה. ויהי כאשר חפשתי לדעת, מי הוא זה המפסיד, מצאתי שהוא מה אשר כל ג' כתות הנזכרים כולם אינם מכוונים למה

שעושים, כי אם לצורך עצמם ולתועלתם, לא למפרק קודשא בריך הוא ושכינתיה מן הגלות.

וכל אדם מישראל מחשבתו לדרכו פנה ולתועלת עצמו. וכל תורה או תפלה או מצוה אשר הוא עושה מכוון לקנות לו מקום חשוב בגן-עדן ועולם-הבא, ושיצליח על ידי זה בכל משלח ידיו בעולם הזה, ושיאריך ימים ושנים עם אשתו ובניו. וכל ישעו וכל חפצו של אותו יהודי אינו כי אם שיהיה לו פרנסה בכבוד, ושיזכה לבנות לו בית גדול וחצר מאבני גזית, כפיסין לבנים - הכל כמנהג המדינה, למען יעמוד ימים רבים ויירשנה בניו ובני אשר יולדו לו בארץ נכריה, ויראה זרע ויאריך ימים בגלות, ושימות בשיבה טובה ויספידו אותו הרב שבעירו עם שאר תופסי התורה אצל בית הכנסת, ויהיה לו לוויה גדולה ברוב עם בזו ושסוי - זה כל תכלית המבוקש של הישראלי בגלות הזה.

וביאת המשיח רגיל על לשונו תמיד, אך משפה ולחוץ, לא בלב שלם, נכון למועדי רגל: בכל מועד ורגל אומרים אנו: "לשנה הבאה בירושלים" - לא היום ולא מחר, רק מרחים אותה שנה תמימה. ואף גם זאת לא בלב שלם, כי חפץ לבו לגמור הבנין שהוא בונה, שאי אפשר להשלימו כי אם אחר איזה שנים. וכן לגמור המשא ומתן שעל ד' וה' שנים אשר עשה עליו כתב וקשר מן השררה או מן המלכות, ואין קורא בצדק ואין עושה באמת, בכל שלש כתות הנזכרים, הדברים כדי למהר את הקץ ולפדות גוי ואלקיו ולמפרק קודשא בריך הוא ושכינתיה - זה לא יש בו. והוא שאמר הכתוב: "וכל חסדו כציץ השדה" (ישעי' מ'), כלומר: אינם מכוונים בתורה ותפילה ומצוות שלהם כי אם לטובת עצמם, לתועלתם לבד: או לעולם הזה או לעולם הבא או לשניהם יחד. ואין איש שם על לב לעשותם לי לשמי ולמעני כדי להוציאני מצערי ומגלותי. כמו שאמרו בזוהר: "כל חסד דאינון עבדין, לגרמיהו עבדין". ואוי לאזנים שכך שומעות, קול ברמה נשמע רחל מבכה על בניה, היא אמנו שכינתא קדישא, רוצה לצאת מן הגלות עם כל בניה, ושומע אין לה, צעקה ואין מושיע לה, ופורק אין.

אם אל הלחם, דהטעם שעדיין לא נושענו מהגלות הזה הוא רק בגלל אל הלחם, שכל מאווינו הוא אל הלחם, לפרנסה גשמית ואין מתפללים על העיקר שהוא עבודת השי"ת. וזהו מדוע לא בא בן ישי, הוא דוד בן ישי שצריך לגאול את ישראל, והתשובה על זה, גם תמול גם היום כי אם אל הלחם, פירוש כיון שכל תפלתינו גם תמול גם היום היתה רק על הלחם, ולא

ובכן, אחי ועמי, לבטח תדעו, כי כל זמן שלא נכוון בתורה ותפלה ומצוות רק כדי למפרק קודשא בריך הוא ושכינתיה, לא זולת - לא יבוא משיחנו, כי הוא יתברך מתנהג עמנו מדה כנגד מדה ואומר: אתם אינם חסים כי אם על עצמכם, לא עלי - אף אני לא אחוס עליכם. ולא נקוה לאיש ולא ניחל לבני אדם גדולים, שהמה בזכותם ותפלתם יביאו לנו הגואל, כי הרואה ללבב הוא היודע מי גדול, לא הרואה לעינים! אך כל איש יהודי בעצמו, אפילו אינו בעל תורה ולא בר אורין כלל, מחויב ללחום בעד אבינו שבשמים, שהוא ימלוך על הארץ ולעשות מלחמה וקרב בעד ארצנו נחלת אבותינו, היא ארץ ישראל, במצוות אשר הוא עושה ולכוון בכל מצוה רק למפרק קודשא בריך הוא ושכינתיה מגלותא. אך אלקים יפדה יהיה כל כוונתו, כי בשולחן ערוך יורה דעה כתוב, שבכל מיני צדקות, כגון: להאכיל רעבים או להלביש ערומים או לרפאות חולים, להכל פדיון שבויים קודם, ואסור לאחר אפילו רגע. ואם כך הדין בפדיון שבויים לבן אדם אחד, מכל שכן לפדות גוי ואלקיו, שהוא פדיון שבויים הכללי.

ואל יאמר האדם בלבו: "מה אני ומה ערכי, שיהא כח במצוותי לפעול דבר גדול כזה?" כי אם מכך הוא בערכו המצוה בעצמה ערכה גדול ורב כחה לפעול זאת, אם יכוון בו למפרק קודשא בריך הוא ושכינתיה מגו גלותא. ואז עד מהרה שנת גאולנו באה, ותבנה ציון וכל ערי יהודה וארץ ישראל, וישכון כבוד ה' בירושלים אשר יבוננה עליון, עד כאן לשוננו.

על זה שעל ידי הגאולה נוכל לעבדו יתברך בלי מפריע
ובלי פגע.

הכנסת אורחים

תיקון גדול להאכיל לעניים על שולחנו. שהמתעסק בהם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, וכבר האריכו חז"ל במעלת החסד שקורעת גזר דינם של האדם ומשפיע השפעות טובות, וכמעט לא מצינו אצל מצוה שכר יותר גדול בעולם הזה ובעולם הבא מהנאמר אצל עושי חסד כמבואר ביור"ד (סימן רמ"ז) צדקה דוחה גזירות קשות ומציל ממות, וכל שכן בית הקבוע בעיר לשם הכנסת אורחים ודאי מגין ומציל על כל העיר מכל מיני פורעניות המתרגשות ובאות לעולם ולזה כוונו חז"ל באומרם יותר ממה שבעה"ב עושה עם העני העני עושה עם בעה"ב, ואת זה צריכין לדעת בכל זמן, ושלא להסיח דעת ממנה, כי הטובות הנשפעים בא ממה שהבעה"ב עושה עם העני, ועל ידי זה יעשה הכל בשמחה וטוב לב.

1. אנו אומרים בכל יום אחר ברכת התורה ברייתא של אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ומונה גמילות חסדים, הכנסת אורחים, ביקור חולים, הכנסת כלה ובית שיש בו הכנסת אורחים יש בו מכולם, אין קץ למתן שכרו.
2. והנה בענין הכנסת אורחים אפשר לפרש הפסוק בפרשת בהר (כ"ה, ל"ו) וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו, ולכאורה יל"ד מדוע אמר וכי ימוך אחיך, הול"ל כי ימוך אחיך, ומה בא אות וא"ו להוסיף על הפסוק.

3. ואפשר לומר דבאות ו' בא הפסוק להוסיף, דלא זו בלבד שתקיים והחזקת בו, ליתן לו כסף די מחסורו אשר יחסר לו, אלא ו' מוסיף, שתוסיף לבנות גם בית להכנסת אורחים, שהוא חלק ממצות צדקה וחסד.

4. ועפ"י זה יתבאר הרמז בתיבת וכי ימוך אחיד, וכי בגימטריא ל"ו. והרמז בזה י"ל, עפימ"ש בספה"ק הישר והטוב להרה"ק בעל אך פרי תבואה מליסקא זי"ע, שאמר בהספד על איש חשוב אחד שכתב שם עליו וז"ל שהי' אוהב תורה ולומד בעת שהי' פנוי, ובעל הכנסת אורחים ביתו הי' פתוח לרוחה ובפרט לעוברים ושבים, ושמעתי מצדיק אחד שאמר על הפסוק (במדבר ל"ג, א') אלה מסעי בני ישראל, דהיינו אותן שעוזרין להולכי דרכים לנסוע ממקום למקום הם בבחינת הל"ו

(ד) וידוע מספה"ק דכל אחד מישראל צריך לעבור פרשה זו של מ"ב מסעות במשך ימי חייו, כל אחד ואחד לפום דרגא דילי, ועיין בספה"ק דגל מחנה אפרים פרשת מסעי מזה.
וכידוע מהבעש"ט זי"ע עה"פ (תהלים ל"ז) מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ, הוא כפל "מצעדי" ו"דרכו", ואמר הבעש"ט ז"ל כי מה' מצעדי גבר כוננו, כי מה שמוליך השם יתברך את האדם לאיזה מקום על ידי מבוקש שיש לאדם לזה המקום, אבל ודרכו יחפץ, כי השם יתברך רוצה לתקן האדם שם, להעלות ניצוצות הקדושות שבמקום זה. וזהו ודרכו יחפץ, כי השם יתברך חפץ דרכו, ולא מבוקש שיש לאדם שם, וכשמעלה הניצוצות הקדושות, אז נעשה יחוד בין שני שמות הוי"ה ואדנ"י וכו' (כמבואר כל זה בס' מאור עינים פ' ויקהל).

וכן איתא בס' צפנת פענח לבעל התולדות יעקב יוסף בשם הבעש"ט, וזת"ד: כי מבואר בכתבי האריז"ל שע"י חטא אדה"ר נפלו כל הניצוצות של הנשמות קדושות בתוך הקליפות ונתערב טוב ברע, וצריך לבררן ע"י התורה והעבודה והמצוות של בני אדם. ולכן הוצרך גלות ישראל בכל שבעים אומות שנפלו שם

הניצוצות, וצריך כל אחד מישראל לגלות שם במקום שיש הניצוצות משורש נשמתו להוציאן ולבררן. והו ענין נסיעת האדם ממקום זה למקום אחר עבור פרנסתו וכיוצא, משום שיש שם ניצוצות שלו וצריך להוציאן משם ולבררן.

וכן מובא בס' פתגמין קדישין (בשם הרה"ק מברדיטשוב), וזת"ד: הבעש"ט זי"ע אמר, שבהיות אדם פעם אחד באיזה מקום, אזי מוכרח להיות שם באותו מקום פעם שני, ובאם אינו נותן בעצמו אל לבו להיות שם פעם ב', אזי השם יתברך מגלגל הדבר באופן שמוכרח להיות שם פעם שנית. כי כל נסיעות והליכות האדם לאיזה מקומות, הכל לא במקרה הוא חלילה, רק מאת ה' היתה זאת ובהשגחה פרטיית, שיש לו לאדם זה שום חלק לתקן שם במקום הזה, הן בתורה ותפילה, הן באכילה ושתי' ושינה לשם שמים, והן בשאר עבודות לשם שמים, להוציא משם הניצוצות הקדושות להעלותן לשורש אחדותן, ואזי השם יתברך ברחמיו וחסדיו המרובים מביא את האדם אל המקום זה. ועל כן חייב האדם לראות את עצמו בהיותו בא אל איזה מקום וליתן אל לבו, מה זה ועל מה זה הביא אותו השי"ת לכאן, ויראה ויבין בעיני שכלו מה שצריך לתקן שם. אמנם לאו כל אדם זוכה לעשות תיקונו בשלימות בפעם אחת, ולכן חייב הוא ומוכרח להיות שם עוד פעם שנית וכו'.

ובס' אור החכמה (פ' וירא) כתב בשם הבעש"ט, וזת"ד, שהאדם צריך לעשות הכל כדי שיהי' שלם, ולפעמים אינו צריך להשלים את עצמו אלא במקומו, בעירו בלבד, ואינו צריך לנסוע למקומות אחרים, ויש מי שצריך לטלטל את עצמו למקומות כדי לתקן בכל מקום שבא לשם.

וזהו ואלה מסעיהם למוצאייהם, שנסיעת הצדיקים היא לא כסדר שבתחילת הפסוק, שתחילה הי' מוצאייהם, הוצאות על מותרות, שלכן שלח אותם השי"ת בגלות, למסעיהם, כדי לתקן את העון, כי אם אצל צדיקים הסדר הוא תחילה מסעיהם, שנסיעת הצדיקים היא בעיקר ולכתחילה מפני כי "מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ", שיבוא לאותו המקום כדי לברר שם את הניצוצות ולקרב את לבם של ישראל לאביהם שבשמים, ורק

תיקון שמות חלק ב' הברית יא

צדיקים, דהיינו אל"ה מסעי בני ישראל, אל"ה בגימטריא ל"ו, עיי"ש. ולפי"ז י"ל הרמז בתיבת וכי ימוך אחיך, דתיבת וכ"י עולה ג"כ ל"ו, והוא רמז למצות הכנסת אורחים שאדם המקיימה הוא בבחינתם של ל"ו צדיקי הדור, כמ"ש הרה"ק מליסקא הני"ל, ודו"ק.

5. ובספר אהל יעקב להמגיד מדובנא זצ"ל פי על פסוק הני"ל וכי ימוך אחיך, דבמדרש איתא הדא הוא דכתיב אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה', ומפרש הכוונה, דבראש השנה מקציבים לו לאדם כמה הפסדים ונזקים יהיו לו במשך השנה. ברם מי שיש לו שכל והגיון נותן מכספו לעניים וממילא הוא זוכה גם במצוה. אם הוא מקמץ ידו לעניים, נוטלים ממנו את כספו באופן רע. ועל זה אמרו חז"ל זכה הלא פרוס לרעב לחמך, לא זכה ועניים מרודים תביא בית.

6. וזהו הכוונה במדרש, אשרי משכיל אל דל, דאם הוא משכיל לתמוך את העניים, הרי ביום רעה ימלטהו ה', שאם נגזר עליו יום רעה ח"ו, לסבול הפסדים שונים רח"ל, מצילהו השי"ת מזה, לפי שכבר הוציא את כספו מידו. אבל אם לא השכיל והוא מקמץ ידו לעני, הרי

כתוצאה מזה ובתור דבר צדדי בא להם שם ענין למוצאיהם, שיהודים נותנים להם על ההוצאות שלהם. וכידוע פתגם כ"ק אדמו"ר מוהר"ר יוסף יצחק מליובאוויטש זצ"ל, שסיבת בואו של שד"ר (שלוחא דרחמנא) באיזה מקום הוא לזרוע רוחניות (להפיץ התורה ומצוותי) ולקצור גשמיות, וידוע בזה תורת בעל התניא, שהקב"ה נותן ליהודי גשמיות והוא עושה מזה רוחניות.

עליו להוציא את כספו "ביום רעה", ואין מידו מציל,
ע"כ תו"ד האהל יעקב.

7. ונראה לומר ג"כ דהפסוק בא לרמז לגודל מצות הכנסת אורחים, שמצלת את האדם ביום רעה ע"י שמשכיל אל דל להכניסו לביתו, ויתבאר עפ"י הסיפור הידוע דפעם באו לפני הבית דין של מעלה רב ת"ח אחד ביחד עם איש כפרי פשוט מאוד. ושאלו לרב מה הי' מעשהו בעולם הזה, והשיב שהי' עוסק בתורה, ודנהו לגיהנם, כיון שתורתו לא היתה לשמה. אח"כ שאלו את הכפרי הפשוט, מה הי' מעשיך בעולם הזה, האם למדת? והשיב שלא למד כי הי' ע"ה, ורק זאת היתה לו, שקיים בביתו שבכפר מצות הכנסת אורחים בשלימות בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו, ואז דנו אותו שיכנס לגן עדן העליון ושם תהא מנוחתו.

8. והטעם בזה, כי גבי מצות הכנסת אורחים אין מדקדקים עליי בבית דין של מעלה אם היתה לשמה כ"כ, דהלא סוף כל סוף החי' נפשות עניים ונתן להם לחם לאכול ומקום ללון בו לינת לילה, ונמצא דבין כך ובין כך עביד מצוה דיליי, ע"כ הניחוהו ליכנס לגן עדן.

9. וידוע מהרה"ק מהרי"ד מבעלז זי"ע שהיי' כפרי אחד שהיי' בא אליו להסתופף בצלו מפעם לפעם, ובכל עת שהיי' בחדרו של הרה"ק מהרי"ד הי' מזכיר את עצמו שרוצה לעקור דירתו אל תוך העיר כי קשה עליו מאוד לדור בכפר, והרה"ק מהרי"ד לא הניח לו לעקור דירתו מהכפר, באמרו שבשמים חשוב הרבה יותר מצות הכנסת אורחים שאתה מקיים בכפר (ע"י שאנשים שנוסעים על הדרכים משחרים לפתחך ומתאכסנים אצלך) ממה שהיית פועל ע"י דירתך בעיר.

10. ובספר רמתים צופים הביא שהרה"ק ר' משה מפשעווארסק זי"ע (בעמ"ח ספר אור פני משה) היה דרכו ליתן לכל אורח הבא אליו שני כוסות יי"ש, וכשנתייקר היי"ש לא נתן רק כוס אחד ואלהו ז"ל היה רגיל לבוא אצלו בכל יום ומאז לא בא אליו אליהו ועשה הרה"ק ר' משה מה שעשה עד שבא אליו אליהו וישאל לו רבי על מה לא באת אלי עד עתה, והשיב לו מחמת שהנחת מדת הנדיבות שהיה לך בענין הנ"ל ויאמר לו רבי הלא זהו אינו נדנוד עבירה אך דבר קל וקש יחשב, והשיב לו שאני מקפיד גם על הקש.

11. עוד כתב שם בספר רמתים צופים וז"ל, דוגמא לזה שמעתי כי הרב ר' ליב דימימילעס ז"ל מלעמבערג (גיסו של הרה"ק ר' יעקב יצחק זצוק"ל מלובלין) היה מכניס אורח גדול ויצו בביתו ליתן לאכול לכל הבאים וכן ליתן יי"ש לשתות בלי מעות לכל אשר יחפוץ, והיה איש אחד מלעמבערג שהיה שותה בכל יום בביתו עד שנעשה שיכור, ופ"א ראה הרב ר' ליב הנ"ל כי השיכור הנ"ל נופל בין הצינורות ואשפות ואז צוה הרב ר' ליב בביתו שלא ליתן להשיכור הנ"ל יי"ש בחנם. והנה תמיד היתה הברכה מצויה בביתו ומאז והלאה נפסק מעיין הברכה מביתו ויסע לגיסו הרה"ק ר' יעקב יצחק מלובלין אודות זה וישאל אותו הרה"ק מלובלין אם פסק ליתן לאחד יי"ש, אז נזכר הרב ר' ליב מאותו השיכור ויספר זאת להרה"ק מלובלין, והשיבו שיפייסו ויתן לו לשתות בחנם כדרכו מקדם וחזרה הברכה בביתו.

12. עוד הביא בספר הנ"ל כי הרה"ק ר' מנחם מענדל מרימנוב זי"ע ראה פ"א בביתו שנתנו עבור האורחים ככרות לחם קטנים מכפי הרגילות והבין שהוא מחמת שהיה אז יוקר גדול, ואמר בפה קדשו כי אדרבה

צריכים לעשות בשבילם עוד גדולים יותר מכפי הרגילות כי מסתמא הם רעבים יותר בעת היוקר (ועיין בספר הקדוש אור החיים פרשת ויגש בפסוק ולחם אין בכל הארץ וז"ל, פ"י ולצד כובד הרעב היו אוכלים דבר מופלא וכילו הלחם והלא לראות עינינו דאבה נפשנו בשני רעב שהיו במערב שהיה אדם אחד אוכל שיעור מאכל י בני אדם ועודנו רעב בבטנו רח"ל עיי"ש) וכמה מהם אין להם לחם לשובע בביתם ע"כ צוה לעשות לחמים גדולים יותר מכפי הרגילות ע"כ.

13. ובספר מראה אש הביא (באות צ"ד) הביא שהרה"ק רבי מרדכי מנאדווערנא זי"ע כשהיה דר בקערעסטיר, פעם אחת שמע שאיש אחד מקערעסטיר נוסע אל הרה"צ מליסקא, שלח אחריו ואמר לו האם אתה נוסע להרה"צ מליסקא, אמר לו האיש הן. אמר לו ר' מרדכי"לע תאמר להרה"צ מליסקא שקשה לי הרמ"א בהלכות פסח - כי אז היה קודם הפסח - דאיתא בשו"ע או"ח בסי' תכ"ט: שואלים בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום. וכתב הרמ"א ז"ל: ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח כו' עיי"ש. וקשה דמחבר אמר שצריך לדרוש והרמ"א אמר לחלק חטים, אכן תאמר לו גם התירוץ, דהמחבר כתב שצריך לדרוש, על זה מוסיף הרמ"א מה לי לדרשתו, יראה שיהיה לעניים מצות על פסח.

14. וכשבא האיש הזה וסיפר מה שאמר לו הרה"ק ר' מרדכי"לע ושתק הרה"ק מליסקא, והנה קודם מנחה יום אחד קודם ערב פסח, כאשר הלך הרה"ק מליסקא לשאוב מים למצות מצוה, שמע שאשה אחת הולכת ברחוב ובוכה. וצוה הרה"ק לשאול אותה למה היא בוכה, ואמרה שנשארה בלי מצות על פסח, כי בעוד

שהיו אופים לא היה לה קמת, ועתה שיש לה קמח אינם אופים מצות. אמר הרה"ק מליסקא, את זה רימז לי ר' מרדכי"לע, וכאשר שב מן שאיבת המים, אמר הרה"צ איש לא ילך מפה, והלך הרה"צ וכשראו שהרה"צ הלך הלכו עמו ואפו המצות של האשה הזאת.

15. וכבר אמרנו פעם להמליץ בביאור מה שאומרים בקינות לתשעה באב זכור ה' מה הי' לנו וכו' מימינו בכסף שתינו וכו' על צווארנו נרדפנוה כי שנאת חנם רדפנו. פ"י מימינו בכסף שתינו, שרק אנו שתינו מימינו ולא היינו נותנים לאורחים לשתות ג"כ מימינו, וגם על צווארנו נרדפנו, שלא הקפדנו לתת לאורחים לאכול, רק על צווארנו, פ"י שלעצמינו יהי' מה לאכול אבל לא דאגנו בעד צוארי האורחים שישבעו, ע"כ נרדפנו. והטעם בזה, מדוע באמת לא נתנו לאורחים רק לצווארי עצמם, כי שנאת חנם רדפנו, וכנ"ל דמצות הכנסת אורחים באה מכח מצות אהבת ישראל כי שניהם אחד הם, דאם אינו אוהב ישראל ממילא אינו נותן להם לאכול ולשתות ולישן, וע"כ סיים כי שנאת חנם רדפנו, משא"כ אם נותנים לאורחים לאכול לשובע נפשם, זוכים לכל טוב.

16. וזהו אשרי משכיל אל דל, שהוא משכיל אל דל להכניסו לתוך ביתו ולקיים בו מצות הכנסת אורחים, ועי"ז זוכה ביום רעה ימלטהו ה', שלא יצטרך לירא מעונש

(ה) ובמקום אחר כתבנו הרמז בזה על הצניעות, שאין מלבישים את בנותיהם במלבושי צניעות כראוי, וזהו על צווארנו נרדפנו, פ"י על מה שאין מקפידים אם הצואר בבגדי בנותיהם פתוח או נעול, וע"כ אין התפילות מתקבלות, כי המברך או המתפלל כנגד הערוה אין תפילותיו מתקבלות בשמים, כמבואר בשו"ע או"ח (סימן ע"ה) עי"ש.

הגיהנם שעל זה רומז הפסוק ביום רעה, יום הדין הגדול והנורא בעת שאדם עומד לפני דין של מעלה וצריך ליתן דין וחשבון על כל מעשיו, ימלטהו ה' בזכות מצות הכנסת אורחים, וכנ"ל דהכפרי שקיים מצות הכנסת אורחים הכניסוהו תיכף ומיד לגן עדן העליון.

17. ויש לומר עוד ברמז הפסוק ביום רעה ימלטהו ה', דהנה בספר דמשק אליעזר כתב בדרך רמז שתיבות ביו"ם רע"ה ימלטה"ו עולים עם הכולל מספר דל"ת, וכתב וז"ל, ואז יהי ה' היינו שם הוי"ה ב"ה שם של רחמים שיהי דלת פתוחה לקבל שבים, ע"כ.

18. ולדרכינו י"ל, דהקב"ה מתנהג עם האדם מדה כנגד מדה, וע"כ ע"י שפתח את דלתות ביתו לעניי ישראל שיתאכסנו אצלו, ע"כ מדה כנגד מדה יזכה שיכנסו לפניו את דלת גן עדן העליון, ושם תהא מנוחתו לאחר מוע"ש. וכל זה מרומז בתיבות ביו"ם רע"ה ימלטה"ו, כדברי ספר דמשק אליעזר הנ"ל.

19. וביותר חשובה מצות הכנסת אורחים לעניי ארץ ישראל, דחיבה יתירה נודעת להם כנודע מספרים הקדושים, וידוע כמה חשוב היתה אצל צדיקי הדורות מצות החזקת עניי ארץ ישראל, וכאשר חזר הרה"ק

(ו) ועיין בספר מעשה רוקח (פרשת כי תבא) שכתב על הגמרא דתענית (ב' ע"א) אמר רבי יוחנן שלשה מפתחות ביד הקב"ה: של חיים ושל גשמים ושל תחיית המתים. במערבא אמרי, אף של פרנסה וכו'. ורבי יוחנן מאי טעמא לא אמר להאי, אמר לך רבי יוחנן גשמים נמי היינו פרנסה. ויש לדקדק, דאם כן אמאי קא חשיב ליה במערבא בפני עצמו? ותו יש לדקדק קצת, האמר רבי יוחנן גופא שם בתענית (ט' ע"א) מטר בשביל יחיד דכתיב (דברים כח, יב) "יפתח ה' לך את אוצרו הטוב", ופרנסה בשביל רבים דכתיב (שמות טז, ד): "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים",

ופירש"י מטר בשביל יחיד - שאם אין צריך מטר אלא לאדם אחד וכו' בא בזכותו, ופרנסה שפע טובה ומחיה אינו בא לעולם בשביל יחיד אלא בשביל רבים וכו'. הרי דרבי יוחנן גופא מחלק בין מטר לפרנסה, ואם כן אמאי לא קא חשיב להו הכא בתרתיה?

ונראה ליישב, בהקדם דהמפרשים שמקשים על הא דאיתא בגמרא (מו"ק כ"ח ע"א) "בני חיי ומזונא לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא". הרי כל היעודים שבתורה (ויקרא כ"ו, ג') "אם בחקותי תלכו" והבטיחה התורה בני חיי ומזונא, דכתיב (דברים ז', י"ג): "ובירך פרי בטנך ופרי אדמתך" וכו'. ומתמצים ב' תירוצים: אחד, דיש חילוק בין יחיד לרבים, דביחיד לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא נותרוץ הב' מובא בספרים בשם הזוהר הקדוש דדוקא בחוץ לארץ, אבל בארץ ישראל כתיב (דברים יא, יב) "ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה", ותליא בזכותיה].

ואמינא אנא, דב' התירוצים הם דבר אחד, דבארץ ישראל אף בזכות יחיד נותנים לו בני חיי ומזוני, ובחו"ל דוקא בזכות הרבים, אבל ביחיד במזלא תליא מילתא, ואיתא בכמה דוכתי, שכל דבר שהוא לצורך הציבור הקב"ה עושה בעצמו, אבל לצורך יחיד מוסרו לשליח, אבל ג' מפתחות אלו לא מסרן לשליח ואף לצורך יחיד עושה בעצמו.

ובזה מבואר ומיושב, דעל מפתח של גשמים הביא ראייה מפסוק "יפתח ה' לך וכו'", ולא הביא מפסוק "ונתתי גשמיכם בעתם", ואיתא בילקוט (בחקותי תרעא, ספרי עקב מב) "ונתתי" אני ולא שליח, אלא ודאי משום דפסוק "ונתתי גשמיכם" נאמר בלשון רבים דכל הברכות והקללות שבתורת כהנים נאמר בלשון רבים, ולזה אין צריך ראייה דכל צרכי רבים נעשים ע"י הקב"ה בעצמו, ולכך מביא מפסוק "יפתח ה' לך" וכו', להורות דאפילו ליחיד "יפתח ה'" בעצמו לך.

ובזה מיושב דרבי יוחנן לא קא חשיב מפתח של פרנסה, דרבי יוחנן לטעמיה דאמר לקמן "פרנסה דוקא בשביל רבים", כמו שפירש רש"י, אבל זכות יחיד לא מהני לפרנסה לחוץ לארץ, ובשל רבים לא אצטרין לאשמועינן דכל צרכי רבים עשה הקב"ה בעצמו. אבל במערבא דייקא דשם מהני זכות יחיד גם לפרנסה

בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע מארץ ישראל לחוץ לארץ בשנת תרכ"ט, בא אליו תלמיד חכם ועשיר לשאול בעצתו אם לנסוע לארץ ישראל. הוא יעץ לו שיסע, ובשעת הפרידה מאתו ברכו ואמר לו: מאחר והנך תלמיד חכם וגם עשיר, בודאי תהיה שם לאחד הגבאים הממונים על הכולל, ע"כ הנני מזהירך מאוד מאוד לבל תזלזל באנשים פשוטים שבכולל, כי בארץ ישראל אפילו האיש הפשוט ביותר שאין לו כל חשיבות בעיני הבריות, חשוב בשמים יותר מאותם אנשים שחשיבותם גדולה בעיני הבריות בחוץ לארץ, וכל הנוגע בכבודו של אותו אדם פשוט, עלול לאבד את שני העולמות ע"כ.

20. וע"ד הנ"ל דמצות הכנסת אורחים מרומז בפסוק אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה', אפשר לבאר הפסוק (דברים כ' י"ט) לא תשחית את עצה לנדוח עליו גרון כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות. דהנה בספה"ק הישר והטוב הנ"ל כתב עוד (בהספד על הגאון בעמח"ס כתב סופר זצ"ל מפרעשבורג) וזה לשונו: "דהנה יש צדיקים שהם צדיקים בפני עצמם ואין מזכין את הרבים, ואותן הצדיקים יכול להיות שהם נתפסים

כאשר בררנו, לכך שם גם "מפתח של פרנסה דיחיד" הוא ביד הקב"ה בעצמו, ע"כ.

רואים אנו מדברי המעשה רוקח, כשאדם עושה איזה דבר טוב בשביל צרכי רבים (כצדקה וכדומה) גדול שכרו ומדרגתו, כשם שהוא עשה נגד הטבע כמו כן מתנהג הקב"ה עמו למעלה מדרך הטבע ושכרו הרבה מאוד, ובפרט כשעושה לצרכי רבים לעניי א"י ומכניס אורח מא"י יש לו כל זכות כמו שהוא בא"י שיכול להפוך המזל מרע לטוב.

טיקון שמות חלק ב' הברית יט

לכפר על ישראל, אבל מי שמזכה את הרבים ומדריכם בדרך הישר הוא בחינת עץ מאכל שאמרה תורה לא תשחית את עצה לנדוח עליו גרזן לעשות ממנו מצור כי ממנו תאכל וגו', ומבואר בזה"ק ג"כ דזה קאי על הצדיק שאין הבעלי דינין יכולין להשחיתו. וז"ש הנביא הצדיק אבד וגו' ואנשי חסד נאספים, שהיו מזכים את הרבים הן בתלמידים שלמד עמהם, והן בענין ארץ ישראל שעל ידם עשו בני ישראל כמה מצות, זה הוא בודאי מפני הרעה נאסף הצדיק. והנה הרב הגאון מפרעשבורג ז"ל הי' עוסק בכל זה, הן בלימוד התלמידים והן בעסק מעות ארץ ישראל, עכלה"ק.

21. ולדרכינו י"ל הרמז בפסוק כי ממנו תאכל, דאם אנשים מבני ישראל אוכלים ממנו, שהוא מקיים מצות הכנסת אורחים כראוי, ממילא לא תשחית את עצה וגו', שלא יוכלו השונאים להרע לו, כיון שמקיים מצות הכנסת אורחים בשלימות ומצוה זו מגינה ומצלי, כנ"ל דביום רעה ימלטהו ה' שלא יצטרך לפחוד משום מזיקין ושונאים שירעו לו ח"ו, כי המצוה תגין עליו.

22. ויתירה מזו כתב בספה"ק יעלזו חסידים, מבעל מחבר ספה"ק פלא יועץ (במהדורה החדשה, עמוד רפ"ו) וזל"ק: "יש רשע שיש לו פרקליט אחד טוב, כגון שמקבל אורחים, כמו שמצינו במיכה (סנהדרין ק"ג ע"ב) שהועיל לו מה שהיתה פתו מצויה לעוברי דרכים לבל תשלוט עליו מדת הדין" עיי"ש.

23. ועיין בספה"ק דגל מחנה אפרים בסופו שכתב בשם זקינו הבעל שם טוב זי"ע וז"ל: "שמעתי כי אורח הוא אור ח' ודפח"ח, לכן היה אברהם מכניס אורח, כי ח' הוא עולם הבא, כמו אורח הבא, והוא עולם הבינה, לכן היה אברהם מדת החסד יומא דכולא יומין, כי אור

החסד הולך בכל הספירות, עיין בכתבי האר"י זלה"ה בהלכות סוכה, לכן היה אברהם מכניס אור ח' הבינה בכל הספירות, לכן זכה אברהם לכל התורה על ידי תוספות ה' בשמו, כי הוא עולם הבינה שמשם יוצא התורה" וכו' עיי"ש לשון קדשו.

24. ובספר תולדות יצחק (בליקוטי הש"ס) כתב בשם הבעל שם טוב זי"ע וז"ל: "אורח אותיות אור ח' וזהו בינה, שהוא מדה השמינית מתתא לעילא, שמשם מקור כל ההארות, מקור כל השפעות וישועות, מקור כל הברכות, וזהו אורח מברך" וכו', עיי"ש.

וידי

- שירגיל עצמו דבר יום ביומו ובלילה בווידיוס'
והתודו, (יסוד יוסף, קב הישר, שבט מוסר,
ראשית חכמה שלי"ה ועוד).

ז) ובענין התשובה ווידי, ראה בספר אורחות צדיקים שער כ"ו שער התשובה וזה לשונו: ששה דברים יעוררו לב האדם לשוב: האחד כאשר תמצאנה את האיש צרות, ישיב אל לבו ויאמר: אין זה כי אם מחמת עוונותיו ודרכיו הרעות! וישוב אל השם וירחמהו, כענין שנאמר (דברים לא יז): "ומצאווהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה". והתשובה הזאת לפני השם לא כמנהג בשר ודם, כי כשיחטא איש לאיש, ובעת צרתו יתחרט וייכנע אליו, מפני שהוא צריך לעזרתו, זאת החרטה תהיה גרועה בעיניו, כמו שאמר יפתח (שופטים יא ז): "ומדוע באתם אלי עתה כאשר צר לכם". אבל מחסדי האל, יתברך, שהוא מקבל התשובה מתוך צרה, והוא מתרצה בה, שנאמר (הושע יד ב) "שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך", וכתוב (משלי ג יב): "כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה". ואם לא יעשה האדם תשובה בעת צרתו, אז ענשו יכפל. כמו מלך בשר ודם, אם איש חטא לו, והוא מייסר אותו, ואינו רוצה לקבל מוסרו, יוסיף לייסרו ויכביד עולו -

כן מידת הקדוש ברוך הוא, כדכתיב (ויקרא כו יח): "ואם עד אלה לא תשמעו לי ויספתי ליסרה אתכם". ואם לא יתבונן, שהרעות באות עליו מפני חטאיו, אלא יאמר: "מקרה הוא" (עיין שמואל א ו ט), בזה יהיה קצף גדול על האיש ההוא, שאינו מאמין שמחמת עוונותיו באים לו יסורים, תדע ותשכיל, כי מוסר השם, ברוך הוא, שהוא מייסר את האדם, [לטובת האדם], להיטיב לו שתי טובות: האחת לכפר על חטאיו, כמו שנאמר (תהלים כה יח): "ראה עניי ועמלי ושאל לכל חטאותי". והשניה כדי להוכיחו ולהשיבו מדרכיו הרעות, כמו שנאמר (צפניה ג ז): "אך תיראי אותי תקחי מוסר". ואם לא עשה תשובה מפני הצרות, אז אוי לו שסבל יסורים ולא נתכפרו עוונותיו, ועוד נכפל עונשו, שאינו מאמין שבעבור חטאיו נתייסר.

ויש על הבוטח בה', ברוך הוא, לידע, כי הצרות הן לטובתו ולהיטיבו באחריתו, שנאמר (מיכה ז ח): "אל תשמחי איבתי לי כי נפלתי קמתי כי אשב בחשך ה' אור לי", ואמרו רבותינו, זכרונם לברכה (שוחר טוב כב ז): אלמלא שנפלתי לא קמתי, ואלמלא שישבתי בחשך לא היה אור לי. לכן כל איש, כשיש לו צרה בגופו או בממונו או בבניו, יתן לבו להתענות עם התשובה, כמו שהציבור חייבים להתענות בעת צרתם, כאשר תיקנו חכמינו, זכרונם לברכה (תענית י א, יב ב). לכן בעת צרה יפשפש במעשיו. חיפש ולא מצא עון - בידוע שיסורים של אהבה הן (ברכות ה א).

השני כאשר יבואו ימי הזקנה, ויראה חלשות כחו, אז יבין לאחריתו, ויזכור קצו, וישוב אל השם וירחמהו. ומי שאינו חוזר בתשובה לעת זקנתו, יהיה עונשו כפול, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (פסחים קיג ב): [ארבעה אין הדעת סובלתן], ואלו הם: דל גאה, ועשיר מכחש, וזקן מנאף, נופרנס מתגאה על הצבור [בחנם]. וכשאדם רואה שימיו הולכים, ובנין גופו מתדלדל והולך, זוהי התחלת הנסיעה שהוא נוסע לבית עולמו הלך ונסוע יומם ולילה, זוהי תמיהה גדולה: איך לא יתן אל לבו להכין צידה לדרכו הגדולה והרחוקה? אין זה אלא מחמת מיעוט אמונה! נויש אנשים] שלא יראו אור התשובה, [כי הם זכאים וטהורים בעיניהם], והם חטאים לשם, ברוך הוא, מאד. והם כמו החולה

שאינו מרגיש בחליו, ומתוך שאינו מרגיש בחליו לא יחשוב על הרפואה - כך זה האיש אינו מרגיש חטאיו ואינו מתכוון לקצו, ועל כן לא יחוש לתקן עיניו. ויש אנשים אשר כל חפצם וכל מחשבותיהם וכל [מעשיהם] על עניני גופם, ועוסקים כל היום בהבלי העולם, ולא יתנו חלק לתורה וליראה את השם, ברוך הוא, כמה הם במדריגה התחתונה! לכן מי שהלך בשרירות לבו בנעוריו, לעת הזקנה יתן אל לבו לגרש מקרבו עניני העולם הזה, ויתייחד תמיד להתבונן ביראת ה' ולבקש תורה ומצוות.

השלישי כאשר ישמע מוסר החכמים והמוכיחים אותו, וזה יעורר לבו לחזור בתשובה, ויקבל עליו כל דברי התוכחות, ומעת שקיבל זכה זה האיש זכות גדולה, ובשעה קטנה יצא מאפילה לאור גדול, ויש לו שכר וזכות על כל המצוות והמוסרים, כיון שגמר במחשבתו לקבלם עליו. ואשרי לזה המקבל שזכה בשעה קלה! וכן אמרו חכמינו, זכרונם לברכה (מכילתא שמות יב כח) "וילכו ויעשו בני ישראל" - וכי כבר עשו? והלא לא עשו עד הארבעה עשר לחודש? אלא משקבלו עליהם לעשות - מעלה עליהם הכתוב כאילו עשו! וכן אמרו חכמינו, זכרונם לברכה (אבות פ"ג מ"ט, אבות דרבי נתן פכ"ב): כל שמעשיו מרובין מחכמתו - חכמתו מתקיימת, שנאמר (שמות כד ז): "נעשה ונשמע": פירוש הענין: אדם שקיבל על עצמו בלב נאמן לשמור ולעשות את כל דברי התורה ולעשות כאשר יאמרו לו החכמים, ואחרי אשר קיבל לקיים הכל, דורש וחוקר ושואל לחכמים מה לעשות, אז יש לו שכר אפילו מאותם המצוות והמוסרים שאינו יודע, כיון שקיבל עליו וגמר בלבו לעשותם, כמו שאמרו ישראל על הר סיני "נעשה ונשמע", שהקדימו עשייה לשמיעה (שבת פח א). ובענין אחר לא ייתכן שיהיו מעשיו מרובים מחכמתו. וכענין זה נאמר בדניאל איש חמודות, כדכתיב (דניאל י יב): "אל תירא דניאל כי מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך". אלמא, כשאדם נותן אל לבו לעשות הטוב, מיד מתקבל לרצון לפני השם, ברוך הוא. ומי שאינו מתעורר לשוב מחמת מוכיחיו, הלא יכפל עונשו.

הרביעי כשיהגה האדם במצוות האל, ויקרא בנביאים ובכתובים ובדברי חכמי התלמוד, ויראה האזהרות והעונשים, ויבין המוסרים הנעימים, אז יתעורר בלבו ויחשוב: איך אקרא ענין התורה כמשל בעלמא? אך אתן אל לבי דברי התורה [לשמור ולעשות] ככל אשר אקרא! כמו שכתוב בענין יאשיהו (מלכים ב כב יא): "ויהי כשמוע המלך את דברי ספר התורה ויקרע את בגדיו", ובענין עזרא נאמר (נחמיה ח ט): "כי בוכים כל העם כשמעם את דברי התורה". ואשר לא ישית לבו לדברי השם, ברוך הוא, ירבו על זה פשעיו, כמו שנאמר (ירמיה לו כד): "ולא פחדו ולא קרעו את בגדיהם", ואמרו חכמינו, זכרונם לברכה (ירושלמי ברכות פ"א ה"ה): כל הלומד ואינו מקיים נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו ולא יצא לאויר העולם, ונאמר (הושע ח יב): "אכתוב לו רובי תורתי כמו זר נחשבו", ונאמר (ירמיה ח ח): "איכה תאמרו חכמים אנחנו ותורת ה' אתנו אכן הנה לשקר עשה עט שקר סופרים".

החמישי כאשר יגיעו עשרת ימי תשובה, אז כל אדם יעורר לבו ויזדעזע נגד יום הדין, כי יחשוב כי כל מעשיו בספר נכתבים, ובעת ההיא האלהים יביא במשפט את כל מעשה וכל נעלם, אם טוב ואם רע. כי האדם נידון בראש השנה וגזר דין שלו נחתם ביום הכפורים (ראש השנה טז א). הלא בשעה שמביאים האדם למשפט לפני מלך בשר ודם, הלא יחרד חרדה גדולה, וישית עצות בנפשו, ולא יעלה על לבו לעשות שום דבר אחר זולתי למצוא זכות איך יינצל מן המשפט. לכן מה נואלו ומה נשתטו אל שאינם יודעים איך יהיה משפטם, ועוסקים בדברים בטלים זולתי התשובה למצוא חן לפני הדיין הגדול! לכן ראוי לכל ירא שמים למעט בעסקיו [ולזהיות רעיוניו נחתים, ולקבוע ביום ובלילה עתים, ולהתבודד בחדריו ולחפש דרכיו ולחקור, ולקדם] אשמורות, ולהתעסק בדרכי התשובה, לא שיעשה כעניני העולם שמתענים ומקדימים להתפלל, אבל אינם עורכים מערכות נגד העוונות לסלק מהם כל דבר מכוער, כי כל איש שמתפלל ומתענה ומתוודה ואוחז דרכיו הראשונות, אין זה דרך התשובה. אלא יתעורר האדם לשוב בתשובה שלימה בעשרת ימי התשובה, הם עת רצון והתפילה נשמעת בהם, כמו שנאמר (ישעיה מט ח):

"בעת רצון עניתך וביום ישועה עזרתך". ואמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ראש השנה יח א) "דרשו ה' בהמצאו" (ישעיה נה ו) - אלו עשרת ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים. ואמרו רבותינו, זכרונם לברכה (יומא פה ב): כי יום הכפורים מכפר עם התשובה, על כן הזהירנו הכתוב שנשוב ונטהר לפני השם, ברוך הוא, בתשובתינו, [שנאמר (ויקרא טז ל): "מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו"], והוא יכפר עלינו ביום הזה לטהר אותנו.

הששי לעולם יראה אדם עצמו כאילו הוא נוטה למות, ולא יאמר: כשאזקין אשוב! שמא ימות קודם שיזקין. על כן בכל עת יכון לקראת אלהיו, כי אין אדם יודע עתו. על כן יעורר את נפשו להיות טהור, להשיב רוחו בטהרה אל האלהים אשר נתנה בו, ויחפש מעשיו בכל רגע, כמאמר רבי אליעזר (שבת קנג א, קהלת רבה ט ח אות ו): שוב יום אחד לפני מיתתך! אמרו לו תלמידי: רבינו, וכי אדם יודע איזה יום ימות? אמר להם: וכל שכן! ישוב היום, שמא ימות למחר, ונמצא כל ימיו בתשובה. ויהיה מתקשט בכל שעה, כאילו עתה יבוא לפני המלך הגדול (עיין קהלת רבה שם) לכן ידאג אדם לעולם, אפילו כשהוא שליו ושקט, וירעד מיום המות, שאז צריך ליתן דין וחשבון. ויתוודה בכל עת בלב נשבר ונדכא כאילו עתה ימות, ויהא מורא שמים עליו. ויש לאדם לחדש מצוה בכל יום, אולי הגיע עת מותו. ואם יעשה כך, אז אינו חסר מכל המצוות אפילו אחת, כי אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (קהלת רבה ג יח אות כד): כל העושה מצוה אחת סמוך למיתתו, דומה שקיים כל התורה כולה. לכן יקוץ אדם משינת תרדמתו, ויתעורר להבין אחריתו, לקשט עצמו בתכשיטי המצוות להיות לפני האלהים בכל רגע.

ארבעה מיני תשובות הם: תשובת הבאה, תשובת הגדר, תשובת המשקל ותשובת הכתוב. תשובת הבאה כיצד? אם חטא באשה או בגניבה, ובאה האשה או אותו עוון לידו והיה יכול לחטוא כבראשונה, והוא עדיין בחזק תאוותו ובחשק יצרו, ולבו בוער אחריה, והיא מתרצית לו, ועוצר רוחו, ומנתק תאוותו מיראת שמים לבד - זוהי תשובה שלימה.

תשובת הגדר כיצד? לא יראה שחוק נשים ובתולות, ולא ניסתכלן באשה בפניה או בין דדיה, ואפילו באשתו בעוד שלא טבלה. וכן יעשה גדר לכל המצוות. וכתב רבינו אברהם בן דוד, זכרונו לברכה: וראינו לרבותינו, שהיו חסידים גמורים והיו גודרים עצמם בכמה גדרים, והיה מהם מי שפרש מאשתו אחרי שקיים מצות פריה ורביה, וכל אחד ואחד היה גודר עצמו לפי מה שהיה מכיר את עצמו. [כי יש] אדם שיש לו תאוה לעבירה אחת ואין לו תאוה לעבירה אחרת, כגון לאחד יש תאוה לזנות ולא לגנוב, ולשני יש תאוה לגנוב ולא לזנות. לכן כל אחד יעשה גדרים לפי מה שרואה שיצרו מתגבר עליו. אם דעתו נמשכת לגניבה, יתרחק מלקבל פקדונות ולהשתדל בשל אחרים, וכן יעשה גדרים לכל דבר. וכן אמרו רבותינו, זכרונו לברכה, על אברהם שהיצר השלים עמו (בראשית רבה נד א), ועל זה נאמר (משלי טו ז): "ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלם אתו". ודוד המלך עשה מלחמה עם יצרו, וראה שלא היה יצרו רך וטבעו נח, ולא היה יכול לו, ועמד והרגו, שנאמר (תהלים קט כב): "ולבי חלל בקרבי". פירוש: אברהם היה יצרו רך וטבעו נח וערב, ולא היה צריך לעשות עמו מלחמה, כדאמרין (נדרים לב ב) בתחילה המליכו הקדוש ברוך הוא לאברהם על מאתים וארבעים ושלושה איברים, ולבסוף המליכו על מאתים וארבעים ושמונה איברים, והוסיף לו ממשלה על שתי עינים ושתי אזנים וראש הגוייה. אבל דוד היה לעולם ירצו קשה וחזק, והיה צריך לעשות עמו מלחמה בכל יום, וכאשר ראה שאינו יכול לעמוד בו, עמד עליו והרגו. יש אומרים, שהרגו בתענית, ויש אומרים שפרש מן האשה לגמרי, כי ירא שמא ההיתר יסיתו לאיסור. בין כדברי זה ובין כדברי זה, אחרי שראה שיצרו מתגבר עליו, שם פניו להכריעו ולהילחם עמו, עד שהכניעו והכריעו.

הגדר המעולה להכנעת היצר הוא רעבון הנפש, למעט התענוגים וההנאות במאכל ובמשתה, רק שיהנה מן הריח הטוב ומן רחיצת חמים לפי שהחמים ערבים עליו, והמאכל המועט יהיה מתובל ומתוקן יפה בעבור שיערב עליו, ותהיה נפשו מקבלתו ומתפייסת במעט ממנו. ולעולם יניח מעט מכדי צרכו ומהשלמת תאוותו. ולא ישתה יין כי אם מזוג, כדי שלא ישתכר. ועל זה

אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (גיטין ע א): סעודה שהנאתך ממנה משוך ירך ממנה. ושתי תקנות יש בענין: האחת שלא תזיקנו אכילתו, והשניה היא כניעת היצר ושבירת התאוה. וכמו שביארתי בסעודה, כן הדרך בכל ההנאות והתענוגים שבעולם, שלא ימלא אדם כל תאוותו, ואין צריך לומר שישמור אדם עצמו מן המאכלים שהוא מכיר שהם מזיקים אותו, כי האוכל דברים שמזיקים אותו, ואפשר לו במאכל אחר, הרי הוא פושע בגופו, מפני שהולך אחר תאוותו ואינו חושש על אבידת גופו. והרי זוהי דרך יצר הרע ועצתו, שמסיתו מדרך החיים אל דרך המות. וידע כל חי, שאין דרך יצר הרע אלא דרך הסתה: מתחילה מסיתו אל המותר למלא תאוותו, ואחר שהורגל למלא תאוותו מן ההיתר והרעיב נפשו להיות שוקקה בכל עת למלאות תאוותו, אז מסיתו אל האיסור הקל, ומן הקל אל החמור. על כן היזהר בהיתר לעשות גדר למעט התאוה מן המותר. ואז, אם יעלה על לבך האיסור מזה אתה נושא קל וחומר עצמך, ומובטח לך שאתה פורש מן ההרהור, וכל שכן מן המעשה. ואל יתענה אדם עינוי נפש, פן יחלש לבו ויתערבב מוחו, ויהיה הפסדו מרובה משכרו, כי יבטל מן התורה, שילך בטל מן החלשות. ואפילו בשעה שילמד לא יוכל לדקדק כראוי ולהבין הענינים, לפי שאין תורה נקנית אלא מתוך שמחה. ואל ימנע עצמו מכל שמחת מצוה ומכל הנאת מצוה, כדי שיהיו עיניו פקוחות כנגד היצר הרע, ויהיה נזהר עליו פן ימלא כל תאוותו. ואם יחלש לבו על מיעוט אכילתו, טוב לו שיאכל שתי פעמים ביום מעט מעט ולא ימלא כריסו בפעם אחת. ואם לא יזדמן לאכול שתי פעמים, יהיה אצלו מן המרקחת המשמחת הלב, ויאכל ממנה מעט ויתחזק לבו. גם אם יראה בעיניו שיהיה צריך להתענות יום או יומים בשבוע, יתענה לפי תקנתו, כי היושב בתענית והוא צריך לה נקרא קדוש, ובלבד שלא יתבטל מן התורה ומן המצוות עבודה. כל אדם יכול לדעת בעצמו, איך יגדור לפי עניניו. והראש לכל הגדרים שישמור עיניו במה שאינו שלו. ואם ימעט ראייתו ממה שאינו שלו, נקרא צנוע וביישן, כמו שאמרו (שבת נג ב) על אותה אשה שהיתה גידמת ולא הכיר בה בעלה עד יום מותה, ואמרו עליו: כמה צנוע איש זה

שלא הכיר באשתו! ואם ישמור עיניו, נמצא לבו שמור, ומתוך שלבו ועיניו שמורים, נמצא כולו שמור.

תשובת המשקל כיצד? כפי הנאה שנהנה מן העבירה, יעשה לו צער בתענית ובמיעוט אכילה ושתייה, ובענין המשכב ובענין כל ההנאות ימעט. תשובה הכתוב כיצד? אם בא על הנדה ויש לו בזה כרת, או שעבר על חייבי מיתות בית דין או מלקות, יקבל עליו להצטער ולעשות צער לעצמו בענין הכתוב בתורה. והנה הרוקח כתב, היאך יעשה צער לעצמו על כמה עבירות. וכן מצינו בתלמוד, שהיו רגילים בתענית אפילו על חטא קל מאד, אפילו בדיבור בעלמא. כמו שאמר חכם אחד (חגיגה כב ב): בושני מדבריכם בית שמאי, ועל זה ישב בתענית עד שהושחרו שיניו. וכן (בבא מציעא לג א): מעשה ברב חסדא שאמר לרב הונא: תלמיד ורבו צריך לו, מהו שיעמוד לפניו? אמר ליה רב הונא לרב חסדא: לא צריכנא לך! ועל זה ישב (רב חסדא) בכמה תעניות. וכן מצינו (תנא דבי אליהו פרשה ב) בדוד, שנתסלקה שכינה ורוח הקדש ממנו עשרים ושתיים שנה, ובכל יום היה מוריד דמעות והיה אוכל פתו באפר, שנאמר (תהלים קב י): "כי אפר כלחם אכלתי ושקוי בבכי מסכתי". אמר לפניו: רבונו של עולם! קבלני בתשובה שלימה לפניך, כדי שאזכה הרשעים בעולם, שנאמר (תהלים נא טו) "אלמדה פושעים דרכיך וחטאים אליך ישובו" - כל אדם ילמד מדוד בענין התשובה. וכן מצינו באדם הראשון, כיון שראה שנקנסה מיתה על ידו, ישב מאה ושלושים שנה בתענית, ופרש מן האשה, והעלה זרי תאנים על בשרו.

ואם אדם עשה תשובה וחזר לסורו, אפילו עושה כן הרבה פעמים, לעולם יכול לעשות תשובה. אך יש להחמיר בתשובה שניה ושלישית יותר מבראשונה. וגרסינן בירושלמי (פאה פ"א ה"א): מי שהיה רשע כל ימיו ועשה תשובה - הקדוש ברוך הוא מקבלו. אמר רבי יוחנן: ולא עוד, אלא כל עבירות נחשבות לו כזכיות. ובפרק יום הכפורים מכפר (יומא פו ב): אם עשה תשובה מאהבה - זדונות נעשות לו כזכיות, מיראה - זדונות נעשות לו כשגגות. וכל אותם שאין להם חלק לעולם הבא ונידונים בגיהנם לדורי דורות דוקא אותם שמתו ברשעתם. אבל אם עשו תשובה -

אין לך דבר שעומד בפני התשובה. ולא יחשוב אדם: הואיל וחטאתי והחטאתי אחרים, לא אוכל לשוב! ומרפה ידו מן התשובה - חלילה מעשות זאת! כי אמרו בפרק חלק (סנהדרין קב א): אפילו ירבעם שחטא והחטיא - הקדוש ברוך הוא אמר לו: עתה תשוב! ולא רצה. (פרקי דרבי אליעזר פמ"ג, מנורת המאור סימן רפד. ועיין בירושלמי סנהדרין פ"י ה"ב): צא ולמד מאחאב מלך ישראל, שגול וחמד ורצה, וקרא ליהושפט מלך יהודה ונתן לו מלקות בכל יום שלש פעמים, ובצום ובתפילה היה משכים ומעריב לפני הקדוש ברוך הוא, ולא שב אל מעשיו הראשונים, [ונרצית תשובתו], שנאמר (מלכים א כא כט): "הראית כי נכנע אחאב מלפני יען כי נכנע מפני לא אביא הרעה בימיו". ואמרו בפסיקתא (דרב כהנא פיסקא דשובה, שיר השירים רבה א ה אות לו, ירושלמי שם. ועיין תענית כה ב וברש"י שם ד"ה שכן): אם היה למוד לאכול בשלש שעות אוכל בשש, נואם היה אוכל בשש אוכל בתשע]. ומהו (מלכים א כא כז): "ויהלך אט" - אמר רבי יהושע בן לוי שהלך יחף. וממנו ילמד כל אדם! ועוד (פרקי דרבי אליעזר פמ"ג): צא ולמד ממנשה בן חזקיה, שעשה כל תועבות רעות שבעולם, וקבלו הקדוש ברוך הוא בתשובה. ועוד (סנהדרין קג א): אמר רבי יוחנן: כל האומר מנשה אין לו חלק לעולם הבא מרפה ידיהן של בעלי תשובה, דתני תנא קמיה דרבי יוחנן: מנשה עשה תשובה שלשים ושלש שנה, וקבלו הקדוש ברוך הוא.

ועתה בדורות האלה, אשר בני אדם חלשים מאד בגופם, ואין להם כח כבראשונה, מה יעשה אדם שחטא כל ימיו בלשון הרע ובחניפות ובכל המידות [הרעות] כולן, ולא נזהר כל ימיו בגופי המצוות, מחמת שלא ראה אדם (שלא היה) מקיים אותן שילמד ממנו, ולא חש כל ימיו להתפלל ולברך הברכות, וכן בכל המצוות, איך יסבול צער לפי מה שעבר? כי הלא אין חקר ואין מספר לרובי העבירות לאדם שאינו מדקדק במעשיו! לכן יש לשום דרך לפני בני אדם המתנדבים לשוב. ויש חילוק בין אדם לאדם.

כיצד? אם זה החוטא בעל תורה, ואם יכבידו עליו בעניני הצער והתענית אז לא יוכל לתקן מידותיו הרעות, יש להקל עליו במיני התענית והצער, ויש להורות לו שיעסוק בתורה בעסק גדול.

וכן אמרו (ויקרא רבה כה א): אם נכשל אדם בעבירה ונתחייב מיתה בידי שמים, מה יעשה ויחיה? אם היה למוד לקרות דף אחד - יקרא שני דפים, לשנות פרק אחד - ישנה שני פרקים. אלמא יש כפרה ברוב לימוד. ויעשה חסד ואמת, ובזה יתכפרו עוונותיו, שנאמר (משלי טז ו): "בחסד ואמת יכופר עון", ויטרח לעשות כל מצוה ומצוה כמאמרה, ויטרח לזכות הרבים, ולגמול חסדים לבני אדם, ולהתפלל בכוונה ובהכנעה ובקריעת הלב, ולבקש מחילה מאת השם על כל פשעיו. וימנע עצמו משחוק וטיולים ודברים בטלים ומלשמוע חידושי העולם. וכן ימנע מכל דברי [העולם]. וישער בעצמו בשיעור מכוון, איזה דבר יוכל לעשות, ומה יוכל לסבול עם עסק התורה והמצוות. וישתדל לעולם שיהיה נכנע לאלהים, ולכל הפחות יום אחד בשבוע יתענה, ובאותו היום יפנה עצמו מכל דבר שבעולם, וישב יחיד לבדו, ויערוך מחשבות בלבו לאלהים להידבק בו, ולהיות מר רוח על שעמד במרד נגד המלך הגדול, ויבכה ויתאבל בשברון הלב, וירבה בתחנונים, וירבה בתשבחות, וילקה עצמו באותו היום שלוש פעמים. ובשעה שמלקים אותו יאמר (תהלים עח לח): "והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו", וכן יאמר בכל מלקות ומלקות שלוש פעמים. וכן יעשה כל הימים, עד שימצא חן לפני המלך העליון.

ואם החוטא הבא לעשות תשובה הוא אדם שאינו יכול ללמוד, או שהוא מטופל, או שהוא עם הארץ, או שהוא למדן אך אינו יכול לכופף עצמו לשמור את כל דברי הספר הזה לכל אלה יש להחמיר לסבול יסורים קשים. ואין היסורים שוים לכל אדם, כי יש אדם שהוא בריא מאד ויש שהוא חלש. הלא בהיות בית דין בירושלים בלשכת הגזית והיו דנים דיני נפשות ומלקיות, היו אומדים במלקיות כפי כח האיש הנלקה. וכן יש לעשות עכשיו, הכל לפי ענין האיש. יש אדם, שאם מחמירים עליו בענין הצער, יעזוב לגמרי ולא יעשה תשובה, לכן צריך החכם לחקור ענין האיש ולהורות לפי ראות עיניו.

ועתה יש לכתוב עניני הצער לפי כל עבירה ועבירה. הבא על הגויה, יתענה וילקה, ולא יאכל בשר ולא ישתה יין לכל הפחות

ארבעים יום, או יתענה שלושה ימים לילה ויום, שלוש שנים פעם לשנה. ואם אחר התשובה יחזור לסורו, יחמיר יותר עליו.

בימות החמה ילך במקום נמלים הרבה וישב ביניהם ערום, ובימות החורף ישבור הקרח וישב במים עד החוטם. ואם עוד יחזור לסורו, יחמיר עליו יותר ויותר.

המוציא שכבת זרע לבטלה, יתענה ארבעים יום, ואפילו אינם רצופים, וישב במים בימות החורף כדי צליית ביצה וגמיעתה כל הארבעים יום, ולא יאכל בשר ולא ישתה יין ודבר חם, לבד משבתות וימים טובים, וירחץ הראש מעט במים פעמים או שלוש כל אותם ארבעים יום.

ואם חיבק או נישק אשתו נדה, יתענה ארבעים יום. הבא על אשתו נדה, יתענה ארבעים יום רצופים, וילקה בכל יום, ולא יאכל בשר ולא ישתה יין ולא מאכל חם, לבד משבתות וימים טובים, ולא ירחץ כל אותם הימים, ויתודה בכל יום. המנשק שאר נשים או מחבקן, יתענה שני וחמישי, ויתרחק מפתח ביתה. רבע בהמה חיה או עוף, יתענה ולא ירחץ ארבעים יום. ולא יסתכל בבהמה חיה ועוף בשעה שנוקקין זה לזה.

רוצח ילך בגולה שלוש שנים, וילקה בכל עיר ועיר, ויאמר: רוצח אני! ולא יאכל בשר, ולא ישתה יין, ולא יגלח שער ראשו וזקנו אלא פעם אחת בחודש, ויקשור ידו אשר רצח בה בזרועו ובצוארו, וילך יחף, ויבכה על חטאתו, ויתענה בכל יום עד שיגמור תעניתו וגלותו, ואחר כך יתענה שנה אחת שני וחמישי. אם יחרפוהו - ישתוק. ואותן שלוש שנים לא ילך בטיול ושחוק. וכשיגלה ישכיב עצמו לפני פתח בית הכנסת ויעברו עליו העוברים ושבים, אך לא ידרכוהו.

משומד יסיר מלבושיו הנאים, ויתאבל ויבכה ויצטער כל ימי חייו, יאכל בשר ולא ישתה יין כי אם בשבתות וימים טובים, וירחץ מעט, ולא יחוף ראשו כי אם פעם אחת או פעמים בחודש. ולא ילך לשחוק ולא לנישואין, כי אם בברכת נישואין לבדה. ויתרחק מעבודה זרה ומעובדיה, ולא ישב אצל גלחים וכומרים, ולא במקום שמדברים דברי מינות, ויתרחק מפתח ביתם, ולא יהנה מהם. ומיד כשישוב צריך טבילה, ויסבול צער ויסורים כנגד

חטאיו, כי כפר בעיקר וחילל שבתות ובעל נכריות ועבר כריתות ומיתות בית דין. לכן צריך יסורים גדולים ותשובה גדולה.

הבא על אשת איש או על נערה המאורסה, הרי זה אוסרה על בעלה כיון שנתרצית, וחייב עליה מיתת בית דין, לכן יסבול הצער הקשה כמיתה: [בימות החורף] ישב בשלג או בקרח בכל יום פעם או פעמים או שלש פעמים, ובימות החמה ישב לפני זבובים או לפני דבורים או [יסבול] שאר יסורים הקשים כמיתה. ויתוודה בכל זה בבכי ואנחה. ושנה תמימה לא יאכל מאכל חם, ולא ירחץ כי אם בערבי שבתות וימים טובים מעט, ולא יראה שום שחוק, רק לשמוע ברכת חתנים, ולא יעדן עצמו בשום דבר, וילקה בכל יום, וישכב על הארץ או על דף אחד בלא כר וכסת, כי אם בשבתות וימים טובים ישכב על תבן וקש וקר בראשו, [עד] כי יסיר הרוח הגסה שבו, ואותה תאוה. וחיי צער יחיה, וילבש שק על בשרו. ולא ידבר מענין תאוות נשים, ולא יסתכל בנשים ובתכשיטיהן, אפילו כשאינן עליהן, ולא ישמע קול ניגון, ולא יהיה עם הנשים כלל, לא ברמיזה ולא בשום דבר, ואפילו עם אשתו כשהיא נדה לא יתייחד עמה בשום ייחוד.

הנשבע לשקר או מעל בחרם, יש לו ללקות כמה פעמים כל ימי חייו ויתוודה ימים רבים, ולאחר כן ייזהר לבלתי השבע אפילו באמת, לא בתורה ולא בנשמת אבותיו, אך ידור בחיי ראשו. אבל ישבע לקיים את המצוות. וייזהר שלא יוציא שם שמים לבטלה מפיו, ויזדעזעו איבריו כשיזכיר את השם, ברוך הוא, וייזהר בברכה לבטלה. ואם שגג ובירך ברכה לבטלה, יאמר אחריה: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד! ואותם המרגילים בפיהם ובפי זרעם להזכיר שם שמים לבטלה, אוי לנפשם ולזרעם כי כן לימדו לשונם. לכן ישמור ויגדור עצמו וזרעו וחביריו הנשמעים לו - מלהזכיר שם שמים לבטלה. ואם הוצרך זה השב לעשות שבועה לבעל חובו אפילו באמת, יתענה אותו היום בכל שנה.

אם הורגל לדבר בבית הכנסת ולעשות שחוק וקלות ראש, מעת שישוב ייזהר שלא ידבר בבית הכנסת שום דבר של חול, ואפילו שלא בשעת התפילה, וישב במורא גדול, ויתפלל בהכנעה.

ויתענה ארבעים יום, בין רצופים בין מופלגים, וילקה בצנעה בכל יום.

גנב או לקח רבית יבקש ממנו מחילה, ויתענה ארבעים יום. ויזהר מלקבל פקדונות, ולא ירגיל ללכת אל ממון חבירו, ויעשה גמילות חסד בגופו ובממונו, ויוותר משלו לעמלי תורה יראי השם, ברוך הוא. וזה שלקח רבית, אם היה יכול שלא ליטול רבית אפילו מן הגוי, היה טוב.

המלשין חבירו, הרי הוא משניאו בעיני השר ומעליל עליו, ולוקח ממונו, וממית רעהו ואשתו ובניו - יפרע לחבירו כל מה שהפסיד, ויבקש ממנו מחילה, וילקה, ויתענה יותר משנתים, ויתוודה כל ימי חייו, כי נחשב כאילו הרג חבירו ואשתו ובניו, וכמה עבירות עשה, על כן ישבר רוחו. ואם אין לו מה לשלם, ירבה עליו רעים, ויבקש ממנו מחילה, ויצמצם, ויפרע לו או ליורשיו.

הולך רכיל כיוצא בו, ואין לו רפואה, [אלא אם כן] יבקש ממנו מחילה, ויתענה ארבעים יום או יותר, וילקה בכל יום, [ויתוודה] כל ימי חייו, ויהיו כל עסקיו במצוות ובעסק שלום בין כל אדם, ובין איש לאשתו.

המכה חבירו וציערו, בין בממון בין באונאת דברים, אין לו כפרה, אם לא ירצה את חבירו. ואין יום הכפורים מכפר אלא עבירות שבינו לבין המקום, אבל שבינו ובין חבירו צריך לפייסו (יומא פה ב). המגביה ידו על חבירו, [אף על פי שלא הכהו], נקרא רשע (סנהדרין נח ב), ויבקש ממנו מחילה ויתכפר.

המלבין פני חבירו יתענה ארבעים יום או יותר, וילקה בכל יום, ויתוודה כל ימי חייו. המכנה שם לחבירו יבקש ממנו מחילה בפני רבים, ויתענה ארבעים יום, ויתוודה בצנעה בכל יום: המאנה את הגר יבקש ממנו מחילה, וילקה, ויתוודה, ויתענה ארבעים יום.

המקניט את חבירו יביא שלש שורות של [שלשה] בני אדם, [שנאמר (איוב לג כז) "ישור על אנשים"] ויאמר חטאתי וישר העויתי ולא שוה לי". ואין צריך לבקש [ממנו] יותר משלש פעמים. ואם מת - יוליך עשרה בני אדם על קברו ויאמר: חטאתי

לה' אלהי ישראל ולפלוני זה שהקנטתי אותו (יומא פז א)! ומתחילה ילך המקניט למי שהקניטו ויאמר: פשעתי בך! ואם אינו מקבל, יביא (עשרה) [שלשה] בני אדם ויבקש ממנו מחילה בפניהם. ודוקא שלא ביזהו ברבים, אבל ביזהו ברבים, לא די [שיבקש ממנו] מחילה בפיוס בינו לבינו. ולא יהא המוחל אכזרי (בבא קמא צב א). ואם הקניטו והוציא עליו שם רע, אין לו מחילה עולמית (ירושלמי בבא קמא פ"ט ה"י). אלא אם כן יתענה וילקה בינו לבין עצמו ארבעים יום או יותר.

המחלל את השם, חילול השם הוא עון גדול מאד. ומהו חילול השם? (יומא פז א): אמר רב: כגון אנא דאזילנא לבי טבחא, ושקילנא בישרא, ולא יהיבנא דמי לאלתר (כגון אני כשהולך אני לאיטליז ולוקח בשר, ואיני נותן דמיו מיד), פירוש, מביא עצמו לידי זלזול דגול, והעולם לומדים ממנו ומזלזלים יותר. רבי יוחנן אמר: כגון אנא דמסגינא ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין, פירוש, העולם מזלזלים ולומדים ממנו להקל יותר. יצחק דבי רבי ינאי אמר: כל שחביריו בושים מחמת שמועתו, פירוש, שאומרים עליו מעשים שאינם מהוגנים ובני אדם לומדים ממעשיו ונושאים קל וחומר ממנו, ומורים היתר על גופי עבירות. אמר רבי אבהו משום רבי חנינא (קידושין מ א): נוח לו לאדם שיעברו עבירה בסתר ואל יחלל שם שמים בפרהסיא, פירוש, שלא ילמדו בני אדם ממעשיו. ואמר רבי אלעאי הזקן: אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו, ילך למקום שאין מכירים אותו, וילבש שחורים ויתעטף שחורים, ויעשה מה שלבו חפץ, ואל יחלל שם שמים בפרהסיא. ופירש רבינו חננאל: חס ושלום שהותר לו לעבור עבירה, אלא החכמים עמדו נגד יצר הרע שאינו מתאוה אלא האיסור ולמלאות תאוותו, וכיון שהולך למרחוק ולובש שחורים, אז לבו יישבר ויימנע מן החטא. אבל לעשות איסורים - כלל וכלל לא! אך מעשים הללו משברים רוע יצר הרע ומונעים אותו מלעבור, כדאמר רבי אילעי, כי יגיעת דרכים ואכסניות ולבישת שחורים משברות יצר הרע ומונעות את האדם מן העבירה. ואמרו (חגיגה יא ב): כל שלא חס על כבוד קונו ראוי לו שלא בא לעולם, ואמרו בגמרא (חגיגה טז א): אמר רב יוסף: זה העובר עבירה

בסתר, [ואמר רבי יצחק: כל העובר עבירה בסתר] כאילו דוחק רגלי השכינה.

חילול השם היא עבירה שיש לה פירות, כי כשעשה דבר רע אז אחרים לומדים ממנו. ומזאת העבירה יש לכל אדם לירא מאד מאד, כי חילול [השם] ישנו בכמה דברים ואין לו שיעור. כי כל המבזה מצוה אחת ומיקל בכבוד שמים, נקרא מחלל השם, כי אחרים ילמדו ממנו ויקילו יותר. לכן צריך אדם לזהר מאד בכל מעשיו, שלא ילמדו ממנו להקל ולזלזל. עבר אדם על כריתות ומיתות בית דין, תשובה ויום הכפורים מכפרים מחצה, ויסורים מכפרים מחצה. אבל נתחלל שם שמים על ידו, אין כח בתשובה לתלות, ולא ביום הכפורים לכפר, ולא ביסורים למרק, אלא כולם תולים ומיתה ממרקת (יומא פו א, ועיין ירושלמי יומא פ"ח ה"ח). על כן יזהר כל אדם מחילול השם, ויתרחק מן הכיעור ומן הדומה לו. ועיקר תשובה של חילול השם, שיודיע פשעיו לנגד רבים, ויאמר: אל תלמדו ממני, כי אני חטאתי עויתי פשעתי, חיללתי השם, יתברך, באיולתי! ויתענה כמה תעניות, ויתוודה בכל יום עד יום מותו.

על כל עבירה ועבירה שאדם עושה, בין בשוגג בין במזיד, כגון שנגע בנר או הדליק ואינו זוכר שהוא שבת, או שעשה בלא ידיעה, יש לו להתוודות ולהתענות לכל הפחות שני ימים, שני וחמישי. וכן על כל העבירות, גדולות וקטנות, שאדם עושה, יתענה. ובזה יש בו שתי טובות: האחת שהתענית מכפרת, והשניה שיימנע מעבירות, כי יחשוב, אם אעשה זאת אצטרך להתענות! ויימנע מתוך כך מן העבירה. חוהי הגדר הגדולה לפני כל העבירות, שיקנוס עצמו, או ליתן צדקה, או לעשות צער בגופו כשעובר. וכן יעשה לכל העבירות שהוא רגיל בהן, כגון: שנאה, וקנאה, ושמחה לאיד חבירו, ודברים בטלים, ולשון הרע, או שלא התכוין בברכות ובתפילה, שזרק הברכות מפיו בלא כוונת הלב, וכל כיוצא באלו. הרבה מאד יבדוק עצמו בכל יום באלה הענינים. ואם פגע באחד מאלו ועבר אליהם, ימהר להצטער ולהתאבל ולהתוודות על איזה עון שעשה, ולבקש מחילה מאת השם, יתברך, בלב נשבר.

ענין גדול הוא הוידוי, כי שנו רבותינו, זכרונם לברכה (סנהדרין מג ב): היה רחוק מבית הסקילה כעשר אמות, אומרים לו התוודה! שכן דרך כל המומתין מתוודין, שכל המתוודה יש לו חלק לעולם הבא. שכן מצינו בעכן, שאמר לו יהושע (יהושע ז יט כ): "בני שים נא כבוד לה' אלהי ישראל ותן לו תודה והגד נא לי מה עשית אל תכחד ממני, ויען עכן את יהושע ויאמר אמנה אנכי חטאתי לה' אלהי ישראל וכזאת וכזאת עשיתי". ומנין שכיפר לו וידויו? שנאמר (יהושע ז כד): "ויאמר יהושע מה עכרתנו יעכרך ה' ביום הזה", ביום הזה אתה עכור ואי אתה עכור לעולם הבא! ואם אינו יודע להתוודות, אומרים לו: אמור "תהא מיתתי כפרה על כל עוונותיו". כל מצוות שבתורה, בין עשה בין לא תעשה, אם עבר אדם על אחת מהן, בין בזדון בין בשגגה, כשיעשה תשובה וישוב מחטאו, חייב להתוודות לפני האל, ברוך הוא, שנאמר (במדבר ה ו): "איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעול מעל בה' ואשמה הנפש ההיא והתודו את חטאתם אשר עשו" - זה וידוי דברים. וכל בעלי חטאות ואשמות, וכל חייבי מיתות בית דין או מלקות, אין מתכפר להם במיתה או במלקות או בקרבן, עד שיעשו תשובה ויתוודו. וכן החובל בחבירו והמזיק ממונו, אף על פי ששילם לו, אין מתכפר לו עד שיתוודה וישוב מלעשות כזה לעולם.

וכיצד יתוודה? יאמר: אנא השם, חטאתי עויתי פשעתי לפניך, ועשיתי כך וכך, והרי ניחמתי ובושתי במעשי, ולעולם איני חוזר לדבר זה! זהו עיקרו של הוידוי. וכל המרבה להתוודות ומאריך בענין זה - הרי זה משובח! גם זה עיקר הוידוי: "אבל אנחנו חטאנו". וטוב מאד לפרט החטא שלו בתוך הוידוי, כגון אם אכל נבילות וטריפות או שאר דבר איסור, כשיאמר "אשמתי", יאמר "אכלתי דבר איסור". ואם חטא בזנות, כשיאמר "בגדתי", יאמר "בעלתי בעילת זנות", ויפרש בה אם בעל גויה או נדה. ואם גנב, כשיאמר "גזלתי", אז יאמר "מפלוני ומפלוני גנבתי וגולתי". ואם הוציא שכבת זרע לבטלה, כשיגיע ל"העויתי", אז יאמר "הוצאתי שכבת זרע לבטלה". ואם זנה עם עריות, כשיגיע ל"זדתי", יאמר "זניתי". ואם חילל שבתות, כשיגיע ל"חמסתי", אז יאמר "חיללתי שבתות". ואם חמד, יאמר "חמדתי". וכן לכל

אלפא ביתא, לכל אות ואות שבוידוי, יאמר מעין אותה עבירה שעשה. ויאמר בבכי (ישעיה נה ז): "יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ה' וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח", ואז יועיל לו. ובסוף הוידוי יאמר: עברתי על מצוות עשה ועל מצוות לא תעשה, עברתי על חייבי כריתות ומיתות בית דין, עברתי על התורה שבכתב ועל התורה שבעל פה, שכחתי שמך הגדול, שכחתי עול מלכותך ויראתך, ואתה צדיק על כל הבא עלינו! ואמרינן בירושלמי (יומא פ"ח ה"ט): כיצד מתוודה? רבון העולמים! הרע בעיניך עשיתי, ובדרך רעה הייתי עומד, ושוב איני עושה כן. יהי רצון מלפניך, ה' אלהי ואלהי אבותי, שתכפר לי על כל פשעי, ותמחול לי על כל עוונותי, ותסלח לי על כל חטאותי.

כללו של דבר: ישוב אדם מכל המידות הרעות. [והשב מן המידות הרעות צריך חיזוק גדול מאד, כי כבר האדם מורגל בהן וקשה לו לפרוש מהן, ועל זה נאמר (ישעיה נה ז): "יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו". ואל יחשוב בעל תשובה שהוא מרוחק ממעלת הצדיקים מפני החטאים והעוונות שעשה - אין הדבר כן, אלא אהוב ונחמד הוא לפני הבורא, יתברך, כאילו לא חטא מעולם. ולא עוד, אלא ששכרו הרבה, שהרי טעם טעם החטא ופרש ממנו וכבש יצרו. אמרו חכמים (ברכות לד ב): מקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד בו, כלומר: מעלתם גדולה ממעלתם של אלו שלא חטאו מעולם, מפני שהם כובשים את יצרם יותר מהם. כל הנביאים כולם ציוו על התשובה (ברכות לד ב), ואין ישראל נגאלים אלא בתשובה (עיין יומא פו ב, סנהדרין צו ב). וכבר הבטיחה תורה, שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותם ומיד הם נגאלים, שנאמר (דברים ל א ג): "והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבות אל לבבך - ושבת עד ה' אלהיך - ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים". גדולה תשובה שמקרבת את האדם לשכינה, שנאמר (הושע יד ב): "שובה ישראל עד ה' אלהיך" (עיין יומא פו א), ונאמר (עמוס ד ו): "ולא שבתם עדי נאם ה'", ונאמר (ירמיה ד א): "אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב", כלומר אם תחזור בתשובה בי תדבק.

התשובה מקרבת את הרחוקים: אמש היה זה שנאו לפני המקום, ברוך הוא, משוקץ ומרוחק ותועבה - והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד. וכן אתה מוצא, בלשון שהקדוש ברוך הוא מרחיק את החוטאים בה מקרב את השבים, בין יחיד בין רבים, שנאמר (הושע ב א): "והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי". על יכניה ברשעתו נאמר (ירמיה כב ל): "כתבו את האיש הזה ערירי גבר לא יצלח בימיו", (ירמיה כב כד): "אם יהיה כניהו בן יהויקים מלך יהודה חותם על יד ימיני כי משם אתקנך". וכיון ששב בגלותו נאמר בזרובבל בנו (חגי ב כג): "ביום ההוא נאם ה' צבאות אקחך זרובבל בן שאלתיאל עבדי נאם ה' ושמתיך כחותם". כמה מעולה מעלת התשובה! אמש היה זה מובדל מהשם אלהי ישראל, יתברך, שנאמר (ישעיה נט ב): "עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם", צועק ואינו נענה, שנאמר (ישעיה א טו): "גם כי תרבו תפלה אינני שומע", ועושה מצוות וטורפים אותם בפניו, שנאמר (ישעיה א יב): "מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי", (מלאכי א י): "מי גם בכם ויסגור דלתים", (ירמיה ז כא): "עולותיכם ספו על זבחיכם ואכלו בשר" - והיום הוא מודבק בשכינה, שנאמר (דברים ד ד): "ואתם הדבקים בה' אלהיכם", צועק ונענה מיד, שנאמר (ישעיה סה כד): "והיה טרם יקראו ואני אענה", ועושה מצוות ומקבלים אותן בנחת ובשמחה, שנאמר (קהלת ט ז): "כי כבר רצה האלהים את מעשיך", ולא עוד אלא שמתאוים להן, שנאמר (מלאכי ג ד). "וערבה לה' מנחת יהודה וירושלם כימי עולם וכשנים קדמוניות".

בעלי תשובה דרכם להיות שפלים וענוים ביותר, ואם יחרפו אותם הכסילים במעשיהם הראשונים, ויאמרו להם: אמש היית עושה כך וכך, ואמש היית אומר כך וכך! אל ירגישו להם, אלא שומעים ושמחים ויודעים שזוהי זכות להם, שכל זמן שהם בושים ממעשיהם שעברו ונכלמים מהם, זכותם מרובה ומעלתם מתגדלת. וחטא גדול הוא לומר לבעל תשובה "זכור מעשיך הראשונים" או להזכירם לפניו כדי לביישו, ועל זה נאמר (ויקרא כה יז): "ולא תונו איש את עמיתו". ומי שהוא בעל תשובה יש לו לדרוש במעשים טובים, ולהתרחק מן עשתונות העולם הזה, ולהחזק בעצת השם, ברוך הוא ולחסות בצלו, ולשאת עול תורת

חטא

11. גם זה תיקון לשמור ולהרחיק את עצמו מדברים המסבבים וגורמים חטא זה כדי להנצל ממנו וה' ישמרינו, ועיין בתיקוני תשובה שנדפסו בספר מצות השם דקא חשיב לכלהו ואלו הם, המספר לשון הרע, המדבר נבלות פה, המדבר דברים שקרים, המגלה סוד למי שאינו ראוי, מברך ברכה לבטלה, הנודר ואינו מקיים, הפוגם בראיה, המסתכל בנשים ובבגדיהם, המרבה בדאגה, המטה אזנו לשמוע דברים בטלים, האוכל אכילה גסה, הישן בחדר לבדו, המסתכל בבעלי חיים כשנזקקין זה לזה, להזהר מלרכוב על בהמה בלא אוכף, ליזהר מלדבר עניני תשמיש אפילו עם אשתו שלא בשעת תשמיש ויזהר מלראות במקום הגורם לו הרהור ומכל שכן שלא יהרהר בדברים אלו בכיון שמקשה עצמו לדעת בזה ואמרו חכמינו זכרונם לברכה המקשה כו', ולא יאכל בדברים המרבים זרע אלא בליל זיוג. עד כאן.

12. ואציין עוד אלה הדברים אשר מצאתי שכתבו עוד ליזהר מהם שלא לבא לידי עבירה חלילה ואלו הן, המסתכל בצורת עבודה זרה אינהו ואביזרייהו, שלא ירבה דיבור עם האשה, אם סביב מטתו יהיה כלים צואים, אם יהיה סביב מראשותיו מנעלים או מכנסיים וכיוצא, אם יהיה עליו מפתחות ברגל וכיוצא בעת שישן, אם יהיה קורי עכביש למעלה מראשותיו, האוחז באמה ומשתין, אם בתחלת הלילה

השם, ברוך הוא, וחרפת אוילים ובזיון, ולהיות כחרש וכעיוור וכמת, כענין שנאמר (תהלים סט ח יד): "כי עליך נשאתי חרפה - ואתנה לבושי שק - ואני תפלתי לך ה' עת רצון", עד כאן לשון קדשו.

תיקון שמות חלק ב' הברית לט

ישן על צד ימין, מי שאינו נוטל ידיו בבוקר בתחלת הקיצו, בסיבת תענוג השינה כל הלילה, העושה מצות באקראי ולא בקבע, הפורץ גדר מגדרי רבותינו זכרונם לברכה, המתגאה, המיפה את עצמו ומסלסל בשערו, מי שטבעו חומד ממון. כל זה העתקתי מספרים הקדושים ורובם ככולם העתקתי מספר קרנות צדיק והשאר מה שמצאתי כתוב בספרים^ה.

חנוכה

24. שמונת ימי חנוכה מסוגלים לשוב ולתקן חטא זה.

חסד

25. לגדל יתום בתוך ביתו ויתנהג עמו כמו עם בנו^ט.
15. יטרח בהכנסת חתן וכלה וישמחם. (הר"א הלוי).
16. ילמד פושעים אליו יתברך וחטאים אליו ישוב, (שבט מוסר).
17. להחזיר בני אדם בתשובה^י ולעשות הרבה בעלי תשובה^{יא יב}.

ח) [ועיין בנועם אלימלך סוף פרשת חי' שרה]. - וכן מובא בספר הקדוש עבודת ישראל על (מתני' באבות) "ולא הסריח בשר הקודש מעולם דהיינו האות ברית קודש שלא באו לידי הרהור כלל", עיין שם שכתב וביותר צריך ליזהר מזה בימים האלו הם ימי תמוז וחצי אב טבת וחצי שבט כו', וגם באלו החדשים צריך ליזהר כי ניסן הוא הראש ואייר וסיון הם האזנים ותמוז ואב הם העינין ואלול הוא החוטם עיין שם.

ט) יסוד יוסף קב הישר, שבט מוסר, של"ה, ראשית חכמה.

י) כמו שכתוב בראשית חכמה שיחזיר בני אדם בתשובה נגד מה שפגם והוציא זרע לחוץ, וכל טיפת זרע היא נשמה העשוקה ביד החיצונים ישתדל להוציאם משם ולהכניסם

פנימה כמו שאמר דוד המלך עליו השלום "אלמדה פושעים דרכיך".

יא) רבינו יונה, יסוד יוסף, קב הישר, שבט מוסר, של"ה, ראשית חכמה.

במסכת סנהדרין דף צו. וזה לשונו. ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, כל הנביאים לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה, אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה אלקים זולתך. ופליגא דרבי אבהו, דאמר רבי אבהו אמר רב מקום שבעלי תשובה עומדין שם צדיקים אינן עומדין שם, שנאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב, ברישא רחוק והדר קרוב, מאי רחוק רחוק דמעיקרא, ומאי קרוב קרוב דמעיקרא ודהשתא. ורבי יוחנן אמר לרחוק שהוא רחוק מעבירה, קרוב שהוא קרוב מעבירה ונתרחק ממנה.

ראה מה שכתב הגר"א במשלי (פרק י"ב פסוק י"ד) שלעולם יראה אדם להוכיח את חברו על דבר שעושה לא טוב (פירוש לשונו. לא רק בעבירה ממש אלא גם על דבר לא הגון, כבתוספות ד"ה דבר בברכות ל"א.) כי אם ישמע לו ויטב את מעשיו אז כל המצוות שיעשה הם על ידו (וגדול המעשה יותר מן העושה, קל וחומר כשנכפיל ריבוי פעולות מעשה התיקון במעשי המוכח מהיום והלאה) יטול שכר כמו העושה עצמו ואם לא ישמע לו אזי יטול את הטוב ממנו כמו שכתב האר"י ז"ל והוא בסוד זכה נוטל חלקו וחלק חברו בגן עדן והרשע נוטל חלקו בגיהנם, עכ"ל. על כן העצה הכי הגדולה לבעלי תשובה לעורר אחרים לתשובה ואז יוכל למלאות החסרון מה שלא עשה בשנים הקודמות. ובזכות שנתחיל לשתף פעולות נחוצות להחזרת היהודים בתשובה, נזכה בקרוב ממש לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן.

אילו היו בני אדם יודעים כמה שכרו גדול של מזכי הרבים היו רודפים אחריו כמו שרודף אחרי כסף וזהב: יהא אדם זהיר לראות תמיד לרדף אחר חברו להחזירו למוטב, כמו שכתב בזהר (תרומה קכח, ב - קכט, א), דאלמלא הוו ידעי עלמא כמה שכרו גדול, היו רודפים אחריו תמיד כמי שרודף אחר

כסף וזהב. ובפרט בעברה המפורסמת בין המון העם, בעונותינו הרבים, בעברות המפרסמות בתורה, הירא והחרד לדבר ה' לקנאות קנאת ה' צבאות, לפקח על אותם אנשים להדריכם בדרך ישרה, וגם להודיעם ענש העברה כמה ענשו גדול מאד - אולי ואולי יתנו מקום לדבר להרהר תשובה בלבם ולסור מדרכם הרעה. והחי יתן אל לבו (קהלת ז, ב). הלא סוף האדם למות (ברכות יז, א), ומי יודע מה ילד יום (ע"פ משלי כו, א), והכל לפי החשבון (אבות ד, כב). גם רב המוני העם מניחים תפלין על המצח ולא על המח, וצריך אזהרה גדולה על זה, ולא יזידון עוד. עכ"ל (שבט מוסר פרק כ).

בשמים מודדים הצדיק איך היתה מדריגתו במעלת "ורבים השיב בתוכחות על עון", והמזכה את הרבים להחזירם בתשובה הוא ה"יחסן" הכי גדול בשמים.

בספר ישמח משה על תנ"ך בהקדמה (קונטרס תהלה למשה דף י"א ע"ב), וזה לשון קדשו: מבואר בזהר תרומה (דף קכ"ח ע"ב), שהוא זכאה בעי למרדף בתר חייבא וכו' בגין דיתחשב עליה כאילו הוא ברא ליה, ודאי איהו שבחא דיסתלק ביה יקרא דקודשא בריך הוא יתיר משבחא אחרא וכו', ועל דא כתיב באהרן "ורבים השיב מעון", וכתיב "בריתי היתה אתו החיים והשלום". ועיי"ש (בדף קכ"ט ע"א) כמה הפליגו שם כמה גדולים זכות הצדיקים שמחזירים רשעים בתשובה.

וכן שמעתי מאדמו"ח ז"ל, אשר סיפר לו מחלל"ה, איך שפעם אחת נפגשו בעולם העליון רש"י ז"ל עם הרב הקדוש ר' איציקל מדראהאביטש, ושאל רש"י ז"ל [מאת] ר' איציקל, איזה זכות ומצוה יש לו לבנו הרב הקדוש ר' מיכל המגיד מישרים מזלאטשוב מה ששומע שמרעישין בכל העולמות עם בנו הרב הנזכר לעיל. והשיב לו ר' איציקל הנזכר לעיל, איך שלומד תורה לשמה. ולא נתקררה דעתו של רש"י ז"ל. ואמר לו עוד, שבנו הרבה לסגף את עצמו בתעניתים וסיגופים, וגם בזה לא נתקררה דעתו הקדושה. ואמר לו עוד, אשר הרבה בגמילות חסדים וצדקה ופיזר נתן לאביונים וכדומה, ועוד לא נתקררה דעתו.

שוב אמר לו שרבים השיב מעון ועשה הרבה בעלי תשובה בעולם, ובוזה נחה ושקטה דעתו של רש"י ז"ל, ונחה דעתו הקדושה מה שמרעישים אתנו כל הפמליא של מעלה, עד כאן. על כן אחינו בני ישראל חושו נא לעזור להרים כבודו של הקדוש ברוך הוא (כי הוא מצוה עוברת ואי אפשר לעשות על ידי אחרים) ואל תחוסו על כליכם ועל ממונכם ועל כבודכם נגד כבודו יתברך לעשות ולהרבות טובות לישראל קדושים לקרבם לאבינו שבשמים להחזירם בתשובה להחזיק לבם באמונה שלימה ובפרט ביסוד של אמונה בשכר ועונש ותיקון הברית דבזה תלוי כל הגאולה, ומי שביכלתו לעזור בכח גדול לתכלית זה להציץ ספרי מוסר בכל הלשונות להפיצם בכל מקום בעולם, דעל ידי זה יחזיר את ישראל בכל העולם למוטב וכמו שכתוב בספר הקדוש שבט מוסר פרק כ וזה לשונו. ואם יהי' נזהר בכל הנ"ל אז אשרי לו בעולם הזה ובעולם הבא. אבל הקדוש ברוך רוצה הרצון של אמת, ומי שאין לו יכולת והוא מתאמץ לעזור קצת על כל פנים במה שאפשר בודאי ישיג כבוד וגדולה מן הקדוש ברוך הוא שרוצה ואוהב מנחת עני ולפום צערא אגרא.

גדולה תשובה שמביא רפואה לו ולכל העולם, כמו שכתוב בספר אוהב ישראל (ירמיה), פירוש הפסוק בימים ההם וגו' יבוקש את עון ואיננו, שעל ידי התשובה אליו יתברך נעשים מהעבירות מצות כאמרם ז"ל מקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד.

ונסיים בדברי הספר אזור אליהו (פרשת נצבים) כתב בשם הבעל שם טוב זצ"ל, דמה שאמרו חז"ל אין בן דוד בא עד שיהיה כולו זכאי או כולו חייב, הכוונה שלא יהיה עירוב טוב ורע, רק מי שיהיה זכאי, יהיה כולו זכאי, ומי שיהיה חייב יהיה כולו חייב. ומפני כך תהיה הגאולה, שבשביל צדיק אחד נמי יכולה להיות הגאולה, אם יהיה הצדיק כולו טוב, עכ"ל. [ועל ידי זכות הרבים הזאת שיתפרסמו ספרי מוסר ויראת שמים, ועל ידי זה שיתקרבו בני ישראל לעשות תשובה שלימה, נוכל

לזכות בעזרת השם יתברך שמו, שיהיה בקרוב ממש כולו זכאין.

יהי רצון שנזכה לשוב לשמו יתברך באמת בכל לבבינו ובכל נפשינו מאהבת השם יתברך, במהרה בימינו אמן.

(ב) בספר ראשית חכמה מאמר גידול בנים מביא מעשה נורא, וזה לשונו: גדולה הצלת בנים לאבות מהצלת אבות גדולה לבנים, שהאבות אין מצילין את בניהם אלא מן היסורין בעולם הזה בלבד ומזכין אותן בעושר כשהם חיים ומזכין אותנו הכח, אבל ליום הדין אינם יכולים להצילם מדינה של גיהנם, שנאמר (דברים לב לט), ואין מידי מציל, לא אברהם מציל ישמעאל בנו ולא יצחק מציל עשו בנו, אבל הבנים מצילין אבותיהם מדינה של גיהנם בין גדולים בין קטנים, כיצד גדולים מצילין אותם במעשיהם הטובים כדגרסינן במדרש תנחומא מעשה ברבי עקיבא שהיה בבית הקברות ופגע באדם אחד שחור כפחם שהיה טעון עצים על כתפו ומרהיט בהן כסוס, גזר עליו רבי עקיבא והעמידו אמר ליה בני מה לך בעבודה קשה כזאת אם עבד אתה ואדוניך נתן עליך עול כבד אני אפדאך ממנו ואוציאך לחירות ואם אתה עני אני אעשירך, אמר לי הניחני אדוני איני יכול לעמוד אמר ליה מבני אדם אתה או מבני המזיקין אתה, אמר ליה מת אותו האיש ובכל יום ויום מוסרין אותו לחטוב עצים ונותנין אותו באש, אמר ליה מה הית מלאכתך בחייך, אמר ליה גבאי המכס הייתי והייתי נושא פנים לעשירים והורג את העניים ולא עוד אלא שבעלתי נערה מאורסה ביום הכפורים, אמר ליה בני שמא תברח מאותן הממונין עליך אם יש לך תקוה, אמר ליה אל תעכבני שמא ירגזו עלי בעלי הפורענות ולאותו האיש אין לו תקנה ולא פדיון, אלא שמעתי מאותם הממונים שהיו אומרים לי אם היה לך בן שעומד בצבור ואומר ברכו את ה' המבורך היינו מתירין לך מן הפורענות ולאותו האיש אין לו בן אלא שהניח אשתו מעוברת ואיני יודע מה ילדה זכר או נקבה, ואם ילדה זכר מי ילמדנו תורה, אמר ליה מה שמך אמר ליה עקיבא, ושם אשתך אמר ליה שושמירה, ושם עירך אמר ליה אלדוקה. באותה שעה נצטער עליו רבי עקיבא והיה הולך מעיר לעיר עד שהגיע לעירו ושאל היכן הוא ביתו אמרו

חצות

18. להיות נזהר לעמוד בחצות לילה" מי שסיפק בידו לעשות לאונן ולקונן על חורבן בית המקדש" ואם לאו יעשה אחר כך^{טו}.

ישחקו עצמותיו בגיהנם, שאל על אשתו אמרו ימח שמה וזכרה מן העולם, שאל על בנו אמרו הרי הוא ערל שאפילו במצות מילה לא עסק. מיד תפס רבי עקיבא לבנו ומל אותו והושיבו לפניו ללמוד תורה ולא היה לומד, עד שישב עליו בתענית מ' יום יצתה בת קול ואמרה על זה אתה מתענה, אמר הן, וקרא אל"ף בי"ת והוליכו לביתו ולמדו ברכת המזון וקריאת שמע ותפלה והעמידו והתפלל בצבור ואמר ברכו את ה' המבורך, באותה שעה התיירוהו מן הפורענות ובא לו בחלום ואמר לרבי עקיבא תנוח דעתך בגן עדן שהצלתני מדינה של גיהנם, מיד פתח רבי עקיבא ואמר (תהלים קלח ג), ה' שמך לעולם ה' זכרך לדור ודור.

(יג) ראה במשנה ברורה סימן א' וזה לשונו: (אות ט') ראוי לכל וכו' - והמקובלים האריכו מאוד בגודל מעלת קימת חצות כו רבה היא וכבר נדפס בסידורים סדר ההנהגה ע"פ כתבי האר"י ז"ל. חזמן חצות (יג) הוא תמיד באמצעות הלילה ממש בכל מקום ואפילו בלילות הארוכות או הקצרות והיא י"ב שעות אחר חצי היום והעת להתאונן על החורבן (יד) נכון יותר שיהיה קודם חצות מעט ומחצות ואילך יעסוק בתורה ובסוף הלילה (טו) יבקש צרכיו וי"א אז שומרים לבוקר ואם הוא קרוב להנץ החמה (טז) יאמר המזמורים לבד וידלג הקינות ואחר כך יאמר שומרים לבוקר. ואחר התיקון שיעור משניות קודם לכל דבר ואם זכה לחכמת האמת עת ההיא מסוגלת מאוד. האחרונים קבלו משכבי עד קומי היינו משבועות שאומרים שכבי עד ט"ב שאומרים קומי א"צ לקום בלילה וי"א מט"ו באב עד ט"ו באייר יקום והנהגים ע"פ קבלה טוברים שצריך לקום תמיד. חבורה שנתחברו יחד לומר תיקון חצות בצבור אין למנעם ואדרבה ברוב עם הדרת מלך. וטוב יותר שיאמרו את התיקון בבית הכנסת משיאמרוהו בחדר הסמוך לו דבהכ"נ קדיש טפי וגם שיהיו מעשרה הראשונים. וצריך ביחוד

להזהר מאוד מאוד משיחת חולין בניעורם בלילה. ומי (יז) שאינו יכול להשכים קודם אור הבוקר מחמת שהוא חלש בטבעו או שהוא יודע בעצמו שאם יקום באשמורת יישן בעת התפלה מוטב לישן כל הצורך ומ"מ (יח) יהיה זהיר מאוד לקום שעה ולפחות חצי שעה קודם קריאת השמש לבהכ"נ כדי שיהיה יוכל להכין עצמו להתפלל בצבור ובנקיות.

(י) **שיהא מיצר** - אבל התורה והתפלה (יט) יהיה בשמחה:

(יא) **חורבן בית המקדש** - כתב של"ה שבכל סעודה יאמר על נהרות בבל ובשבת (כ) וכן בימים שאין אומרים בהם תחנון יאמר שיר המעלות בשוב ד' וגו'. והעיקר שידע מה קאמר (כא) ואחר כונת הלב הן הדברים, עד כאן לשונו.

(יד) ובקיצור שולחן ערוך סימן א' דיני השכמת הבוקר, וזה לשונו: (ה) אם אפשר לו להשכים ולקום בחצות הלילה לעשות אז תיקון חצות, מה טוב כמו שנאמר קומי רוני בלילה לראש אשמורות וגו'. וכמו שהקב"ה מקונן בעת ההיא שנאמר ה' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאג ישאג על נודהו, ואומר אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות. ואם אי אפשר לו לקום בחצות, יתגבר עכ"פ לקום קודם עמוד השחר, וכמ"ש דהמע"ה אעירה שחר, אני מעורר את השחר ואין השחר מעורר אותי וגם לאחר חצות הלילה יכול לעשות תיקון חצות. ואח"כ יעסוק בתורה איש איש כפי יכלתו. ושיעור משניות קודם לכל דבר (ועי"ז זוכה לנשמה, משנה אותיות נשמה), ואם אינו בר הכי יעסוק בתהלים ובמעמדות וספרי מוסר. וטוב מעט בכוונה מהרבות בלא כוונה. תנא רבי חייא כל העוסק בתורה בלילה שכינה כנגדו שנאמר קומי רוני בלילה לראש אשמורות שפכי כמים לבך נכח פני ה'. פי' שהשכינה היא אז כנגדך. עוד אמרו רז"ל שכל העוסק בתורה בלילה נקרא עבד ה' כמ"ש כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות (ועי' לקמן סי' ע"א). ובלילות הקצרות שאי אפשר לו להשכים כל כך לכל הפחות יתאמץ לקום בעוד שיהיה לו זמן להכין א"ע ללכת לבית הכנסת להתפלל עם הצבור.

19. להניח שק על בשרו ואפר מקלה על ראשו במקום הנחת תפילין^ט.

20. להעתיק כאן הסיפור מר' עקיבא יוסף כותל מערבי.

טבילה

21. לטבול^ז בקבלת תענית לשם קבלת תשובה^ח.

טו) עיין בפתחי חיים על השערי ציון שכתב לומר על כל פנים תיקון חצות בליל ב' וה' או על כל פנים פעם אחת בשבוע עיין שם, וכן כתב בליקוטי אמרים באגרת התשובה (פרק י').

טז) ראה בראשית בהקדמתו וזה לשונו: אמרו שם בתענית שזכו לעולם הבא מפני המעשה. וכן מצינו ששבחו לרבי חייא מפני המעשה, כמו שאמרו, גדולים מעשי חייא. ורב הונא, לא הניחודו כשנפטר, ליכנס במערת רבי חייא אלא מפני שהיה בעל מעשה, שפעם אחת נהפכה לו רצועה של תפילין והתענה ארבעים תעניות כדאיתא במדרש קהלת (ט, י) וכן במועד קטן (דף כה), וכו' עיין שם.

יז) ועיין דבר נפלא בשו"ת נו"ב מהד"ק או"ח ל"ב שמסדר תשובה לאחד, וכתב. ומה טוב שלא יבטל מטבילת קרי, עיין שם ובשו"ת תפארת צבי על יור"ד ח"ב סימן כ"ז, בדין טבילה בשב"ק. ובאוצר החיים להגה"ק מקאמארנא צוק"ל (פ' מצורע מצוה קע"ז) וז"ל. וכל הטובל במקוה מטומאתו אף בזמן הזה מקיים מצות עשה מרמ"ח מצות ונפשו מזדככת כדברי רבינו הקדוש בעל החינוך. ובסגולות ישראל (מע' ט' אות א') להגאון מהר"ש ליפשיץ בעמה"ח ברי"א, וז"ל. והזהיר בטבילת עזרא יהי מובטח שלא ישלוט בו דבר כישוף, וכל שונאיו יפלו תחתיו וכל הדינים נמתקים מעליו, וכל אריכות הגלות וכל הצרות הבאות על ישראל בדור הזה היא ע"י שבטלו טבילת עזרא, עכ"ל.

והאמת ניתן להיאמר דהמעיין היטב בדברי הקדמונים [ראה ספר מקוה ישראל ה'] שכתבו להתיר טבילה זו אפילו בעצם

יום הכפורים להרגיל בו ש"מ דבעיניהם לאו דבר פשוט הוא. וכן יש ללמוד מהכרעת האחרונים שם להקל. וגם מדברי מאורי האחרונים שהתאמצו לתת יד להמקילין בשבת כדבסמוך.

בשו"ת דבר משה (סימן ס"ד) וז"ל לזה רמזו חז"ל באמרם (מד"ר ויקרא פ"א) ת"ח שאי"ב דעת נבילה טובה הימנו כמאמרם ז"ל דעת - זה סדר טהרות - ולז"א כל ת"ח שאי"ב דעת ר"ל שאי"ל טהרה במקוה נבילה טובה הימנו אחר שאיננו טהור מטומאת קרי שהוא חמור מכל הטומאות מפני שיוצא מגופו, עכ"ל.

בעל תשובה יטבול י"ד טבילות להמתיק הי"ד עתים, ועוד יכוון בטבילה ראשונה להסיר הזוהמא, ובי"ג להמשיך עליו הארת דיי"ג מדות הרחמים. (מעבר יבק, שפת אמת פרק י"ג)

יח) מי שהוא מלא סרחון צואת עוונותיו אין תורתו נחת רוח לבוראו. צריך תשובה תחילה קודם תורה ותפילה, כי אם לא שב כראוי אין תורתו רצויה ומקובלת לפני הקדוש ברוך הוא, כמו שאמר הכתוב: "ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי", וכתב ה"ראשית חכמה" פ"ב משער התשובה וזה לשונו: ולזה כיוון ר' יהודה בר אלעאי באומר: אשרי מי שעמלו בתורה ועשה נחת רוח ליוצרו - פירוש, שהעוסק בה מנוקה מחטא ועוון, שאז המלך משתעשע בו ובתורתו, אבל מי שהוא מלא סרחון צואת עוונותיו אין תורתו נחת רוח לבוראו. הטעם הוא, כי בעסק התורה האדם ממשיך השכינה עליו, ובהיותו נקי מחטא מצאה השכינה כסא ומושב שבו תשב ותנוח, כאדם היושב בכסא המתוקן כראוי, שהכסא ההוא נחת רוח לו - כן התורה הנקיה היא כסא מתוקן לשכינה שתשרה בו, אבל בהיות האדם מלוכלך בכתמי עוונותיו אין התורה שורה בו, כי אין בו כסא לשרות, לא התורה ולא השכינה, כי כל קוץ מכאוב וממאיר ליושב על הכסא, לכן קודם כל ירחץ צואת עוונותיו בתשובה כראוי, ורק לאחר מכן יעסוק בתורה, ויקח דמיון מהדין הפשוט בגמרא: במקום שיש ריח רע אסור לעסוק שם בתורה ובתפילה, וכידוע, שהעוונות נקראו "צואה", כמו

שכתוב: "אם רחץ ה' את צואת בנות ציון", ולכן כל הקדושים העליונים מתרחקים ממנו אף בעוסקו בתורה.

ומצינו שלא עמדה תורה לדואג ולאחיתופל, כי שניהם - אין להם חלק לעולם הבא, אף על פי שהיו דורשים כמה מאות הלכות במגדל פורח באויר, ועיקר התשובה מביא לידי תורה ומעשים, עד כאן לשונו.

כל המעשים שאדם עושה והוא רשע מוסיף כח בקליפה והוא נענש על לימודו

יותר מכך אמרו, איתא בר"מ וכן בכתבי האר"י זלה"ה ובחה"ל: כל המעשים שהאדם עושה והתורה שהוא לומד והוא רשע, לא די שאינו מוסיף כח ואומץ בקדושה, אלא אף גם מוסיף כח בקליפה, ונענש על לימודו, כי מאחר שהרשע נמצא תוך הקליפה הוא משפיע אל הקליפה, וגם אם לא שב כראוי אין תפילתו רצויה, וכמו שכתוב בגמרא: אמר אביי בתעניתא עד פלגי יומא מעיינו במילי דמתא ומפלגי דיומא ריבעא דיומא קרי ומפטרי ורבעיא דיומא בעי רחמי ואיפך אנא לא ס"ד וכו'. גם כתב בספר "חרדים" בשם ר' סעדיה גאון: בשביל ז' דברים אין תפילת האדם נשמעת ואחד מהם, אשר גברו עוונותיו ולא עשה תשובה שנאמר: "עוונותיכם מבדילים ביניכם".

קצת דברים המביאים אל התשובה, ושלא ינצל מהדין הגדול והנורא כי אם על ידי תשובה: וקודם שנבאר דרכי התשובה איכותה ומהותה נביא תחילה מעט מן הדברים המביאים אל התשובה.

בספרי מביא ז' דברים ואחת מהם, שידע רוע מעשיו וחטאיו, וידע שלא ינצל מדין הגדול והנורא, כי אם על ידי תשובה, כמו שכתוב: "כי אחרי שובי נחמתי ואחרי הודעי ספקתי על ירך", דאם לא כן שמא יחשוב שמה שעשה אינו חטא, וכן אמר ירמיה, עליו השלום: "נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה אל ה'-- הרי מבואר, שקודם שיעשה תשובה צריך תחילה פשוט מעשים וחקירה עליהם, כדי שידע על מה יעשה תשובה, ומה שאמרו ב' לשונות: "חפוש וחקור", נקדים מה

שאמר רבא בגמרא: אם ראה אדם שיסורים באים עליו - יפשפש במעשיו. משמע, שהקדוש ברוך הוא שולח יסורים לחוטא, כדי שיעשה תשובה, וכן אמרו בגמרא: אין יסורים בלא עוון, וכן הוא בזוהר, מה שאמרו: או הודע אליו חטאתו או ידע מבעי ליה, אלא קודשא בריך הוא פקיד ליה לאודעי לבר נש חובה דחב בדינא, כמו שאמרו: "הודע ירושלים את תעבותיה", וקשה הלא כתוב: "ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו" - פרש רש"י, דמשלם טובה לרשעים בעולם הזה להאבידו מעולם הבא, ועל כן מתרץ, דהפסוק מיירי בחטאים הידועים לו ואין צריך פשפש. הגמרא והזוהר מיירי בחטאים, שהוא דש אותם בעקביו ואין מחזיק אותם כחטא, כי אם אחר פשפש, לזה שולח הקדוש ברוך הוא יסורים, כדי שיפשפש במעשיו, וגם יש לומר דהפסוק מיירי שאם שלח עליו יסורים, אף על פי כן אינו מפשפש במעשיו, כמו שכתב הזוהר ז"ל: "כי את אשר יאהב ה' יוכיח" - קודשא בריך הוא אוכח ליה לבר נש ברחימא אי יקבל יאות ואי לאו שארי ולא אוכח לה וישבוק ליה ויעביד רעותיה.

ובענין דש בעקביו כתב השלי"ה, שיש ב' סוגים: האחד מה שאמרו, עבר עבירה ושנה בה נעשה לו כהיתר, כגון: לשון הרע ואבק גול וריבית ורבות כהנה וכהנה, אף על פי שידע מחומר איסורם, מה שאין כן אותם שהם מסוג הב', מחמת חסרון ידיעה מצוה זו או חומר עבירה זו. הנה אותם שהם מסוג א' ימצא בחפוש קל, כי יודע מחומר איסורם, מה שאין כן אותם שהם מסוג ב' צריך חקירה עליהם על ידי לימוד התורה לידע מחומר איסורם. זה שאמרו תחילה "נחפשה דרכינו" - רצונו לומר, מה שדרכנו בעקבינו והורגלנו בהם והם מסוג הא', ואם לא ימצא בחפוש קל אזי "ונחקרה" - על ידי חקור רב לידע אותם החטאים ולמצוא אותם, ואחר כך "ונשובה אל ה'" - ולהתחרט עליהם, ואלה הם דברי הגמרא: אמר רבא: אם רואה אדם, שיסורים באים עליו, והם על כרחך בשביל אותם החטאים שאדם דש בעקביו - יפשפש במעשיו, דהיינו - באותם חטאים שהוא רגיל בהם, אף על פי שיודע מחומר איסורם. פשפש ומצא יעשה תשובה; פשפש ולא מצא

22. תיקון גדול לטבול תיכף באותו יום במים קרים דוקא.
23. ירגיל עצמו לטבול במקוה.
- מדות**
24. שלא לבייש שום אדם בעולם אפילו בינו לבין עצמו וכל שכן ברבים.
25. ישתדל שיהיה תוכו כבדו ויתרחק מתחבולות ומרמות.
26. לעולם ילמוד סגוריא על ישראל כלל ופרט ויצדיק לישראל וילמד עליהם זכות.
27. יזהר מדי' כתות שאין מקבלין פני שכינה, והם ר"ת חשמ"ל. חנפים, שקרנים, מספרי לשון הרע, לצנים.
28. שלא יהיה רע עין.
29. לישב באחדות באהבה עם חבורי חסידי ה' תיקון גדול.
30. מי שפוגם פיו ולשונו לדבר ניבול פה ולשון הרע ולדבר שקרים מטמא אותו בטומאת קרי בשעת שינה.
31. המגלה סודות למי שאינו ראוי לגלות לו שום סוד.
32. מי שנודר דבר מה ואינו מקיים נדרו לשלם מה שנדר.
33. מי שמרבה בדאגה ויגון ואנחה.

- יתלה מה שלא מצא בביטול תורה, רצונו לומר - על שלא למד ואינו יודע מחומר איסורם וצריך ללמוד ולחקור עליהם, וכאשר יתודע לו יעשה עליהם תשובה, ואם תלה ולא מצא גם אחר החקור על ידי הלימוד, אז בידוע שהם יסורים של אהבה, (ס"י, י"ה).

34. שיבחור במדת הענוה ויסבול כל העלבונות וחרופין וגידופין.

משיח

35. עיקר התיקון תלוי ביסוד לתקנו^ט, ובו תלוי גם כן ביאת משיח בן דוד, (אור צדיקים, זוהר חי (פרשת

יט) בספר פרי צדיק פרשת נח - אות ב', וז"ל: והנה ידוע שעיקר חטא דור המבול היה ביותר בענין פגם הברית וכמו שנאמר, כי השחית כל בשר וגו', ואברהם ידע שזרעו יהיו מהנפשות מדור המבול שנכשלו בעון פגם הברית וארץ ישראל איננה סובלת אנשים חוטאים כאלה וכמו שהזהירה תורה כמעשה ארץ מצרים וגו', לא תעשו. ולא תקיא הארץ אתכם וגו', ומעשה ארץ מצרים, היינו שהיו שטופים בזנות וכמו שנאמר אשר בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם ועל כן כשאמר לו הקב"ה אני ה' וגו' לתת לך את הארץ הזאת לרשתה שאל במה אדע כי אירשנה. שאף שהאמין שבודאי יתן ה' הארץ לזרעו מכל מקום שאל במה אדע שיתקיימו בה באיזו כח יתגברו שלא יכשלו עוד בעון דור המבול ולא תקיא הארץ אותם ותהיה להם הארץ לירושה שאין לה הפסק. ועל זה השיבו השם יתברך, כי גר יהיה זרעך וגו', ועבדום וענו אותם. ועל ידי העבדות והעינוי יתבררו ויתלבנו מחטא דור המבול, כי בחטא פגם הברית המשפט להיות עבד וכמו שמצינו בהשבטים שדנו את יוסף למכרו לעבד. והוא היה שורש קדושת הברית אבל היה צריך לבירורים, כי הם חשדוהו להיפך מפני שהוציא לעז עליהם שנושאים עיניהם בבנות הארץ. והם ידעו שנקיים מזה אמרו שבמומו פוסל ובודאי יש בו מחסרון זה. וכדאיתא (בראשית רבה פ' פד) אמרו נלך ונתפוס דרכו של עולם כנען שחטא לא לעבד נתקלל. וחטא כנען היה בפגם הברית שפגם חם (כמו שאמרו סנהדרין ע. קח ע"ב) אף זה לכו ונמכרנו. ונמכר למצרים שהיא מקום הזימה ושם נתברר על ידי הנסיון שהוא נקי ומוגדר ונגדרו כל ישראל בזכותו כמו שאמרו ז"ל (שיר השירים רבה ד). ומצרים ערות הארץ ולשם גלו לברר שהם נקים בזה. וכשנתברר זה נגאלין וכמו שכתוב (שיר השירים

(נח), ובספר מנורת זהב (פרשת אחריו), תסמר שערות
אנוש מגודל הפגם עון זה.

36. מובא בספר אור הגנוז (מהרב הצדיק מורנו הרב רבי יהודה ליב
הכהן זכר צדיק לברכה), וזה לשונו: **עיקר התיקון תלוי
ביסוד לתקנו², ובו תלה גם כן ביאת משיחנו באלף**

רבה שם) דנגאלו ממצרים על ידי שהיו גדורים בעריות. ועל ידי
העבדות והעינוי תקנו חטא דור המבול וכמו שכתב האר"י ז"ל
שמנפשות דור המבול נגזר עליהם היאורה תשליכוהו. ומשה
רבינו הצילם כמו שאמרו (סוטה יב ע"ב) שש מאות אלף רגלי וגו',
אמר להם משה בשבילי נצלתם כולכם. ומהנפשות שבדור הפלגה
עבדו בהם בחומר ובלבנים. ואחר שנתבררו במצרים ונגאלו זכו
לקבל התורה לא נצרכו עוד לעבדות ועינוי רק להיות עמלים
בתורה ולהיות דרופתקי דאורייתא. ובמקום עמלם בשעבוד חומר
ולבנים שסבלו ממה שהושלכו ליאור. זכו אחר כך למים
דאורייתא ולפלפול תורה שבעל פה בקל וחומר וליבון הלכתא.
ונגד המגדול זכו לירושלים ובית המקדש. ומה שעשו אז בדור
הפלגה אחדות ושלוים למרוד במקום זכו אחר כך כשנתבררו
לפלפולה של תורה דכתיב בה את והב בסופה, שבשעת הפלפול
נראים התלמידי חכמים כאויבים זה לזה ואינם זזים משם עד
שנעשים אוהבים זה את זה (כמו שאמרו קידושין ל ע"ב) אחר
שנתברר להם ההלכה. וזהו שהאריך המדרש תנחומא בפרשה זו
בשבח ישראל והתורה, כי באמת מאותו הדור ומנפשותיהם
נשתלו נשמות ישראל מקבלי התורה כאמור.

(כ) ואיתא במסכת נדה (דף י"ג עמוד ב'), הגרים והמשחקין
בתינוקות מעכבין את המשיח. ואין בן דוד בא עד שיכלו
נשמות שבגוף (עבודה זרה דף ה' עמוד א').

ובמדרש תלפיות מבאר מאמר הנ"ל וזה לשון קדשו: אמר
הכותב: זהו הטעם עצמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה על
זרע לבטלה שמעכב הגאולה, משום שאם מוליד מאותו זרע בן
או בת ממעט נשמות שבגוף ומקרב הגאולה, ונראה שתשובת
זרע לבטלה הוא להרבות בלימוד התורה לשמה שכיון שחטאו

תיקון שמות חלק ב' הברית נג

הששי ועיכוב הגאולה. עוד איתא בזוהר סבא (דף י"ח עמוד א') וזה לשונו וישא משלו ויאמר איתן משבך, איתן זה יסוד בוקר דאברהם והיינו הבוקר אור וגוי עיין שם. ונראה לי שזה שאמר הכתוב "הבוקר אור", בוקר הוא יסוד או"ר גימטריא ר"ז הוא סוד הגאולה העתידה, ורמז גם בנביא לעת ערב יהיה אור (זכרי' יד) **ערב הוא אלף הששי שהוא יסוד יהיה אור גדול שיתגלה אור הגנוז הוא סוד היסוד כשיתוקן,** וזה שאמר הכתוב הבוקר אור שהוא תיקון יסוד, והאנשים שלחו מהגלות והוא מבית יוסף שהוא גם כן מדה זו.

37. ואיתא בזוהר (פרשת בא דף ל"ח עמוד ב') הא דכתיב אתא בוקר וגם לילה כמה דאת אמר וישכם אברהם בבוקר וגוי וכתיב ה' בוקר תשמע קולי ממש, עד כאן.

גם עיכוב הגאולה יעסוק בתורה שהיא תיקון על חטא שגרים החורבן שהוא ביטול תורה כדכתיב על עזבם את תורתנו ונמצא שהוא רחוקה על עון זרע לבטלה יקרבנה על ידו לתקן המעוות שנחרב הבית על ביטול התורה ובהיות עוסק בה לשמה יקרבנה.

ושאל לי אחד, כיון שעון זרע לבטלה מרחיק הגאולה בזמן הבית שהי' הגאולה לישראל מה הי' גורם, והתשובה שגם אז הי' גורם הרחקת הגאולה משום שאם באותו זרע הי' מוליד בנים ובנות הי' ממעט נשמות שבגוף ועכשיו הגלות לא הי' צורך שהות כל כך להמתין עד שיכלו אותם הנשמות שמנע מלהביא. (מדרדש תלפיות).

ובספר הכוונות (דף ל"ז עמוד א') וזה לשון קדשו: ובא לציון ג'ואל ו'לשבי פ'שע ראשי תיבות גו"ף על דרך שאמרו חכמינו זכרונם לברכה **אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף.** ב'יעקב נ'אם י' ו'אני ראשי תיבות בני"ו כי המשחית זרע לבטלה מוסר בניו ביד החיצונים ולא באים לחדר גוף עד ששב בתשובה מפשעו ואז חוזרים בניו לגוף.

והמכוון כי איתא בגמרא אמר ר' יוחנן אותו המלאך הממונה על הרוחות דומה שמו, נקבצו אליו כל הרוחות שהוא ממונה עליהם ושאלו אותו שומר מה מלילה, פירוש אימתי יהיה הקץ, והשיב להם אמר שומר אתא בוקר שהוא היסוד באלף הששי שנקרא בוקר וגם לילה, רצה לומר בסוף היסוד כשיתחבר למדת לילה שהוא מלכות כנודע, אם תבעיון בעיו פירוש, אם יעשו תשובה לתקן מדת היסוד שהוא הפגם הגדול שפגמו במדה זו בעון קרי ושאר עבירות אזי יטהר היסוד ויתחבר במלכות ואז יבא משיח בן דוד כב שהוא מדת לילה כנודע. וזה שכתב הזוהר "ה' בוקר תשמע קולי", רצה לומר באלף הששי שהוא מדת היסוד, תשמע קולי שהוא התשובה, אערוך לך ואצפה אל הגאולה אימת קץ ההכרחי במדת היסוד הוא וכתוב "בבוקר יאכל" עד כשיעשו תשובה והוא

(כא) ואפשר לפרש בסייעתא דשמיא מה שכתוב בבראשית רבה (מ"ב ז), אם ראית מלכיות מתגרות אלו באלו צפה לרגלו של משיח, דעל ידי תיקון מדת היסוד שהוא ברגליים (עיין עץ חיים) יבוא משיח במהרה.

עוד אפשר לפרש מה שכתוב במסכת עבודה זרה (דף ג' עמוד ב'), כיון שרואין מלחמת גוג ומגוג, אומר להן על מה באתם? אומרים לו על ה' ועל משיחו שנאמר (תהלים ב') "למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק" [אותיות קר"י] וגו', על שפגמו במדת היסוד ומלכות כנודע (ראה תיקונים (דף ל' עמוד ב'), זוהר הקדוש (חלק א' דף צ"ג עמוד ב')). ועל ידי שמתקנים מדת היסוד נזכה למלכות* משיח בן דוד במהרה בימינו אמן

* ראה זוהר חלק ג' דף צ"א עמוד ב'.

(כב) איתא בתנא דבי אליהו זוטא (י"ב), חסידים עמי הארץ אף על פי שלא קראו ולא שנו אם אין בהם עובדי עבודה זרה, ואין בהם חמס וגזל, ואין בהם גלוי עריות ושפיכות דמים, והיו מהנין תלמידי חכמים מנכסיהן, הקדוש ברוך הוא מושיבן אצל הצדיקים ויהנו מן השמש שתזרח לצדיקים לימות בן דוד.

בוקר של אברהם כמו שכתוב בזוהר סבא, והוא סוד יסודכג רמז הגאולה ואמר "ולערב יחלק שלל" שהוא

כג) כל יהודי מחויב ללחום בעד אבינו שבשמים למפרק קודשא בריך הוא ושכינתיה מגלותא

הסוד הגדול - מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום?

ב'ספר הברית' חלק א' "כתב יושר" כתב: ודרשתי וחקרתי היטב בכל לבבי לדעת סיבת אריכות הגלות החל הזה, וארא בדורות האלה יש תורה הרבה בישראל, מרבים העם ללמוד משניות, גמרא ופוסקים גם ספרי קבלה - ובכל זאת לא בא לציון גואל. והרבה אנשים בדורות אלו התחזקו בתפלה בכל כח ועוז, וגם אלה צועקים ואינם נענים, והרבה אנשים עוסקים במצוות למרבה, עד כי מלאים מצוות כרמון - ועם כל זה שנת גאולי לא באה. ואם שלש אלה יש בדורות אלו, ועדיין לא שבנו לארצנו - מה נשאר לנו עוד, ואנחנו לא נדע מה נעשה יותר מזה לרצות פני עליון? ואמרתי אני בלבי: אין זאת, כי אם שיש איזה מפסיק העומד כנגדם ויבוא גם השטן בתוכם להחליש כח שלש אלה, כי זבוב מת אחד יבאיש שמן רוקח הרבה. ויהי כאשר חפשתי לדעת, מי הוא זה המפסיד, מצאתי שהוא מה אשר כל ג' כתות הנוכרים כולם אינם מכוונים למה שעושים, כי אם לצורך עצמם ולתועלתם, לא למפרק קודשא בריך הוא ושכינתיה מן הגלות.

וכל אדם מישראל מחשבתו לדרכו פנה ולתועלת עצמו. וכל תורה או תפלה או מצוה אשר הוא עושה מכוון לקנות לו מקום חשוב בגן-עדן ועולם-הבא, ושיצליח על ידי זה בכל משלח ידיו בעולם הזה, ושיאריך ימים ושנים עם אשתו ובניו. וכל ישעו וכל חפצו של אותו יהודי אינו כי אם שיהיה לו פרנסה בכבוד, ושיזכה לבנות לו בית גדול וחצר מאבני גזית, כפיסין לבנים - הכל כמנהג המדינה, למען יעמוד ימים רבים ויירשוה בניו ובני בניו אשר יולדו לו בארץ נכריה, ויראה זרע ויאריך ימים בגלות, ושימות בשיבה טובה ויספידו אותו הרב שבעירו עם שאר תופסי התורה אצל בית הכנסת, ויהיה לו

לויה גדולה ברוב עם בזו ושסוי - זה כל תכלית המבוקש של הישראלי בגלות הזה.

וביאת המשיח רגיל על לשונו תמיד, אך משפה ולחוץ, לא בלב שלם, נכון למועדי רגל: בכל מועד ורגל אומרים אנו: "לשנה הבאה בירושלים" - לא היום ולא מחר, רק מרחים אותה שנה תמימה. ואף גם זאת לא בלב שלם, כי חפץ לבו לגמור הבנין שהוא בונה, שאי אפשר להשלימו כי אם אחר איזה שנים. וכן לגמור המשא ומתן שעל ד' וה' שנים אשר עשה עליו כתב וקשר מן השררה או מן המלכות, ואין קורא בצדק ואין עושה באמת, בכל שלש כתות הנזכרים, הדברים כדי למחר את הקץ ולפדות גוי ואלקיו ולמפרק קודשא בריך הוא ושכינתיה - זה לא יש בו. והוא שאמר הכתוב: "וכל חסדו כציץ השדה" (ישעי' מ'), כלומר: אינם מכוונים בתורה ותפילה ומצוות שלהם כי אם לטובת עצמם, לתועלתם לבד: או לעולם הזה או לעולם הבא או לשניהם יחד. ואין איש שם על לב לעשותם לי לשמי ולמעני כדי להוציאני מצערי ומגלותי. כמו שאמרו בווהר: "כל חסד דאינון עבדין, לגרמיהו עבדין". ואוי לאזנים שכך שומעות, קול ברמה נשמע רחל מבכה על בניה, היא אמנו שכינתא קדישא, רוצה לצאת מן הגלות עם כל בניה, ושומע אין לה, צעקה ואין מושיע לה, ופורק אין.

ובכן, אחי ועמי, לבטח תדעו, כי כל זמן שלא נכוון בתורה ותפלה ומצוות רק כדי למפרק קודשא בריך הוא ושכינתיה, לא זולת - לא יבוא משיחנו, כי הוא יתברך מתנהג עמנו מדה כנגד מדה ואומר: אתם אינם חסים כי אם על עצמכם, לא עלי - אף אני לא אחוס עליכם. ולא נקוה לאיש ולא ניחל לבני אדם גדולים, שהמה בזכותם ותפלתם יביאו לנו הגואל, כי הרואה ללבב הוא היודע מי גדול, לא הרואה לעינים! אך כל איש יהודי בעצמו, אפילו אינו בעל תורה ולא בר אורין כלל, מחויב ללחום בעד אבינו שבשמים, שהוא ימלוך על הארץ ולעשות מלחמה וקרב בעד ארצנו נחלת אבותינו, היא ארץ ישראל, במצוות אשר הוא עושה ולכוון בכל מצוה רק למפרק קודשא בריך הוא ושכינתיה מגלותא. אך אלקים יפדה יהיה

מדת מלכות, יחלק שלל בהתחבר יסוד אל המלכות אזי יחלק שלל כמו שאמר שם לילה. (אור צדיקים).

מצות

38. שיעשה המצות בכח ובזריזות עד שיתחמם בהם ויזיע ובפרט בעשיית המצות לפסח²⁷ ונשיאת בר מינן וכו'. כתב הטורי זהב (אורח חיים סימן ת"ס) וזה לשונו. כתב בכוונת האריז"ל שטרם עצמו במצת של מצוה²⁸ עד כי יתחמם ובזה ישבר הקליפות שנולדו משכבת זרע לבטלה. ועיין בשערי תשובה (סימן רנ"א) שכתב גם כן בשם כוונת האריז"ל הזיעה שאדם מזיע בצרכי שבת הם סגולה למחיקת עונות כמו הדמעות, ולכן צריך

כל כוונתו, כי בשולחן ערוך יורה דעה כתוב, שבכל מיני צדקות, כגון: להאכיל רעבים או להלביש ערומים או לרפאות חולים, להכלל פדיון שבויים קודם, ואסור לאחר אפילו רגע. ואם כך הדין בפדיון שבויים לבן אדם אחד, מכל שכן לפדות גוי ואלקיו, שהוא פדיון שבויים הכללי.

ואל יאמר האדם בלבו: "מה אני ומה ערכי, שיהא כח במצוותי לפעול דבר גדול כזה?" כי אם מכך הוא בערכו המצוה בעצמה ערכה גדול ורב כחה לפעול זאת, אם יכוון בו למפרק קודשא בריך הוא ושכינתיה מגו גלותא. ואז עד מהרה שנת גאולנו באה, ותבנה ציון וכל ערי יהודה וארץ ישראל, וישכון כבוד ה' בירושלים אשר יכוונה עליון, עד כאן לשונו.

(כד כתבי האריז"ל, יסוד יוסף, של"ה, ראשית חכמה, קב הישר, שבט מוסר, ועיין עוד באריכות בספר מצות מצה בשלימותה, ועוד.

(כה) ראה ספר הקדוש קב הישר שמאריך בזה, כתבי האריז"ל, ראשית חכמה, שבט מוסר, ועיין עוד באריכות בספר מצות מצה בשלימותה באריכות. ועוד.

- לטרוח הרבה בשביל כבוד השבת וכהאי גוונא כתבו בענין עשיות המצות בערב פסח, עד כאן לשונו.
39. שיתחמם בכל עשיות מצות הבאות לידו עד שיזיע ובפרט באפיית המצות לפסח.
40. ישתדל להרבות מצות כפי כחו ויתרחק מכל חטא אולי יזכה להיות רובו זכיות.
41. יזהר לרוץ לדבר מצוה.

סנדק

42. יהדר להיות סנדק שימולו ילדים על ברכיו ובפרט להיות סנדק אצל עניים¹².
43. **סעודה - נטילת ידים – מים אחרונים - ברכת המזון**
44. שלא יבזה אוכלים בגאווה ובזו ולא יפרר פרורים, (יסוד יוסף, שלי"ה).
45. שיתקן עצמו בתיקון נטילת ידים, (יסוד יוסף, שלי"ה).
46. לאכול שיורי פירורי המוציא, ולהאכיל מסעודתו תמיד לעניים בני תורה, (יסוד יוסף, שלי"ה).
47. סוד ברכת המזון הוא תיקון גדול, (יסוד יוסף, שלי"ה).
48. להזהר בכל הברכות לברך אותם בכוונה ובפרט בברכת המזון שהוא תיקון גדול.
49. יזהר במים אחרונים ושלא יפסיק בין מים אחרונים לברכת המזון.

(כו) יסוד יוסף, ראשית חכמה, שלי"ה, ועוד.

להעתיק מספר אוצר הברית

ספר תורה

50. להיות נזהר לומר בשעת הוצאת ספר תורה בריך שמייה¹² בנוסח ק"ל תיבות וכו'.
51. יהדר להיות עולה לתורה על כל פנים בכל חודש פעם אחת ולברך את הברכות בקול, (יסוד יוסף, של"ה).
52. יעלה לקרות בתורה במשלים סדר מצורע דיהיה לו לכפרה ולטיקון גדול. (כן כתב בספר פדה את אברהם הובא בספר א"ח תכ"ח).
53. להסתכל בעיניו בשעה שעולה לתורה ולקרות בלחש עם הקורא¹³.
54. עוד יש טיקון בספר תורה שמוציאין קודם כל נדרי, (יסוד יוסף, של"ה).

עון - והעונש

חומר העון והעונש של המוציא זרע לבטלה במזיד או פושע בשל"ה הקדוש (אות קדושה) כתב, דהרבה בני אדם נכשלין בעון הוצאת זרע לבטלה, והגורמים לזה, משום שאין יודעין העונשים הגדולים הבאים על האדם בשבילו, ועל כן מונה אותן:

55. גורם אריכות הגלות.
56. המוציא זרע לבטלה במזיד לא יזכה לראות פני השכינה אם אינו שב בתשובה בחייו.
57. לא יזכה לעמוד בתחיית המתים אם אינו שב.
58. מביא מיתות ומגיפות בעולם.
59. לומדי תורה מונעין מהן להבין סודות התורה.
60. מביאו לידי עניות.

כז) יסוד יוסף, ראשית חכמה ועוד.

כח) יסוד יוסף ר"ח.

61. בניו יהיו רשעים, ומשם באין האפיקורסים והמינין והכופרים
רחמנא ליצלן.

והנה מצינו בזה בש"ס וזהו הקדוש
לשונות חמורין מאד ואעתיקן בקיצור:

62. כמביא מבול לעולם (נדה יג.).
63. (ב) כשופך דמים (נדה יג.).
64. (ג) כעובד עבודה זרה (נדה יג.).
65. (ד) חייב מיתה (נדה יג.).
66. (ה) נקרא מומר (נדה יג.).
67. (ו) הוא בנידוי (נדה יג.).
68. (ז) אין לו חלק לעולם הבא (מסכת כלה).
69. (ח) אין לו חלק באלקי ישראל (זהו הקדוש נח).
70. (י) הקדוש ברוך הוא נוקם ממנו יותר משאר עבירות (זהו הקדוש נח).
71. (י) כל צרות הבא על האדם בשביל זה (תיקונים דף נ"ז).
72. (יא) נאבדת נשמתו הקדושה (זהו הקדוש לד).
73. (יב) אינו יוצא מגיהנום לעולם (זהו הקדוש ויקהל).
74. (יג) מסור בידי הסטרא אחרא (זהו הקדוש ויקהל).
75. (יד) תשובתו קשה יותר מכל עבירות שבתורה (זהו הקדוש ויקהל, ראשית חכמה שער הקדושה פרק י"ז).
76. (טו) על כל חימום וחימום נפרע מחדש, והקדוש ברוך הוא נותן בו כח לסבול פורעניות (זהו הקדוש ויקהל, ראשית חכמה שער הקדושה פרק י"ז).
77. (טז) לא יחיה באלף השביעי (זהו הקדוש בשלח).
78. (יז) קריאת שמע שלהן אין עולה למעלה (תיקונים דף ס"ב).

79. שינה בסוכה הוא תיקון לחטא זה.

ענוה

80. לבחור ולאחוז במדת הענוה וכאשר ישמע שמחרפין אותו ישתוק וימחול, (יסוד יוסף, שבט מוסר).

81. לעסוק במצות הכנסת כלה, (יסוד יוסף, שבט מוסר).

82. להוריד דמעות על אדם כשר שמת כמו שאמרו חז"ל במסכת שבת (דף ק"ה) דהוא תיקון לעון קרי^{כט},

(כט) קיצור שלחן ערוך (סימן קצ"ה בשם זוהר הקדוש אחרי עיי"ש) כל המוריד דמעות על אדם כשר שמת, הקב"ה סופרן ומניחן בבית גזויו. ויש בזה תיקון לעון קרי והצלה לבניו הקטנים מן המיתה רח"ל, עכ"ל. [הערה]. ראה שבת (דף ק"ה עמוד ב'). שנאמר נודי ספרתה אתה שימה דמעתי בנאדך הלא בספרתך. ובהעמק דבר (בראשית ל"ה ה'). ופי' נודי היינו צרת עצמו שהיה דוד המלך נע ונד. וכשהזדמן לפניו אדם כשר שמת היה בוכה ומתאבל לפניו על נודו. ואמר שישים ה' דמעתי בנאדך אע"ג שדמעתי היו על צרותיו מכ"מ כיון שהיה על אדם כשר ואמר הלא בספרתך היינו בשני ספרים [ואע"ג דלא כתיב יו"ד סימן הרבים במלת בספרתך אבל כיון שהוא שם הקיבוץ בא גם על רבים בל"י] מבואר זה הכלל חדא כאן וחדא בס' ויקרא עה"פ ויבכו את השרפה וגו' כמש"כ שם. והנה גם כאן היה מיתת והבכיה על דבורה לכפרה על עון דינה ושמעון ולוי. ואח"כ נתפייס ה' והגיע לדברי רצון וברכה).

ובזוהר הקדוש (ח"ב) פירוש על הפסוק "נודי ספרתה אתה שימה דמעתי בנאודך הלא בספרתך". אמר רבי יוסי למדנו כל השערים ננעלו ונסגרו, ושערי דמעות לא ננעלו, ואין דמעה אלא מתוך צער ועצבון, וכל אותן הממונים על שערים ההם כולם משברים הרי קרח ומנעולי ברזל ומכניסים אותן הדמעות, ותפלה זו נכנסת לפני המלך הקדוש ובכך מדרגה הידועה יש לה צער מן העצבון והצרה

צדקה

83. להרבות בנתינת צדקה לעניים^ל לשמה, כי בחטאו נסתלקו החסדים למעלה ועל ידי הצדקה ממשיך החסדים להמתיק הדינים.

של איש ההוא, כמו שכתוב (ישעי' מ"ג) בכל צרתם לו צר וגו'. והאיש ההוא עם תפלה ההיא עם הדמעות אינה חוזרת ריקם. והקב"ה מרחם עליו. אשרי חלקו של איש ההוא שמוריד דמעות לפני הקב"ה בתפלתו.

ומה שאמרו כל המוריד דמעות על אדם כשר שמת הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו ולכאורה צריך לדקדק מה תועלת בזה שסופרן ולמה זה (ועיין בחידושי אגדות מהרש"א שם וברי"ף שעמדו בזה), ולהנ"ל יש לומר בפשוט כיון שהדמעות אלו הם תיקון לעון קרי לכן סופרן כדי שתכפר בכל טפה דמע על כל טפה קרי שיצא ממנו לבטלה ויהיו אלו כנגד אלו, והוא רחום יכפר עון בית ישראל במהרה בימינו אמן כן יהי רצון.

(ל) יסוד יוסף, קב הישר, של"ה, ראשית חכמה, ועוד. ומצינו שביקש ירמי' על אנשי ענתות הכשילם בעניים שאינם מהוגנים (עיין ב"ק דף ט"ז ע"ב), וצריכים לחפש הרבה מאוד עד שמוצאים עני הגון באמת, תלמיד חכם וירא שמים שאז חשובה הצדקה שנותנים לפני הקב"ה.

וידוע הסיפור שהביא בספה"ק היכל הברכה פרשת ואתחנן (על פסוק הטיבו כל אשר דברו), מהרה"ק הרבי ר' זושא מהאניפאלי זי"ע, וז"ל: "וסיפר לי מורי חמי הצדיק המפורסם מוהר"ר אברהם מרדכי מפינטשוב ששמע מאיש אלקים קדוש מוהר"ר ר' זוסיא מאניפאלי שסיפר לו איך בעניותו היה שמש בעיר אוסטראה והיה דרכו להתענות שנים ושלושה ימים, ואחר כך היה הולך לבקש מאיזה בעל הבית שיתן לו על לחם להשיב נפשו. ופעם אחד אמר בלבו שזהו חסרון אמונה לילך לבקש לחם אלא יבטח באלקיו באמונה שלימה שלא יחסר מזונו, ופעם אחד התענה שלושה ימים כדרכו ואחר התענית

84. להרבות בתינת צדקה לעניים ולהזהר בהפרשת מעשר מכל ריוח שבא לידו.

85. לגדל יתומים בתוך ביתו ולהשיאם בשמירת ברית קודש. (קב הישר, שלי"ה).

86. שילך לגבות מעות לסיוע נדונית כלה עניה, (יסוד יוסף קב הישר, שלי"ה).

צוואה

87. לצוות קודם מותו לבניו שלא יעשו לו לוויה אחר מטתו^{לא}.

ציצית

88. להיות נזהר במצות ציצית ולהסתכל בהם תמיד^{לב}.

לא היה מי שיתן לו מעט לחם והלך והתענה עד שהיה קרוב למות ולא היה מי שיתן לו שום דבר, והיה רעש גדול למעלה ולא היה בכל המקום מי שיזדמן לפניו זה המצוה הגדולה לקיים נפש קדוש כזה. כי לא היה אפילו אחד שיהיה ראוי לזה אף שהיו שם אנשים כשרים הרבה לא היו ראויים למצוה זאת שישלח לו השם יתברך דורון כזה כמבואר בזוהר (ויקהל דף קצ"ח ע"א), וברא לו השם יתברך שני דדין בפיו, אחד הוציא דבש ואחד הוציא חלב, ושלשה חדשים היה ניזון מזה הדבש וחלב שהיה יונק מן הדדין שבפיו, ואחר עבור שלשה חדשים בא אליו אחד ואמר לו זוסיא קח לך ששה גראשין וקנה לך לחם אזי ברגע נפסק זה הדבש וחלב, כך סיפר הצדיק בפיו למורי וחמי", עכ"ל בספר היכל הברכה.

ובאמת צריכים להתפלל הרבה על זה שימצא עני תלמיד חכם הגון שתהא הצדקה חשובה לפני הקב"ה.

לא) תקנה להמוציא שכבת זרע לבטלה לצוות שלא ילווהו בניו אחר מטתו. (הנהגת אדם, מדרש תלפיות). וביסוד יוסף ובשל"ה: שיצוה קודם מותו בתקיעת שופרות שכל בניו הנולדים לו אפילו מאשתו לא ילווהו אחר מטתו, ועוד.

89. לאהוב שלום ולרדוף שלום, (יסוד יוסף, שבט מוסר פרק ל"ו).

קברי צדיקים

90. השתטחות על קברי צדיקים מועיל לתיקון פגם הברית גם מסוגל לזכות לתשובה באמת ולהנצל מכל צרות בגשמיות וברוחניות כן כתבו בספרים הקדושים. (עיין באלף המגן סימן תקפ"ט).

קדושה

91. בספר התנהגות צדיקים אזהרות מהגה"צ רבי יצחק ווייס מאקריטוי זצ"ל, וז"ל: תחמירו על עצמכם משומן ובשר של הלעטה ותנצלו מכמה עבירות וגזירות.

92. ענין פגם הברית כל הספה"ק מלאים מזה ולגודל אהבתי לזכותכם כדי שתזכו גם אותי עמכם ארשום לכם מעט מזעיר והשאר אם תזכו תראו בסה"ק הזהרו מליגע בברית קודש אף מקטנותיכם והגדולים יזהירו לקטנים ולא יישנו אפילו שני קטנים במטה אחת והזהרו מהרהורי נשים כי כל זה גורם לפגם ברית קודש ואם תצטרכו להיות במקום שנשים מצויות כגון על השוק או על חתונה ושם השטן כחו גדול מאד הזהרו שלא יזונו עיניכם בנשים כי מה שעון הזה גורם אין לספר וד"ל וכן אפי' בשעה שתזדווגו עם נשותיכם תזדהרו מאד בכל גדול לעשות לשם שמים ובכוונה רצוי' כי ברגע אחד תוכלו לזכות לבנים מהוגנים וההיפך בהיפכו וכן תזהרו כשנשותיכם בעת

נדתן שלא תהרהרו בהן רק תתרחקו בכל מיני הרחקות ישמע חכם ויוסיף לקח וד"ל.

93. וגם מוטל על האבות להזהיר בניהם ובנותיהם בשבתות ויו"ט לבל יתערבו בחורים ובתולות יחדיו וכן חתן עם הכלה לא יתיחדו ולא יגעו זה בזו ולא כמו שעושים כעת רוב העולם בעוה"ר וכבר צוח ע"ז הר"י ז"ל בספרו יערות דבש יע"ש.

94. וכן מיד לאחר החתונה כשהכלה נדה והחתן יצרו בוער בקרבו יזהר מאד שלא יבא חס ושלוש לידי קושי ושכבת זרע לבטלה ר"ל ושכרו יהיה כפול ומכופל וצריך להתפלל על זה, ועצתי הוא שבכל זמן שיראה שיצרו מתגבר עליו לא יאכל כפי שבעו רק מעט מזעיר ויהי לבו נכנע, ועוד זאת שישב ללמוד או לומר תהלים בכונה כמארז"ל אם פגע בך משכהו לביהמ"ד ודי בזה למבין.

95. בענין שידוכים מאד מאד צריך להשגיח עם מי להתחתן בפרט בזמן הזה ואין צריך לחפש דוקא אחר היחוס וכן לא שיהא המחותר תלמיד חכם גדול ולא שיהא עשיר רק שיהי' בו מדות טובות ובפרט אותן המדות שנרשמו כאן ולכל הפחות רובן יהי' בו, והעשירות היא מן הבוית"ש ובידו לגדל ולחזק לכל, ואם יהי' בו מדות הנ"ל וגם יהיה תלמיד חכם ומיוחס מה טוב אבל היחוס לבד גרוע מאד

96. ועתיד להענש יותר על עבירות שבידו מאיש אחר, ועוד שאם יהיה מיוחס יותר מכם יתגדל עליכם וצריך להיות נכנע לפניו או לפני' ואם אין היחוס שוה כלום מה לי לצרה הזאת, אבל עם כל זה תדקדקו שלא יהי' חס ושלוש פגם משפחה:

97. עצתי נכונה שתראו שלא תצטרכו לבנות בית כי העוסק בבנין מתמסכן, ואם אי אפשר בלאו הכי תראו בזוה"ק אם תכלו, ואם לאו תשאלו את פי היודעין כדת מה לעשות וד"ל. (אולי כיון למ"ש בזוה"ק פרשת תזריע דף פ' ע"א דפוס ווילנא).

98. נא ונא תראו לנסוע לצדיקים המוסמכים שבדור וכל דמוסיף ליסע יתוספו חייו וד"ל, עכ"ל.

99. יזהר מלהגיע בידו למטה מטבורו.

100. מי שפוגם בראיה רחמנא לצלן להסתכל במקום ערוה הן בנשים יהודית או בארמית או בבתולות או בשעה שבהמה ועוף נזקקין זה לזה.

101. מי שמרבה באכילה ושתיה ואוכל מאכלות שמנות ואכילה גסה.

102. מי שישן בחדר יחידי אוחזתו לילית ומכשילו בהוצאות זרע לבטלה.

103. מי שמסתכל בצלם או בפסל ומסכה. (ובהנהגות מהר"ם מטשערנאבל זי"ע תפילתו אינה נשמעת מי יום ח"ו).

104. מי שפוגם באזנו לשמוע ניבול פה או דברים בטלים.

קרי

105. מי שראה חס ושלום קרי בלילה אזי יתענה בו ביום כמו שכתוב בספר שערי ציון דמי שמתענה בו ביום יכלו ויתמו המשחיתים והמקטריגים והמזיקים שנבראו מטיפות קרי ועולה לו במקום טבילה כאלו טבל במים במקוה טהרה ועיין שם שהאריך בזה. (יפה ללב חלק ב')

106. עיין בעבודת הקודש בחלק ציפורן שמיר (אות ד"ק) שכתב וזה לשונו. מסורת היא בידינו שהרואה קרי יטבול בו ביום ההוא דייקא ומתודה כראוי ונמחה המזיק של קרי.

107. וכתב בספר יפה ללב (בקו"א) דכמו כן אם מתענה בו ביום ומתודה כראוי נח המזיק, כי בכלל סגולות התענית הוא כי הסטרא אחרא אין בה כח לידבק במי ששרוי בתענית^{לג} (הובא דבריו בספר או"ח החדש סימן תקס"ב).

(לג) בספר ראשית חכמה שער התשובה פרק רביעי, וזה לשון קדשו: וכאשר יסתכל המשכיל במעשיות הנזכרים וכאשר בגמרא מחכמים שהיו מתענים כמה תעניות ויראה שהיה הדבר בלי צורך כל כך תלהב נפשו להתענות על כל עונותיו וכל אחד ידע מה שקדמו לו מהעונות.

כתב הרא"ש בהלכות קטנות של ר"י אלפס, גבי ההיא דאמרינן רב אשי הוה יתיב קמיה דמר זוטרא אתהפיכא ליה רצועה של תפלין, זה לשון תשובת גאון, דרצועה דרב הונא דאתהפיכא ויתיב מ' יומין בתענית בשל יד או בשל ראש הכי גמירנא מרבוותא דשל ראש היתה, רב הונא דיתיב אתעניתא לאו משום דחובה הוה וכו'. ומעשה זה דרב הונא הובא בגמרא דמסכת מועד קטן, וכתב עוד תשובה אחרת מאן דאפיך רצועה של ראש או של יד מיחייב למיתב בתעניתא דפושע הוא וצריך תענית, אבל לחייבו מ' תעניות כרב הונא לא, ומרוב חסידות הוא דעבד, עד כאן לשונו. וכן מצינו רבי זירא שהתענה מאה תעניות שלא תשלוט עליו אשו של גיהנם, כדאיתא בגמרא (בבא מציעא פרק ז) מלבד מאתים אחרים שהתענה כדפי' שם. גם בירושלמי (שבת פרק ה) אהא דאמרינן פרתו של רבי אלעזר בן עזריה היתה יוצאת ברצועה וכו' אמרו רבותינו ז"ל אמר רבי חנינא פעם אחת יצאת והושחרו שיניו מן הצומות, עד כאן לשונו.

גם אם יתענה התלמיד חכם כדי שתתקיים בו גם תורה ולא תפסוק מזרעו טוב לו, כדאיתא שם בהשוכר את הפועלים גבי אהא דאמרינן אמר רבי פרנך אמר רבי יוחנן כל שהוא תלמיד

חכם ובנו תלמיד חכם ובן בנו תלמיד חכם שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם, שנאמר (ישעיה כט, כא) ואני זאת בריתי אותם וגו'. רב יוסף יתיב ארבעין תעניתא ואקריוה לא ימושו מפין, ויתיב ארבעין (ס"א, מאה) תעניתא אחריני ואקריוה ומפי זרעך, יתיב מאה תעניתא אחריני ואקריוה לא ימושו מפין ומפי זרעך ומפי זרע זרעך, אמר מכאן ואילך לא צריכנא תורה מחזרת על אכסניא שלה, עד כאן לשונו. וכן מצינו ששלמה התענה מ' תעניות על החכמה כדאיתא בריש מדרש משלי על טעם שהתחיל ספר משלי במ"ם.

ובסוד התענית ביארו בזוהר (פרשת שמות דף ובסוד כ ע"ב) אמר שם בפסוק (שיר השירים ב) דודי לי ואני לו הרועה בשושנים, שהקדוש ברוך הוא מנהיג את עולמו בחסד ובדין, רמז השושנים שיש בהם אודם ולבן, וזה לשונו, מה השושן הזה אדום ולבן כך ריח הקרבן מאדום ולבן, שהוא בא וראה מריח הקטרת שהסמנים מהם לבנים מהם אדומים כגון הלבונה שהוא לבן מר דרור אדום והריח עולה מאדום ולבן, ועל כן מנהיג עולמו כשושנים שהוא אדום ולבן, דכתיב (יחזקאל מג, כד) להקריב לי חלב ודם. כנגד זה אדם מקריב חלבו ודמו ומתכפר לו זה אדום וזה לבן מה השושן שהוא אדום ולבן אין צומקין אותו לחזור כלו לבן אלא באש, כך הקרבן אין צומקין אותו לחזור כלו לבן אלא באש. עכשיו מי שיושב בתעניתו ומקריב חלבו ודמו אינו נצמק להיות כלו לבן אלא באש דאמר רבי יהודה מתוך תעניתו של אדם מחלישין אבריו וגובר עליו האש, ובאותה שעה צריך להקריב חלבו ודמו באותו האש והוא הנקרא מזבח כפרה. והיינו דאמר רבי אלעזר כד הוה יתיב הוה מצלי ואמר:

גלוי וידוע לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שהקרבתני לפניך חלבי ודמי והרתחתני אותם בחמימות חולשת גופי יהי רצון מלפניך שיהיה הריח העולה מפי בשעה זו כריח העולה מהקרבן באש המזבח ותרצני.

נמצא שאדם שהוא מקריב בתעניתו החלב והדם והאש והריח שעולה הוא מזבח כפרה ולפיכך תקנו התפלה במקום הקרבן ובלבד שיתכוין למה דאמרן.

אמר רבי יצחק מכאן ולהלאה כתיב (במדבר לא, כג) כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר, עד כאן לשונו. עוד יכוין למה שאמרו בזהר פרשת תרומה, תלת שליטין אינון לעילא דקודשא בריך הוא אשתמודע בהו ואינון רזא יקירא דיליה אלין אינון מוחא ולבא וכבדא, ואינון בהפוכא דהאי עלמא לעילא מוחא נטיל ברישא ולבתר יהיב לליבא וליבא נטיל ויהיב לכבדא ולבתר כבדא יהיב חולק לכל אינון מקורין דלתתא כל חד וחד כדקא חזי ליה לתתא, כבדא נטיל ברישא ולבתר איהו מקרב כלא לליבא ונטיל ליבא כיון דנטיל ליבא ואתתקף מההוא תוקפא ורעו דקא נטיל ואתער לגבי מוחא ולבתר אהדר כבדא ופליג מזונא לכל אברין דגופא ביומא דתעניתא בר נש מקרב מיכלא ומשתייה לגבי כבדא עלאה מקרב חלביה ודמיה ורעותיה, ההוא כבדא נטיל כלא ברעותא כיון דכלא איהו לגביה נטיל ומקריב כלא לגבי ליבא דאיהו רב ושליט עליה כיון דליבא נטיל ואתתקף ברעותא מקרב כלא לגבי מוחא דאיהו שליטא עילאה על כל גופא לבתר אהדר כבדא ומפלג חולקין לכל אינון מקורין ושייפין דלתתא, עד כאן לשונו. והמסתכל בדברי המאמר יראה בעין הדעת היות התענית ממש קרבן סוד אשה ריח ניחוח לה' שפירשו בזהר שיר השירים.

ולכן צריך לזהר ביום התענית מכל חטא ועון ולכן שלא יהיה קרבנו נדחה וידין מדברים הפוסלים הקרבן שאחד מהם המחשבה. גם יפסלו לתענית אם יהרהר בעבירה וכן שאר דברים הפוסלים בקרבן יפסלו בתענית, ולכן צריך עזיבת החטא שלא יהא טובל ושרץ בידו. ובמסכת ברכות (פרק ה) בענין התענית אמרו ז"ל ואמר רבי אלעזר גדולה תענית מן הצדקה, מה טעם זה בגופו וזה בממונו, עד כאן לשונו. ואמר גדול תענית וכו' הורה לנו בזה מעלת הצדקה שאין אומרים זה גדול מזה אלא אם יכנסו בסוג וערך אחד והטעם שהצדקה מכפרת עון, כאומרו (דניאל ד) וחטיך בצדקה פרוק. וכן התענית הוא במקום הקרבן ומכפר עון, כמו שאמרו שם (ברכות פרק ב) פרק היה קורא, רב ששת כד הוה יתיב בתעניתא בתר דמצלי אמר הכי רבון העולמים גלוי לפניך שבזמן שבית המקדש קיים אדם חוטא ומקריב קרבן ואין מקריבין ממנו אלא חלבו ודמו ומתכפר לו, ועכשיו ישבתי בתענית ונתמעט חלבי ודמי יהי רצון מלפניך שיהא חלבי ודמי שנתמעט כאלו

הקרבתיו לפניך על גבי המזבח ותרצני, עד כאן לשונו. והוסיף התענית על הצדקה היותו בגופו כי הוא מקריב פני אדם למעלה, וכמו שבזמן שביית המקדש קיים בעשיית הקרבן עיקר הקרבן היה ההכנעה וכן אמרו בזוהר (פרשת פנחס דף רמ) שירותא דקרבנא בשעתא דבר נש אודי חטאוי עלה ונכיסו חריקו דדמיה על מדבחא, עד כאן. עוד בדף רמ"א אדם חקוק בכורסיא אדם עיקרא דכלא ומקריב תמן רוחיה ונשמתיא, עד כאן לשונו.

ואמר בירושלמי (פרק ג) פרק כיצד, זה לשונם, דרש רבי אבא בר זבדא נשא לבבינו אל כפים, ואפשר כן אית בר נש דנסיב לביה ויהיב גו ידיה, אלא מהו נשא נישוי לבינן לכך ידינן ואחר כך אל אל בשמים כך אם יהיה שרץ בידו של אדם אפילו טובל במי שילוח או במי בראשית אין לו טהרה עולמית השליכו מידו מיד טהר, עד כאן לשונו. והכוונה היא שכשם שהידיים צריך שלא יהיה בהם שרץ דהיינו עון גם כן הלב צריך שיהיה כמו הכפים שיהיה נקי מלחשוב בעשות עבירה, כמו שאמר (ישעיה נה) יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו, ונשא הוא לשון שווי כמו שאמרו נשוי.

גם עיקר התענית בפרט בתענית צבור צריך גם שיהיה בפשפוש המעשים, כמו שאמרו (איכה ג, טו) נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה', נראה שאין דרך לתשובה שנאמר בה שובה ישראל עד ה' אלא על ידי חקירת המעשים והחיפוש, והוא עיקר הצום, כמו שאמר ישעיה הנביא ע"ה (ישעיה נח, ג) בענין שאמר שם, למה צמנו ולא ראית ענינו נפשנו ולא תדע וגו', ואמר אחר כך הכזה יהיה צום אבחרהו יום ענות אדם נפשו הלכוף כאגמון ראשו ושק ואפר יציע הלזה תקרא צום ויום רצון לה' הלא זה צום אבחרהו פתח חרצובות רשע התר אגודות מוטה. ופסוק הראשון שאמר הכזה יהיה צום אבחרהו וגו' יום ענות וגו' הלכוף כאגמון וגו' הוא בתמיה, פירוש שאינו רצוי לפניו שום דבר מזה, אבל הצום הנבחר הוא פתח חרצובות רשע. וכן פירשו בירושלמי פרק ב דתעניות, זה לשונם, אמר רבי אלעזר הכזה יהיה צום אבחרהו אלא יום ענות אדם נפשו אין זה צום שאני חפץ בו ואיזה צום שאני חפץ בו הלא זה צום אבחרהו פתח חרצובות רשע התר

אגודות מוטה הלא פרוס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית, מה כתיב בתריה אז תקרא וה' יענה וגו' עד כאן לשונו. נמצא שכלל התענית צריך פשוט המעשים ועזיבת החטא ונתינת הצדקה לשמה כמבואר בפסוק שיש בה כמה בחינות שצריך לדקדק בפסוק שכולם נוגעים לענין הצדקה. וכן פירשו במסכת תענית על מה שכתוב בעזרא כאשר גזר עליהם תענית (נחמיה ח, ט) ויקראו בספר תורת האלהים רביעית היום וגו', זה לשונו, אמר אביי בתעניתא מצפרא עד פלגא דיומא מעייני במילי דמתא ומפלגא דיומא רביעא דיומא קרו ומפטרי ורביעא דיומא בעו רחמי, שנאמר ויקראו בספר תורת האלהים רביעית היום ורביעית היום מתודים ומשתחויים. ואיפוך אנא לא סלקא דעתך דכתיב ואלי יאספו כל חרד, עד כאן לשונו. הרי שחצי היום הראשון הוא בפשוט המעשים קודם לתורה ולתפלה, וכן פירשו בזה (פרשת ויחי דף רכח ע"ב) בפסוק (ישעיה לח, ב) ויסב חזקיהו פניו אל הקיר, שאין להתפלל על החטא עד שישים כל מגמת פניו לתקן עונו, זה לשונו בקיצור, מכאן אוליפנא דמאן דאית ביה חובא ובעי למיבעי רחמי עלוי ליכוין אנפוי ורעיונוי לאתקנא גרמיה מההוא חובה ולבתר יבעי צלותיה, כמה דאת אמר (איכה ג, יד) נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה', נחפשה דרכינו בקדמיתא ולבתר ונשובה, עד כאן לשונו.

ובענין הצדקה אמרו בסנהדרין (פרק ג) אמר ובענין רבי אלעזר כל תענית שמלינין בה צדקה כאלו שופך דמים, שנאמר (ישעיה א, כב) צדק ילין בה ועתה מרצחים, עד כאן לשונו. ובספר החסידים (סימן רכו) כתב, דע והבן אף על פי שאמרו חכמים יפה תענית לחלום כאש לנעורת לא אמרו אלא לעושי תשובה עם התענית הרי יהודי אחד ראה בחלום בליל ט' בתשרי והתענה בט' וביום הכפורים, הרי שני ימים ולילה ולא הועיל לו, לפי שמראים לו חלום קשה שיפושש במעשיו כי התענית במקום חטאת מה קרבן אינו מועיל בלא תשובה שנאמר (משלי טו, ח) זבח רשעים תועבה, אף תענית חלום אינו מועיל בלא תשובה, עד כאן לשונו. ורבנו תם בספר הישר כתב, שביום התענית צריך ליזהר מן הכעס מפני שהמרה גוברת. וכן כתב גם כן בספר החסידים (סימן תרטז) וכשאדם מתענה ישמור עצמו שלא יהיה כעסן בו ביום כי כשאדם

ועיין בספר היקר **יסוד מערבי** שהוא מיוסד על זרע לבטלה רחמנא לצלן מתכם ספרדי אחד נ"ע שכתב (בדף כ"ו עמוד ב') סגולה נפלאה לרואה קרי חס ושלום ללמוד פרשת נח כי היא מסוגלת להכרית כח הטומאה ושלא יבא לידי טומאה עוד. (עיין ספר המדות להר"ן זכרונו לברכה ערך קליפה אות יו"ד ובספר האח נפשינו עיין שם). ועיין בספר עתרת חיים (להגאון מהרח"פ זללה"ה סימן מ"ב) שסידר תיקון למי שראה קרי ביום כפור, ובסוף כתב שם בספר חמה"י בהלכות סוכה (סוף פרק ב') דיקנה לולב ואתרוג לזכות את הרבים עיין שם. (ס"י).

עוד עניני תיקון הברית

108. מאן דכאיב ליה בעון המר והנמהר תוצאות שכבת זרע לבטלה רחמנא לצלן אזיל לביה אסיא לחפש תיקון על זה בספרים הקדושים הלא המה בספר הקדוש ראשית חכמה שער הקדושה (פרק ט"ו ופרק ט"ז) בספר הקדוש זרע קודש, ובספר יסוד יוסף וכו', ונעתיק איזה פרטים בזה.

109. מתקוני הקרי שירגיל עצמו לטבול ועל כל פנים לפחות בכל ערב שבת קודש וערב יום טוב. (זרע קודש).

תיקון לרואה קרי ביום כיפור רחמנא לצלן

110. הסגולה לזה כתב בספר קרבן נתנאל (בפרק ח') למסכת יומא אות פ"ב) וזה לשונו. ובכוונת האריז"ל יש תיקון לזה.

רעב הוא כעסן ואם יכעוס מוטב לו שלא יתענה ויהיה שבע וטוב לב לבריות שלא יתקוטט, וכתוב (ישעיה כח, ד) הן לריב ומצה תצומו פת ולהכות באגרוף רשע אל תצומו כיום וגו'. והראשונים כשהיו מתענים לא היו אוכלים כי אם במלח ושותים מים כרבי יהושע שדבר נגד ב"ש, עד כאן לשונו.

111. שלושים יום כל יום יאמר הפיוט מסדר קדושות של יום כיפור בכוונה שלימה ורצויה ובדמעות שלישי.

112. וגם יעשה פדיון נפש כמנין וחשבון שמו.

113. גם מצוה לנדור בעת צרה לקבל עליו בנדר ללמוד מספר פ' או תענית^{לד} או צדקה ואז ועד עולם כל ימי היותו, עד כאן לשונו.

לד) בספר ראשית חכמה שער התשובה פרק ה' וזה לשון קדשו: מפני שקדם עסקינו בפרק הקודם בהכרח מפני התענית אל השב כדי להכניע את לבו ודברנו בדברים הצריכים ביום התענית, אמרנו לבאר בפרק בפני עצמו עוד מהדברים הצריכים אל הצום והדברים שיחשוב בהם השב כדי שיצום בלב טוב ובנפש חפצה ויבכה מלב ומנפש על עונותיו כדי לקיים הפסוק בצום ובבכי ובמספר בלי שכאשר יחשוב השב במה ביארנו בשער היראה במציאות העון כמה רעה גורם לו ולנפשו ולכל העולם ואפילו בעולמות העליונים נוגע ענין הפגם, בודאי שיתחרט חרטה גמורה על כל עונותיו, ויראה בעין שכלו כמה מעשים יעשה כדי לרצות את אדון הכל שהכעיס במעשיו הרעים, וימשול אלו חטא למלך בשר ודם והוא חייב ראשו למלך כמה היה צריך עד שירצהו, ואלו יאמרו לו התענה כך תעניות ותן מממונך כך וכך, כל אשר לו יתן בשביל חייו, כמו שכתוב (איוב ב, ד) עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו, כל שכן וקל וחומר מי שחטא לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שחייב ראשו למלך, וכל האומר הקדוש ברוך הוא ותתן יוותרון מעוהי, אלא קודשא בריך הוא מאריך אפיה וגבי דיליה, שצריך לרצות לקונו במה שיתרצה בו. ופירשו בזה (פרשת מקץ דף רב) זה לשונם, ותא חזי לכמה דרין אתפרע קודשא בריך הוא מאינן חובין דשבטין דהא לא אתביד מקמי דקודשא בריך הוא כלום ואתפרע מדרא לדרא ודינא קיימא קמיה תדיר עד דאתפרע ושרי דינא באתר דאיצטריך, מנא לן מחזקיהו וכו', עד כאן לשונו. ובספר החסידים (סימן שד"מ) כתב משל טוב לענין זה, זה לשונו, ראה כמה תעניות וצומות ובכיות ותחנונים אדם עושה כשבנו חולה, כי נפשו מרה על בנו וכל שכן

114. ובשאלות ותשובות אמרי אי"ש (סימן מ"ו) כתב. ויסכים בלבו ללמוד וללמד לשמור ולעשות, וגם ללמוד בכל יום בלי נדר ב' או ג' סעיפים שולחן ערוך אורח חיים בתחילתו, לכבוד ד' אלקי ישראל, עד כאן לשונו.

115. והסדר של ד' קדושות הוא כך. יתחיל בשחרית ובכך לך תעלה וכו' מי יתנה תוקף תהלתך וכו' עד קדושה משולשת, אל ברוב עצות וכו' עד יבוא בהם הרוח, תמיד תתלונן וכו' לדור ודור הללוי-ה ויתחיל במוסף עשה למען שמך וקדש וכו' עד קדושה בקודש אז מלפני וכו' עד הללוי-ה, ויתחיל במנחה כי רוכב בערבות עד והנקדשה בקודש ויתחיל בנעילה שערי ארמון וכו', וכל הקדושה עד הללוי-ה חמול על מעשיך וכו', עד המלך המשפט ויסיים במזמור קמ"ג ד' שמע תפלתי וכו'. (לקוטי צבי בשם סי' ע"ח).

116. ישמע חרפתו ואינו משיב ולכן אמרו בש"ס הנעלבים ואינם עולבים וכו' עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו (ספר זרע קודש).

קנאות

117. לקנאות קנאת ה' בכל כחו לאפרושי מאיסורא וקל וחומר בעצמו להיות נקי מחטא וידבק ביוצרו. (ספרי בית הלל).

קריאת שמע

"קריאת שמע" היא החרב ההורגת מזיקים

118. לקרות הקריאת שמע שכתוב בשערי ציון בכל לילה. כי "קריאת שמע" היא החרב ההורגת מזיקים^ל, כמו שכתב בכתבי האר"י זלה"ה, שיוכל להמיתם על ידי קריאת שמע שעל המטה, אם היא בכוונה, כפי אשר מסודר להאר"י זלה"ה, וזה לשונו. והנה ה"קריאת שמע" היא החרב ההורגת אותם, ועל מיני מזיקים נאמר. "וחרב פפיות בידם לעשות נקמה בגויים..."

לה) בתפארת שלמה על התורה פרשת ויקרא וז"ל: ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ואת חמישיתו יוסף עליו. הנראה לרמוז בזה כי ענין קריאת שמע במסירת נפש הוא התיקון על פגם הברית ר"ל. וזה הרמז בתיקון שלשה משמרות. אמר לי קב"ה אי אברהם וכו' ובשר קודש יעברו מעליך בטילו מיניהו ברית קדישא וכו' וכיון דשמע אברהם אמר ימחו על קדושת שמך כו'. הרמז בזה שהיה אברהם אבינו ע"ה ממליץ טוב על ישראל אף שחטאו ופגמו בברית קודש עוד יש להם תיקון לזה מה שהם מוסרים נפשם על קדושת שמך וז"ש ימחו על קדושת שמך כמ"ש בכתבי האר"י ז"ל כי ענין הקדושה שאנו אומרים הוא בחינת מסירת נפש כמ"ש (ויקרא כב, לב) ונקדשתי בתוך בניי. וז"פ הפ' שהתחלנו ואת אשר חטא מן הקודש ישלם. וא"ת רומז לאות ברית קודש אם חטא בזה. מן הקודש מ"ן ר"ת "מסירת נפש ע"י הק"ש במס"נ ישלים התיקון. והוא מפני כי הפגם מחטא זה מגיע לספירת החכמה רמז לשם ע"ב עולם המחשבה לכן ג"כ התיקון בזה ע"י המחשבה במס"נ כמ"ש בר' עקיבא (מנחות כט, ב) שתוק כך עלה במחשבה. וזה שמסיים וחמישיתו יוסף עליו רמז לאות הה' מצורף לתיבת יוסף ויהיה נקרא יהוס"ף. עליו. או יהיה היחוד על ידו ויהיה הוא הכלי בבחי' יוסף צי"ע להוריד השפע על ידו כמ"ש בגמ' (ברכות לד, ב) במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד.

ומה שאמר, אדם יוכל להרוג כל לילה אלף וקכ"ה, כנזכר זוהר בלק על הפסוק. "לא ישכב עד יאכל טרף", ויש אדם שיוכל להמית דבר יום ביומו, כמספר הימים אשר חטא, כן צריך לתקן, והנה ב"קריאת שמע" רמ"ח תיבות, עם מה שאומר "קל מלך נאמן", והוא רומז להרוג בהם המזיקים, וזה שאמר. "לא ישכב עד יאכל טרף" - כי בהריגת אותם המזיקים, אז טורפים אותן הנשמות הבאים מסוד טרף, שהוא ע"ב רי"ו סוד רפ"ח ניצוצין, ומחזיר אותן למקומותיהם, וזה סוד - "טרף ליראיו", כי אותן הטיפות שטרפו, חוזרים וטורפים אותן מידי החיצונים, וזה שאמר. "יפול מצדך אלף ורבבה מימיניך אליך לא יגש", ורצונו לומר, כאשר יפלו אותן הגופות של החיצונים וימותו, ולא יוכלו עוד ליגש אל אותן הטיפות והנשמות אשר הם נמשכים ממך לחזור לקחתם ולהתלבש בהם, עד כאן לשונו.

כדי להמית המזיקים שהוליד יאמר תפילה זו

הרי הפעולה הא', שיוכל להמית המזיקים שהוליד, והפעולה הב' מה שאמר האר"י זלה"ה: אחר שיאמר "וקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ" - יאמר:

"יהי רצון מלפניך ה' אלוקי ואלוקי אבותי שכל טיפה וטיפה קרי שיצאה ממני במקום מצוה בין ברצון בין בשוגג בין במזיד, שתחזירם למקום קדושה בכח הגדול בשם היוצא בפסוק: 'חיל בלע ויקאנו', והטוב בעיניך עשה ברוך אתה ה' מקבץ נדחי עמו ישראל".

119. השם הוא חב"ו א' משמות ע"ב, ויכוון שהנשמות העשוקות בקליפות יפלטו ויחזרו אל הקדושה, והפעולה היא על ידי מי יום של תענית^ל של שובבי"ם.

ראש השנה

120. ראש השנה שחל להיות בשבת הוא זמן התיקון של חטא הידוע^ל.

שובבי"ם

121. להתענות בשובבים^ל ת"ת כמבואר בספר עבודת הקודש.

לו) ראה בספר חסידים (סימן שפ"ז) וזה לשונו: אדם אחד התענה כמה ימים שיזמין לו הקדוש ברוך הוא אשה שהוא אוהב, ולא נתקיים תעניתו ותפלתו, אמר ליה לחכם הרי התעניתי ובכיתי ולא הועיל לי, אמר החכם שמא אותה לא נגזרה לך, אמר ולמה אין מועיל תעניותי ודמעותי שאני מתפלל ומתענה, שיסיר לבי ממקום שלא נגזר לי וישים לבי לאהבה אותה שנגזרה לי, אמר החכם מפני שאתה צופה בנשים, והאיך תסיר את לבך מהם. ולבסוף לקח אשה שלא מצאה חן בעיניו, אמר כל תעניותי לא הועילו, אמר לו החכם שמעתי דברי גאווה מפיך, שאמרת לא הייתי לוקח פלונית בכל כסף וזהב שבעולם, מפני שהיא כך וכך, לכך אותה עצמה זימן לך הקב"ה, כי דברי גאווה שטות לבעליה. ומכל מקום התפללות והתעניות והתחינות יועילו לשאר דברים, שיועילו לך ולזרעך מאותו הענין. אבל דע שזה הצער הבא עליך בשביל שהיית צופה בנשים, וזימן לך מה שלא מצאה חן בעיניך, ובשביל התחינות ותעניות אפשר שתאהב בזאת, ותצליחו, מפני שסמכת על תעניות ולא עסקת בכשפים.

לו) ישמח משה לראש השנה (אות ו' עיין שם).

לח) בספר פרי צדיק פרשת וארא אות ט', וז"ל: עיקר תיקון פגם הברית על ידי תורה שבכתב ותורה שבעל פה שהם קדושת משה ואהרן. ואיתא מהאר"י הקדוש ז"ל דששה שבועות אלו מסוגל לתיקון הפגם. והענין דבפרשת שמות נזכר לידת משה

הטעם למנהג ישראל להתענות שובני"ם

122. זה לשון האר"י זלה"ה בתקוני תשובה: וכבר ידעת מנהג ישראל להתענות מ' יום מפרשת שמות עד פרשת משפטים, והסימן בראש הפרשיות "שובו בנים

דכתיב ותרא אותו כי טוב שנתמלא הבית כולו אורה (כמו שאמר סוטה יב.) ופרשה זו מתחיל וארא וגו', באל שדי. ושם זה נגד מדת צדיק יסוד עולם (כמו שאמרו זח"ג יא ב) ושם זה נאמר ליעקב אבינו ע"ה אחר שנקרא שמו ישראל. דהיינו שמטתו שלמה ולא יתקלקל עוד לעולם. ואז נתבשר קודם לידת בנימין גוי וקהל גוים יהיה ממך ואיתא (בראשית רבה פ' פב) עתידין בניך לעשות גוי כקהל עמים וכו', אף בניך מקריבין בשעת איסור הבמות. ויש להבין למה נתבשר אז שיקריבו ישראל באיסור במות. אך בלידת בנימין שנאמר עליו ובין כתפיו שכן שבחלקו יבנה הבית המקדש ויהיה השראת השכינה בשרו השם יתברך שמזרעו יצא אליהו (כמו שאמרו שם סו"פ עא) שיקריב באיסור במות שיהיה כעין שחוטי חוץ. רק יהיה לצורך השעה שעל ידי זה יאמרו כל ישראל ה' הוא האלהים. ואיתא (ויקרא רבה פר' לא) ראשך עליך ככרמל הרשים שבכם חביבין עלי כאלהו שעלה לכרמל. והיינו הרשים אף שקלקלו הרבה מכל מקום אליהו מלאך הברית יתקן אותם שיהיו חביבין כאלהו שהקריב באיסור הבמות. והיה כדי שיהיה מזה טוב מאד. שנתברר שישראל באמת רצונינו לעשות רצונך וכו'. ואמר ואתה הסיבות את לבם אחורנית. והיינו שהיצר הרע השם יתברך בראו והזכר במאמר בראשית החושך שמרמז למלאך המות (כמו שאמרו מד"ת וישב ד) והוא היצר הרע כידוע והוא כדי שיהיה נהורא דנפק מגו חשוכא ובישא כדי שיהיה טוב מאד. והשם יתברך הודה לדבריו דכתיב ואשר הרעותי (כמו שאמרו ברכות לב רע"א) ואלמלא ג' מקראות הללו נתמוטטו רגליהם וכו' ולכן נתבשר אז כשנקרא ישראל על אליהו מלאך הברית שיברר כלל ישראל ועמך כולם צדיקים ועל כן נזכר שם אל שדי שכנגד מדת צדיק כאמור.

שובבים", ועיקר התענית^{לט} מהם לא נתקנו, רק מפני הקרי הנקרא שוחטי ילדים, וימים אלו מסוגלים

(לט) בספר חסידים סימן תרכ"ח וזה לשונו: אם בייש חבירו ולא שמע אדם ולא יצא הדבר לחוץ, הרי יתכן ודומה למי שגול מחבירו ממון והשיב לו מיד קודם שלא היה צריך, ציערו מעט, מכל מקום עבר על לא תגזול, ועל ואהבת לרעך כמוך (ויקרא יט יח), דסני לך לחברך לא תעביד, כן זה לפי מה שביישו ולא היה יודע אדם, אף הוא עובר על ואהבת לרעך כמוך, וצריך לשים עליו עונש שלא יהיה גדול, אלא לפי מה שחטא ידע המורה כמה הוא גדול שיעור הבושת שמתבייש, ובאיזה דבר חטא לו, וישליך עליו תענית וצדקה לבעלי בתים טובים, ואל ידעו שהוא נותן, פן יראו אותו ויכלמו.

ובראשית חכמה (שער הקדושה פרק ו'), וזה לשונו: ודרך כלל לקדש האדם אבריו ולטהרם הוא ודרך על ידי טהרה וקדושה, ופירש ברעיא מהימנא והעתקנו לשונו לעיל בפרק ד דהיינו טהרה מבפנים וקדושה מבחוץ ושם פירש הרשב"י ע"ה שב' אלו נקנים על ידי עסק התורה, אמנם במה שכתבתי בשער האהבה (פרק ח) בענין טהרה, כי עיקר טהרה הוא על ידי האש והיושב בתענית מטהר עצמו על ידי הרתחת חלבו ודמו הנתך באש חולשת גופו, אמנם רבותינו ז"ל פירשו גם כן שהיושב בתענית נקרא קדוש, נמצא שעיקרו הוא קדושה וקדושה זו היא הימין, דכתיב (משלי יא, יז) גומל נפשו איש חסד. ועיין במה שכתבתי, וטהרה נאמר שעיקרה על ידי הטבילה במקוה, כמו שהארכנו בפרק ח. ויצדק בקצת מה טהרה מבפנים, כי על ידי כך הנשמה נטהרת מבפנים. וב' דברים אלו צריכים בהכרח לבעל תשובה, כי מאחר שהוא פגום, לא תועיל עסק התורה לטהרו ולקדשו, כי לרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי, ולכך צריך לטהר עצמו בטבילה, ואחר כך לקדש עצמו בתענית לסגף עצמו תמורת מה שנהנה, כמו שנאריך בשער התשובה בעזרת ה', ואחר כך תועיל הטהרה והקדושה על ידי דברי תורה, והתורה תשלים לו הטהרה והקדושה, שאם אינו עוסק בתורה מה תועיל כל תשובתו, ונמצא

שאינן לו טהרה וקדושה בשלמות כראוי, הרי ב' בחינות דרך כלל לקניית הקדושה.

עוד צריך לקניית הקדושה קדושת המקום, עוד כמו שמצינו שנזכר בתורה פרשת אחרי מות מקום קדוש ויש בזה ב' בחינות, או היות המקום מקודש על ידי עסק התורה והתפלה, כגון בית המדרש או בית הכנסת, או קודש מקום מובדל ומופרש מבני אדם ומקום בדר מבני אדם הוא הכנה גדולה לרבקות, ולכן היו החכמים הראשונים פורשים עצמם ממקום הישוב ונקראו כת המתבודדים, כמו שהביא החסיד בעל חובת הלבבות (שער הפרישות) והוא תנאי מתנאי הפרישות להיות חפץ בבדידות, כי בזה מראה בנפשו כי אין לו קשר עם אנשי העולם הזה כלל, כמו שהוא אמת אחר פטירתו, ולכן מעתה מראה גרות נפשו בעולם הזה ואינו רוצה להתדבק כי אם באלקיו יתברך שבו עתיד להתדבק דבוק עצמו אם יזכה.

וכן כתב בחובת הלבבות (שער הבטחון) על פרוש אחד שנכנס למדינה אחת להורות את יושביה עבודה האלקית וימצאם לובשים צבע אחד במלבושיהם וראה קבריהם אצל פתחי בתיהם ולא ראה ביניהם אשה ושאל אותם והשיבו לו על כל דבר כמו שפי' שם בחובת הלבבות, ואל הג' שלא ראה ביניהם אשה השיבו לו ומה שראית שפירשנו מן הנשים ומן הבנים, דע כי יחדנו להם קריה קרובה מכאן אחד ממנו כשיצטרך אל דבר מדבריהם ילך אליהם וישלים צרכו וישוב אלינו, מפני שראינו מה שיכנס עלינו מטרדת הלב ורב ההפסד וגודל היגיעה והטורח בקרבתם והמנוחה מכל זה בהרחקתם לבחור בענייני העולם הבא ולמאוס בעולם הזה. וכן באלישע הנביא מצינו לו קדושת מקום להכנת קדושתו מה שעשתה לו השונמית, דכתיב (מלכים-ב ד, י) הנה נא ידעתי כי איש אלקים קדוש הוא עובר עלינו תמיד נעשה נא עליית קיר קטנה ונשים לו שם מטה ושלחן כסא ומנורה, והרי כי מפני קדושתו היה צריך הכנת מקום דהיינו עלייה קטנה שהוא מקום פרוש קצת מבני אדם, והכנות הטבע המוכרחות יותר אשר נוהגים בו בני אדם דהיינו מטה ושלחן כסא ומנורה שהוא הפרישות בקו המיצוע כמו שכתב החסיד בעל חובת הלבבות

להתענות בהם יותר מכל השנה, והוא כי מה שהיו בגלות מצרים בחומר ובלבנים שאלו היו סוד אות הטיפות של קרי של ק"ל שנה, שהוליד אדם הראשון שידין ורוחין ונתקנו בגלות מצרים, ולכן בזמן הפרשיות ההם יש סגולה לקבל תשובה, המתענה על הקרי אות מ' יום, ולכן הם מתחילין מפרשת שמות, שאז התחיל השעבוד, ומסיים בפרשת משפטים, כי לא נגמרו להתירו עד פרשת "כי תקנה עבד עברי", ויכוון כי פגם בדי' יודי"ן שבשם יו"ד – הי"י – וי"ו – הי"י ובכל יום ויום להעלות חלק א', ומי אשר פגם והשליך בעווננו השפע מן היודי"ן ומסר אותה הקדושה תוך הקליפה, על ידי כן יעלו משם וישארו הקליפות מתות,

(שער הפרישות) בענין שלשה כתות שיש בפרושים ובמתבודדים בביתם היא הכת הב' שהיא קרובה יותר אל התורה, עיין שם. הרי ב' בחינות בקדושת המקום, ואם אפשר שיהיו שניהם כאחת כגון התבודדות האדם בבית מדרשו או בבית הכנסת מה טוב חלקו, כי בודאי יקנה קדושה יתרה בנפשו. וכן אמרו ז"ל (ברכות פרק קמא) אמר הקדוש ברוך הוא כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומצוי בבית הכנסת כאלו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם, עד כאן לשונו. ואומרו מצוי בבית הכנסת מורה על ההתמדה בבית הכנסת כי כמו ששאר בני אדם כשיבקשום נודע להם במקומות שהם רגילים לשבת שם רוב היום ושם יבקשום, והאיש הזה הוא מצוי רוב זמן היום בבית הכנסת עד שכשיאמר אדם לחבירו פלוני היכן הוא מצוי ישיבוהו שהוא מצוי בבית הכנסת, וילמד ממה שנצטוה הכהן גדול ומן המקדש לא יצא, כערך זה הרוצה להתקדש יתקדש במקום הקדוש בית הכנסת או בית המדרש. ומכל מקום טוב ההתבודדות על ידי קניית חבר, שהרי אמרו ז"ל (ירמיה נ, לו) חרב אל הבדים ונואלו וגו' כמו שיתבאר בעזרת ה', ואמרו ז"ל בספרי על פסוק טובים השנים מן האחד, מכאן אמרו יקנה אדם חבר לעצמו להיות קורא עמו ושונה עמו ואוכל עמו ומגלה לו סתריו, עד כאן לשונו.

פג תיקון שמות חלק ב' הברית

וזהו סוד: "שובו בנים שובבים" - ועתה שובו בנים שובבים הנזכרים מתוך הקליפות, ושובו אל הקדושה, עד כאן לשונו.

123. תיקון גדול להתענות ביום ה' מפרשת שובבי"ם ובשנה מ.

שותף

124. מי ששומר הברית נעשה שותף להקדוש ברוך הוא

125. וזה לשונו בתקונים (תיקון ס"ט דף צ"ט ע"ב), ומאן דנטר לה^מ, איהו בהקש בשתפו עמי בדיוקנא דילי. עלה אתמר (בראשית א' כ"ז) "ויברא אלקים את האדם בצלמו", בגין דמאן דנטר ברית זכה למלכות, הרי איהו בהקש לי בשתפו עמי וכו'. ומאן דנטר ברית, האי איהו עד עלה, עי"ן מאן "שמע", דל"ת מן "אחד". עד כאן לשונו בקיצור. (ועיין זוהר בראשית דף כ"ב ע"א, זוהר חדש תיקונים דף פ"ט עמוד א').

שינה

126. ללמוד קודם שכיבה משניות או אגדה.

127. לומר קודם שכיבה ד' מזמורים הראשונים שבהתהלים^{מב}.

(מ) יסוד יוסף ראשית חכמה, ועוד.

(מא) פירוש הזוהר: ומי ששומר אותו [את הברית], הוא בדומה לי בשותפות עמי בצלם שלי. עליו נאמר "ויברא אלקים את האדם בצלמו", כי מי ששומר הברית זכה למלכות, הרי הוא בדומה לי בשותפות עמי... ומי ששומר הברית, זה הוא "ער" עליו, אות עי"ן מן תיבת "שמע", ואות דל"ת מן תבת "אחד". (מב) יסוד יוסף, קב הישר, של"ה, ראשית חכמה, ועוד.

128. להיות נעור כל ליל שישי ללמוד כל הלילה עד הבוקר הוא תיקון גדול ונפלא לפגם הברית. (כתבי האריז"ל ושאר ספרי המקובלים).

129. אם מנדד שינה מעיניו בזה מתקן פגם הברית שנקרא רע, על ידי מה שהוא ער וילמוד תורה שנקרא טוב.

130. לקרות בכל לילה קריאת שמע של האריז"ל כנדפס בשערי ציון^{מג} ויאמר בלילה ודויים ובפרט הוידוי הנדפס בעמק המלך המיוסד על פי א-ב בסוד אור ישר ועל פי תשר"ק בסוד אור חוזר.

131. לישן בלילה מתוך דברי תורה או קריאת שמע ולא יפסיק בדיבור חול.

שמירת שבת

132. להרבות בהדלקת נרות בערב שבת^{מד}.

הדלקת נר בשבת חובה

133. ז"ל הש"ס (שבת דף כ"ה ע"ב): **הדלקת נר בשבת חובה.**

134. וז"ל הרמב"ם (הלכות שבת פי ה' ה"א): **הדלקת נר בשבת אינה רשות, אם רצה מדליק ואם רצה אינו מדליק, ולא מצוה שאינו חייב לרדוף אחריה עד שיעשנה. . אלא זה חובה כו', עכ"ל.**

הדלקת הנר היא מצוה דרבנן שעיקר ציוויה מפי הנביאים

135. הסמ"ק (מצות רע"ט) מונה מצוה זו בין "המצוות דרבנן התלויות בממון". ובסמ"ג (עשין ל') כתב: **ועיקר ציוויה**

(מג) יסוד יוסף, קב הישר, של"ה, ראשית חכמה, ועוד.
(מד) יסוד יוסף, קב הישר, של"ה, ראשית חכמה, ועוד.

תיקון שמות חלק ב' הברית פה

מפי הנביאים שציוו לכבד את השבת^{מה}, והדלקת נר נאה היא עיקר כבוד.

הדלקת נרות שבת היא מצוה מדברי סופרים

136. ז"ל הרמב"ם (הלי שבת פ"ה ה"א): **חייב לברך קודם הדלקה** ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של שבת, **כדרך שמברך על כל הדברים שהוא חייב בהם מדברי סופרים**. עכ"ל.

137. ובשו"ע הרב (סימן רס"ג ס"ח) כתב, וז"ל: **המדליק נר של שבת ויו"ט . . חייבים לברך** . . להדליק נר של שבת או של יו"ט **כדרך שמברכים על שאר כל מצות מד"ס** כו', עכ"ל. ומציין מקורו לב"י כאן (ד"ה ומ"ש רבינו).

138. שיהא נזהר לשמור שבת כהלכתו ולענגו בכל מיני תענוגים^מ.

139. להרבות בהדלקת הנרות לכבוד שבת ובתוספת שבת ב' שעות קודם הלילה. (הר"א הלוי).

140. לענג את השבת כהלכתו כמתנת ידו אשר ברכו השם יתברך. (הר"א הלוי).

(מה) עיין ספר יראים (סימן תכ"ט - ז"ל: ויען אמרו הנביאים (ישעי' נח, יג) **וכבדתו מעשות דרכיך**, אמרו חכמים וציוו להדליק נר בשבת לכבוד שבת, עכ"ל. ובמהרש"ל מצא רמז להדלקת נר שבת בפסוק (ישעי' כד, טו) **"על כן באורים כבדו את ה'"**. ועיין גם כן ראשית חכמה (שער היראה פרק ט"ו אות ס"ד).

(מו) יסוד יוסף ראשית חכמה, ועוד. ראה עוד באריכות בספר תיקון הברית בתחילת פרשת בראשית, מזהה הקדוש ומספרי תלמידי בעל שם טוב ז"ע.

141. שבת ראשי תיבות : שבת תיקון ברית

142. וכאשר נכנסה ביי"ת סוד הברית בין שתי אותיות אלו, שהן שיי"ן תי"ו (נכנסו) ונעשו שב"ת

143. ואיתא בזוהר, ותא חזי^מ, כד קימו ישראל על טורא דסיני, עאל בין תרין אתון אלין רזא דברית, ומאן איהו, ביי"ת, ועאל בין תרין אתון דאשתארו ויהיב לה לישראל. וכד עאל ביי"ת רזא דברית בין תרין אתון אלין, דאנון שיי"ן תי"ו, (עאלו) ואתעבידו שב"ת כמה דאת אמר (שמות ל"א) ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם ברית עולם, כמה דהוה שירותא דעלמא לאתיחסא בהו כל דרי עלמא מאלין תרין אתון, ש"ת הוה תלין עד דאשתכלל עלמא כדקא יאות, ועאל ביניהו ברית קדישא ואשתכלל בשלימו ואתעבידו שב"ת. (זוהר חלק א' פרשת בראשית דף נ"ו עמוד א').

144. ואי האי איהו צדיק גמור דנטר אות ברית אות שבת אות ימים טובים אות תפילין יהבין ליה נפש יתירה

מז) וכאשר נכנסה ביי"ת סוד הברית בין שתי אותיות אלו, שהן שיי"ת תי"ו, (נכנסו) ונעשו שב"ת. ובוא וראה, כאשר עמדו ישראל על הר סיני, נכנסה בין שתי אותיות אלו סוד הברית, ומי היא, ביי"ת, ונכנסה בין שתי האותיות שנשארו ונתן אותו לישראל. וכאשר נכנסה ביי"ת סוד הברית בין שתי אותיות אלו, שהן שיי"ת תי"ו, (נכנסו) ונעשו שב"ת כמו שאתה אומר ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם ברית עולם, כמו שהיתה התחלת העולם להתיחס בהם כל דורות העולם מאלו שתי אותיות, ש"ת היו תלויות עד שנשלם העולם כיאות, ונכנסה ביניהם ברית הקודש ונתקן בשלימות ונעשו שב"ת.

מצדיק וכו' עיין שם. (זוהר בראשית דף ר"ג ודף רמ"ד).

ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת

145. איתא במדרש^{מח} ושמרו^{מט} בני ישראל את השבת לעשות את השבת, רבי אליעזר אומר לעשות את השבת, דבר שהברית כורתה לו, ואיזו זה המילה, הכוונה שאם חס ושלוס פגם בברית המילה תיקונו זו שמירת השבת בכל פרטיה.

146. עוד איתא במדרש או אז יכנע לבבם הערל ואז ירצו את עונם¹ אז בגימטריי ח' זו המילה שניתנה לשמיני, או בגימטריי ז' זה השבת, דקאמר הקדוש ברוך הוא לישראל אם יכנע לבבם הערל בתשובה אזכור ואחמול עליהם ואסלח לעונם אם ישמרו השבת והמילה בלבד. (ויקרא רבה פרשה כ"א דיבור המתחיל ר' יודן).

147. שבת הוא סוד המשפיע לכל ימות השבוע כמו דאיתא בזוהר^{נב}, כבו"ד שב"ת ראשי תיבות כל ברכאין דעילא ותתא ביומא שביעאה תליין, וכן שמירת היסוד הוא

מח) ילקוט שמעוני פרשת כי תשא (רמז שצ"א דיבור המתחיל ששת ימים תעשה), ועיין אוצר המדרשים (עמוד תקל"ו ד"ה עשרה), ועיין אור זרוע (חלק ב' הלכות מילה סימן קה), שמילה דוחה שבת, בדבר שאי אפשר לעשותו מערב שבת, הרי שמילה גדולה כל כך ששבת נדחית ממנה, עיין שם.

מט) שמות (פרק לא פסוק ט"ז).

נ) ויקרא (פרק כ"ו פסוק מ"א), ראה ספר שערי תשובה לרבינו יונה (שער ג').

נא) זוהר חלק ב' פרשת יתרו דף פ"ח עמוד א'.

גם כן סוד המשפיע בסוד ויוסף הוא המשביר^ב וגוי.
(בראשית פרק מ"ב פסוק ו').

ליתן צדקה בכל ערב שבת

148. עוד תיקון ליתן בכל ערב שבת צדקה כפי ערכו לעני הגון דוקא היושב על התורה ועל העבודה ומואס בענייני עולם הזה, (תיקוני תשובה של הר"א הלוי, ולכוין פנימי וחיצון, פנימי שהצדקה מרבה השפע והטובה במלכות והוא הוציא זרע לחוץ ועשה היפוך, וחיצון הוא ממית נפשות, יחיה נפשות, וכל שכן שיעשה צדקה עם בניו וקרוביו כדי ללמדם להדריכם ביראת ה', הוא הרג בנים בעולם הזה ובעולם הבא יחיה אותם בעולם הזה ובעולם הבא ללמדם מעשה הטוב. ועיין עוד יסוד יוסף, ראשית חכמה, ועוד).

149. יזהר בשמירת ימים טובים להיות שנקראו אות לתקן על עון פגם הברית. (תיקון הברית פרשת בראשית).

150. יטרח ויכתת רגליו ביום השישי לכבוד סעודת שבת לקיים עונג שבת, כי הוציא סוד שבת לחוץ והניח המלכות על ידי אין כל שהוא יסוד היסודות, לפיכך יענג עצמו בשבת, ובפרט בסעודת הלילה עוד היסוד אחז בכל המדות ובהוציא זרע לבטלה פגע בכולם יעסוק בענוה נגד כתר, ובסתרי תורה כנגד חכמה, ובתשובה נגד בינה, ובגמילות חסדים נגד חסד, ותגבר על יצרו נגד גבורה, ואהבת אמת נגד ת"ת, וברדיפת אחר המצות נגד נצח, ובהבאת שלום בין אדם לחבירו נגד יסוד, ובהכנסת כלה ובשמחה נגד מלכות, ואז יתוקן. עוד הוא פיזור זרע לחיצונים יפור צדקה לבעלי תורה ולעניים הגונים עד כאן תוכן דברי תיקוני

פט   הברית   שמות חלק ב'   תיקון

תשובה של הר"א הלוי, ועיין עוד בספר הקדוש ראשית חכמה, קב הישר, שבט מוסר.

151. ועוד יזהר ויזהיר אחרים על שמירת שבת כי החוטא בברית פגם בכל אבריו, כמו שאמר ה"ראשית חכמה" בביאור מה שאמר בזוהר. מאן דמתביל אורחיה סאיב גרמי, וזה לשונו. כי על ידי כח ההרתחה ההיא מעורר כח הטומאה על כל אבריו, כי אי אפשר לטיפת זרע לצאת אלא על ידי חימום אבריו. נמצאו כל אבריו נטמאים, וזה דומה בקצת לעוון הכעס וכו', ואי אפשר לקיים חבילות מצוות בכל אבריו אלא על ידי קיום שמירת שבת כהלכתו, שהוא כמקיים כל התרי"ג מצוות, והוא תקון לפגם הברית, כמו שאמר **זוהר יתרו**. "זכור את יום השבת לקדשו", רזא דא איהו רזא דברית קדישא ובגין דהאי ברית קיימין כל מקורין דשייפי גופי ואיהו כליל כולא כגוונא דא שבת איהו כליל דכל אורייתא כל רזין דאורייתא ביה תליין וקיומא דשבת קיומא דאורייתא כולה, ובתיקונים ז"ל. מאן דחב באות שבת ובאות תפילין ובאות יום טוב ובאות ברית מילה כאילו אעקר ליה להאי ו' מאתריה, ואהדר ליה להאי ו' מאתריה, ואהדר עלמא לתוהו ובוהו, עד כאן לשונו.

152. עוד מתיקון הברית בשבת כשמברכין החודש כשיאמר מי שעשה נסים כו' ראש חודש פלוני וכו' יזכור שעת המולד באיזה יום ובאיזה שעה ובאיזה חלק יהיה כן.

153. יזהר בסעודה רביעית במוצאי שבת קודש נכי הסעודה זו כנגד דוד המלך עליו השלום שתיקן הקרי של אדם הראשון וסימן **ברית ר"ת בסעודה רביעית יזהר תמיד**.

154. לשמור שבת במחשבה ודיבור ומעשה כמבואר בראשית חכמה שער הקדושה, ובספר תיקון הברית.
155. להזהר ממשקה המשכר אפילו בשבת ויום טוב.
- תוכחה - תוכחה לאחרים:**
156. מצוה להוכיח כל אחד מישראל המתעצל, ואם לא הוכיח נענש עליהם (שבת נ"ד ,; זוהר הקדוש תזריע - פנחס). והוא בכלל ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת (רמב"ן פרשת תבא).
157. ולא ישא פני זקן וגדול, ואפילו תלמיד לרב. (בי"מ דף ל"א, רמב"ם הלכות תלמוד תורה, באר היטב, מגן אברהם סימן קנ"ו, ספר חסידים סימן ה').
158. חייב המוכיח ליישר דרכיו קודם שיוכיח חברו, דאם לא כן לא יקבל ממנו חברו. שכך אמרו, קשוט עצמך ואחר כך אחרים (סנהדרין ח', ספר חסידים סימן ה').
159. אופן התוכחה כפי מדותיו של חברו, אם הוא אדם נוח יוכיחנו בנחת, ואם הוא קשה יוכיח אותו נגד מדותיו, וימשיל לו משלים ויביא לו ראיה להשיב דעתו אל רצונו (ספר חסידים סימן ה').
160. מוכיחו בסתר ובנחת, שלא יקשה ערפו ולבבו, ואם לא קיבל, מוכיחו ברבים, ויעשה כל הפעולות, עד שיכה אותו ויבזו אותו ויקללו אותו (ספר חסידים סימן ה', ועיין עוד שאלות ותשובות חיים שאל סימן מ"ג).
161. המוכיח חברו, אפילו לא קיבל, לוקח המוכיח זכיות של הרשע שלא קיבל תוכחתו. (גר"א משלי).
162. יתרגל מילדותו ומבחרותו (חינוך לבנים).
163. ראיית נשים, שיש על זה יצר קשה, נוהג תמיד, ויצרו מתגבר עליו, אין יכול לעמוד בפניו, מילדותו החזיק

תיקון שמות חלק ב' הברית צא

בהם לכך, יחנך בניו באלה בקטנותם, גם כי יזקין לא יסור ממנה, דכשיתזיק האדם בתורה מצוות ומעשים טובים, קשה לפרוש מהם אחר כך (ספר חסידים אות י').

164. מי שעושה תדיר, ובלבו לנהוג כן כל ימי חייו, ומרגיל בניו הנשמעים לו לעשות, כאילו גם אחר מותו מתנהג כן. (ספר חסידים אות י').

165. תזהר אשה מעוברת, שלא ללכת וגם לא להסתכל במקום עבירה, כי מזיק להעובר (מעבר יעבק - מאמר שפתי צדק).

166. תזהר שלא ליכנס במקומות טומאה ובמקומות שיש ריח רע, לפי שהולד נוצר כפי ראות עיניה (שבט מוסר פרק כ"ד).

תורה

167. לימוד תהלים מועיל לתיקון הברית.

168. יקבע עתים לתורה הן עם עצמו הן עם אחרים.

169. ירבה בתורה ויטריח מחו לחדש חידושים בתורה תמיד.

170. לימוד סדר טהרות טוב לתיקון פגם הברית.

171. ללמוד משניות (ובפרט בסדר טהרות) וללמוד סודות התורה (אם הוא בר הכי).

172. לימוד ח"י פרקים משניות בכל יום^{נב}.

נג) עיין בהקדמת מעשי אורג על המשניות ועיין עוד בראשית חכמה (שער הקדושה פרק י"ז), ובשער התשובה (שם פרק ב') ובזוהר הקדוש רות (אות י"ב) ובאגרת התשובה שבספר

173. בקיצור שולחן ערוך (סימן קנ"א ס"ו) כתב, וז"ל:
הרוצה לשמור אי"ע מחטא זה, ישמור את פיו מניבול
פה, משקרים, מרכילות ומלה"ר ומליצנות. וכן ישמור
את אזנו משמוע דברים כאלו. גם יהא זהיר לקיים
נדריו, ולא ירבה בדאגה, וגם יהא זהיר מהרהורים
רעים. וקודם שהולך לישן יעסוק בתורה, או יאמר
ארבעה מזמורי תהלים הראשונים (עיין לקמן סימן
קל"ב סעיף ה'). ויזהר שלא לישן בחדר יחידי. עכ"ל.

ליקוטי אמרים (סוף פרק ח') ובשאלות ותשובות מהר"ם א"ש
(ח"א סימן ח"ן), עיין שם ואין כאן מקומו להאריך.

וראה בלחם הפנים מבעל מסגרת השולחן (סימן קנ"א ס"ו)
כתב, וז"ל: איתא בספרים, דלימוד משניות מסוגל לנשמה,
כדלעיל סימן א' ס"ה, ועיין לעיל בסימן כ"ז ס"ג דטוב ללמוד
בספר חק לישראל דבר יום ביומו. והנה עמדנו למנין בשיתא
סדרי משנה וראינו כי משניות אלו חסרים בהספר חק: (סדר
זרעים) מעשרות, מעשר שני, חלה, ערלה, בכורים; (סדר מועד)
שקלים, יומא, ראש-השנה, תענית, מגילה, מועד קטן, חגיגה;
(סדר נשים) נדרים מן פרק ד' ולהן, נזיר; (סדר נזיקין) מכות,
עדיות, אבות, הוריות; (סדר קדשים) בכורות מן פרק ד' ולהלן,
ערכין, תמורה, כריתות, מעילה, תמיד עד פרק ד'; (סדר
טהרות) כלים, נגעים מן פרק י"א ולהלן, טהרות, נדה,
מכשירין, זבים, טבול יום, עוקצים. והם עולים בס"ה שני מאות
פרקים. והנה עצה היעוצה לסיים בכל שנה לימוד שיתא סדרי
משנה, כשילמוד בספר חק לישראל דבר יום ביומו, ואם לא
יהי' לו פנאי באיזה יום ישלים בלילה או ביום שאח"כ (גם
ישלים בשנה שאינה מעוברת המשניות של הסדרות
המחוברין הכתובים בחק). והשני מאות פרקים הנוספים הנ"ל
ילמוד בכל שבוע ד' פרקים, היינו בכל לילה ילמוד חצי פרק
משניות קודם השינה, ובש"ק ילמוד פרק אחד.

אחד מגדולי התיקון לפגם הברית הוא לימוד החק לישראל דבר יום ביומו¹⁷⁴.

174. מכתב המלצה מהגה"צ אב"ד משארמאש שליט"א [זצ"ל] בשנת תש"ל על הדפסת החק לישראל כל פרשה בנפרד כדי לקיים בניקל בשבתך בביתך ובלכתך בדרך. וזה לשונו.

175. מלפנים זאת בישראל בדורות הקודמים ובימי אבותינו ז"ל, אשר כל אחד ואחד בין תלמיד חכם בין איש המוני השתדלו להשלים חוקם בכל יום ויום בספר חק לישראל חק ולא יעבור, וכן נהגו הצדיקים הקדושים מדור דור כידוע, ומקור חוצבו ממקום קדוש עליון, יסדו ותקנו איש האלקי קודש הקדשים מרן רבינו האריז"ל ללמוד בכל יום עניני מוסר ודינים מלוקטים מארבעה חלקי השולחן ערוך והרמב"ם ז"ל

סגולה גדולה לתיקון פגם הברית ללמוד בספר חק לישראל: בספר שארית ישראל (בפתיחה לספר שמות) וזה לשונו. הנה הרואה יראה בספר הקדוש שנקרא חק לישראל שהוא תיקון לפגם הברית ככה קבלתי מרבותי שתיקון האמיתי הוא על ידי התחברות תורה שבכתב עם תורה שבעל פה על ידי חק לישראל ורמז לזה במאמר וחוק בשארו שם וכו'. על כן בעקבות משיחא אלו יצא לאור ספר יוסף לחק מהצדיק הגדול רבי חיד"א וזכרונו לברכה תלמידו של רבי חיים אבן עטר בעל אור החיים שיש בו שני אורות תרין משיחין משיח בן דוד ומשיח בן יוסף בסוד חכם הכולל המתקן פגם של כל ישראל. הרואה יראה כי בימים האלו בימי שובבי"ם ת"ת [תרומה תצוה] תיקונים גדולים לפגם ברית המעור והלשון כנ"ל ויש בהם רזין עילאין רזין דרוזין כו'. (שארית ישראל שער השובבים דרש א').

כדי לצאת גם ידי חובת לימוד הלכה, על דרך אמרם ז"ל כל השונה הלכות בכל יום כו'.

176. ועיין בשולחן ערוך (סימן רל"ח) דאם לא השלים חק הקבוע לו ביום, ישלימנו בלילה מיד. ועיין בפתחי תשובה (יו"ד סי' רמ"ו) בשם משנת חכמים דדעתו נוטה דאם לא השלים בלילה מחוייב להשלים אף ליומא אחרא, וצריך ללמוד דבר זה קודם שאר לימודו עיין שם.

177. בשער המצות פרשת ואתחנן דף מ"ו כתב, וז"ל: ועתה נבאר סדר עסק התורה שיעסוק האדם בכל יום וכו', תחילה יקרא מקרא ואח"כ נביאים ואח"כ כתובים ואח"כ קבלה ואח"כ משנה ואח"כ תלמוד, וטוב שיקרא ג' בחינות שיש בתלמוד והם ברייתא ותוספתא ומימרא וכו', תחילה יקרא בתורה מפרשת שבוע ההיא ביום א' יקרא ששה פסוקים ראשונים שבאותה פרשה, וביום ב' יקרא ד' פסוקים שלאחריהם, וביום ג' ה' פסוקים שלאחריהם, וביום ד' ו' פסוקים שלאחריהם, וביום ה' ח' פסוקים שלאחריהם כללות כולם הם כ"ו פסוקים וכו', עיי"ש, עכ"ל.

178. בעונותינו הרבים בסיבת החורבן והגלות שאירע לעם ישראל בימינו אלה הרבה ממנהגי ישראל הטובים והישרים נדלדלו ונטשטשו, ולמיעוט מציאותם כמעט שנשכחו מלב ההמון, וככה אירע גם בלימוד החק לישראל, שהיה חק קבוע לכל בר ישראל מגדול ועד קטן להשלים חקו מידי יום ביומו כל ימי חייהם עד עולם, ועכשיו בעונותינו הרבים נתמעטו לומדיה ועוסקיה וכמעט לא נמצאו, מי יתן איפוא להחזיר עטרה ליושנה שיקבעו כל אחד ואחד שיעור קבוע

תיקון שמות חלק ב' הברית צה

ללמוד בכל יום ויום כפי הסדר שיסדה רבינו האריז"ל על פי הסוד, וגם לקבוע שיעורין ברבים כמנהג אבותינו הקדושים בדור הקדום.

179. על כן באו ונחזיק טיבותא לגברא דמרא סייעא ... אשר טוב עשה בעמיו והדפיס ספר חק לישראל בדפוס נאה ומשובח, באותיות מאירות עינים, גם חילק כל פרשה בכרך לבדנה, למען להקל ללומדי להוליכם בחיקם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך באלה מסעי, והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו, ולא ימוש ספר התורה הזה מפיד, ועל ידי זה יהיה באפשרות גם להטרודים על המחיי ועל הכלכלה להשלים חקם בספר החק לישראל מידי יום ביומו. ואקוה בעזר השם שיתרבה גבולנו בתלמידים ויתרחב גבול הקדושה להגדיל תורה ולהאדירה. ומתאמרא משמיה דהגאון הצדיק הקדוש משינאווע זללה"ה, **אשר לימוד החק לישראל מסוגל לפרנסה בנקל ובהרחבה, ונרמז באמרם ז"ל (ביצה ט"ז ע"א) דהאי חק לישראל דמזונא הוא, עד כאן דבריו הקדושים ודפח"ח, ובזכות התורה הקדושה יוסיף הקב"ה ויגאלנו גאולת עולם במהרה** דידן אמן כן יהי רצון.

180. הכ"ד הכותב לכבוד התוה"ק ולומדי

נפתלי הירצקא העניג **אבד"ק שארמאש יצ"ו, ברוקלין, נ.י.**

181. אחר תפלה ישתדל ללמוד סדר היום בסדר חק לישראל כי הוא סדר נאה דרך קצרה וכשרה וזוכה במעט זמן לקרות תנ"ך ולשנות משנה וגמרא וזהר והאיש הירא ח"ק נתן ולא יעבור כי הוא תועלת עצום לנפשו קרי"ה נאמנה הזאת נעמי וגם ילמוד תנ"ך בתרגום כמו שכתוב האריז"ל ושמ ימצא הכל מוכן אמנם יש בו טעויות הרבה וצריך להבין ולהרגיש

הטעות ובנביאים וכתובים ילמוד פעם אחת מקרא ופעם תרגום ולא יכוין בכונות הכתובים שם כי הם מלאי השגיאה כי לא יאמר התפלות שבראש הספר (ועתה נדפס חק לישראל בסדר יפה ונחמד). (עבודת הקודש (חלק א') למרן החיד"א זל"ה).

182. וכתב בספר שערי הקדושה חלק א' שער ו', וזה לשונו: ולמען יהי שולחן מזבח כפרה לכפר עוונותיך בהמעיט מאכלך להחליש הקליפה השורה במזון שנפשך ניזונת בו, תעסוק בתורה איזה משנה כו' ויכריזו עליך זה השולחן אשר לפני ה' ויחלש כח היצה"ר מעליך ויתחזק נפש השכלית שבך על ידי התורה שהיא מזון אל הנפש הזו גם היא, עכ"ל. וכן כתבו בהרבה ספרים. ולכן טוב להשלים הד' פרקים הנ"ל שבכל שבוע בדרך זה, שילמוד בכל סעודה של ימות החול על כל פנים ב' משניות. ובלילה קודם השינה גם כן על כל פנים ב' משניות, וממילא יושלמו הד' פרקים במשך השבוע, וזה יוכל להתחיל לנהוג גם באמצע השנה מתי שירצה, כי אין צריך ללמוד המשניות כסדר דוקא. וכל אימת שיתחיל לנהוג יעשה בשנה הבאה בעת זה הסיום על המשניות כנ"ל, רק שצריך ליזהר להתנות בתחילה שאינו מקבל עליו כן בנדר, וגם יאמר שאין בדעתו לנהוג כן ללמוד באופן זה אלא בפעם ההיא, או בפעם שירצה, ולא לעולם, וכמו שנתבאר לעיל סימן ט"ז סעיף ז' בכל מנהג של מצוה.

183. בספר תולדות אהרן פרשת ויחי כתב, וז"ל: ומי שהולך מעת לעת בלי תורה, רע מאד, והשם ית' יצילנו מזאת, שכל אדם חייב לעסוק בתורה בכל עת ורגע, שאפילו מי שעוסק במו"מ ואין לו זמן, על כל פנים

יקבע עתים לתורה. ובפרט שעכשיו נמצא הספר חק לישראל שבו כלול תני"ך, גמרא ואגדה משניות וזוהר ואין צריך שהות רק חצי שעה ואיזה תירוץ יש על זה, ומה יענה האדם כשידונו אותו על דרך פוטר מים ראשית מדון ואיזה תירוץ יהי לו על זה למה לא קבעת עתים לתורה? הי' לך לקבוע על כל פנים איזה עת לתורה, עכ"ל.

184. בעונותינו הרבים בסיבת החורבן והגלות שאירע לעם ישראל בימינו אלה הרבה ממנהגי ישראל הטובים והישרים נדלדלו ונטשטשו, ולמיעוט מציאותם כמעט שנשכחו מלב ההמון, וככה אירע גם בלימוד החק לישראל, שהי' חק קבוע לכל בר ישראל מגדול ועד קטן להשלים חקו מידי יום ביומו כל ימי חייהם עד עולם, ועכשיו בעוה"ר נתמעטו לומדי ועוסקי וכמעט לא נמצאו, מי יתן איפו להחזיר עטרה ליושנה שיקבעו כאו"א שיעור קבוע ללמוד בכל יום ויום כפי הסדר שיסד רבינו האריז"ל על פי הסוד, וגם לקבוע שיעורין ברבים כמנהג אבותינו הקי בדור הקדום.

185. ובזכות התורה הקדושה יוסיף הקב"ה ויגאלנו גאולת עולם במהרה דידן אמן כן יהי רצון.

סודות התורה

**לימוד הזוהר מונע גלגול הנשמה - עיקר בריאת האדם
שילמוד חכמת הנסתר**

186. א"ר אלעזר קוב"ה ברא ליי' לבר נש ברזא דחכמתא, ועבד ליי' באומנותא סגי, ונפח באנפוי נשמתא דחיי למנדע ולאסתכלא ברזין דחכמתא, למנדע ביקרא דמארי', כד"א כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, ולכבודי בראתיו דייקא. (זהר ח"ב דף קנ"ה ע"א)

(ב) דיבורי הזוה"ק הם קישוטי נפש החיים לנשמת האדם

187. ואני תמהתי על בעלי הבתים הכשרים למה ישנו כל הלילה ויבלו ימיהם בהבל, למה לא יעמדו באשמורת וכו', אם הוא בר הכי ללמוד על כל פנים משניות למה ימנע עצמו מזה **ולומר איזה דפין מן הזוה"ק, כי כל דיבורים אלו הם קשוטי הנפש חיים לנפשו.** (היכל הברכה דברים פסוק י').

(ג) כל אות ואות מהזהר הוא תיקון לנשמה

188. ספר הזהר מלא מוסר, וכל אות ואות שלו הם תיקונים גדולים לנשמה לתקן כל הגלגולים. (נוצר חסד פרק ד' משנה כ').

(ד) צריך לטרוח בפרד"ס התורה עד היכן שיכול להשיג, ואם לאו נשמתו תתגלגל עוד פעם

189. בענין עסק התורה ענין עסקו בפרד"ס התורה שהוא ר"ת פ'שט ר'ימז ד'רוש ס'יוד בכל בחי' מהם כפי אשר יוכל להשיג עד מקום שידו מגעת לטרוח ולעשות לו רב שילמדנו, **ואם לא עשה כן הרי חסר מצוה אחת של תלמוד תורה** שהיא גדולה ושקולה ככל המצות, **וצריך שיתגלגל עד שיטרח בד' בחינות של פרד"ס** כנז'. (שער המצות להאריז"ל דף א').

190. הששית היא מצוה פרטיית, והיא לעסוק בתורה, והיא שקולה כנגד כל המצות, כי ת"ת כנגד כולם, **ויש בה ד' פירושים שסימנם פ'ר'ד'ס' פ'שט ר'ימז ד'רוש ס'יוד,** וצריך לטרוח ולעסוק בכולם עד מקום שיד שכלו מגעת, ויבקש לו רב שילמדהו, **ואם חסר אחת מארבעתם כפי השגתו יתגלגל על זה.** (שער הגלגולים הקי י"א, דף י"ד ע"א).

191. דע כי האדם מחוייב לעסוק בתורה בד' מריגות שסימנם פרד"ס פישט ר'מז ד'רוש ס'וס, וצריך שיתגלגל עד שישלים אותם. (שם סוף הקדמה י"ו).

ה) הרח"ו הי' צריך לעסוק תמיד בכל יכלתו בספר הזהר מפני שבאחד מגלגוליו לא האמין בזה

192. אמר לי רבינו האריז"ל, כי לסיבה שהייתי בגלגול אחד מן הקודמים בלתי מאמין בחכמת ספר הזהר, שצריך עתה שאעסוק תמיד בכל יכולתי בחכמת ספר הזהר, ושזה הוא העיקר הגדול שאני צריך לעשות עתה בגלגול זה. גם אמר לי, כי לסיבה הנז"ל צריך אני שלא אקשה קושיות רבות בזהר עד אשר אלמד עמו זמן ידוע אצלו, ואח"כ יהי לי רשות להקשות ולשאול כל מה שאני רוצה לחקור ולידע בספרי הזהר. (רבינו חיים וויטאל ז"ל בשער הגלגולים דף מ"ט ע"ב).

ו) אליהו הנביא אמר לרשב"י שבדור האחרון יתפרנסון מתורתו שתהי' מתוק לנפש ומרפא לעצם

193. אליהו הנביא זכור לטוב ירד מן השמים עם כמה חיילין נשמות וכמה מלאכים ושכינתא עילאה עטרא על כולהו, ואמר לרשב"י:

194. רבי רבי, אנת הוא אילנא דרבה ותקיף באורייתא, בענפין דילך דאינון אברין קדישין, כמה עופין שריין תמן דנשמתינ קדישין, כגוונא דלעילא דאתמר ביי ובענפיהי ידורון צפרי שמיא, וכמה בני נשא לתתא יתפרנסון מהאי חיבורא דילך כד אתגלייא לתתא בדרא בתראה בסוף יומיא, ובגיניי וקראתם דרור בארץ וגו'. (תיקוני זוהר תיקון ו' בסופו).

195. כי זהו הפרנסה, שיבינו ויהנו לאורו מתוק לנפש ומרפא לעצם, כי הלומד גירסא בעלמא הגם שיש לו

שכר טוב בעמלו ומקדש בטהרה נשמתו, עכ"ז הסגולה דבגיני' וקראתם דרור היא כשיתפרנסון וילמדו פי' המאמרים. (כסא מלך לתיקוני זוהר שם).

196. על פי הנ"ל בתיקוני זוהר, אשר הנשמות שלמעלה והאנשים שלמטה יתפרנסו ע"י הזהר הקדוש, על פי זה יבואר מה שכתוב בזהר (ח"ג דף רל"ב ע"א) שאמר הרע"מ לרשב"י: בוצינא קדישא אשלים מילולי דרוזין דחיבורא קדמאה לפרשא לון, דהא כל מארי מתיבתאן דלעילא ומארי מתיבתאן דלתתא כולהו מזומנין למשמע מילין אלין מפומך ופירושין דילך, דהא חדוה ופורקנא יתער בהון לעילא ותתא.

ז) "המאור שבה מחזירו למוטב" - הכוונה לתורת הסוד

197. במסכת סוטה (דף כ"א): עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה, ופי' רש"י: לכבות את האהבה זו תורה, דכתיב הביאני אל בית היין, ודגלו עלי אהבה, יין סוד, עכ"ל.

198. ונראה דרש"י בא להשמיענו כדברי רבותינו מתלמידי הבעש"ט הקדוש זי"ע, כי מה שכתוב בתורה המאור שבה מחזירו למוטב, לא על פלפולי התורה הנגליות לנו בלבד נאמרו הדברים, דהרי עינינו רואות ההיפך הרבה פעמים בעוה"ר, וכמ"ש בזה בס' דרך אמת להה"ק מוהר"ר פייביש מזבריזא זי"ע, וכן בשארי ספה"ק, ובפרט בספרי המעוררים ומלהיבים לבות בניי ללימוד חכמת האמת, וכמו בס' סור מרע ועשה טוב והוספות מהרצ"א זי"ע ודומיהן, עיי"ש דעיקר קאי על מי שלומד ומאמין בפנימיות התורה וסודותי' אשר טמונים בתורה, אז יזכה בלימודו לדביקות בהשי"ת והמאור שבה מחזירו למוטב.

תיקון שמות חלק ב' הברית קא

199. וזה שכתוב רש"י בפירושו על הך דאין עבירה מכבה תורה דהיינו אהבה שנקרא יין סוד כנזכר.

200. וכן מצאתי כדברים האלו בירושלמי חגיגה (פ"א הלכה י') הלואי אותי עזבו ותורתני שמרו השאור שבה הי' מקרבן לתורה, ופ"י בקרבן העדה: המאור שבה רמז לסודות החכמה, עיי"ש. וזה שנאמר בש"ס דילן (פסחים דף ג' ע"ב ובפתיחתא דמד"ר איכה) המאור שבה. ובירושלמי הנז' איתא "השאור" שבה, היינו המעמיד, שהוא עיקרו סודות התורה, כמ"ש בקרבן העדה דהעיקר הם הנסתרות, זהו מחזיר למוטב כנז' כו'. (דברי תורה מהדורא ב' ס"י ט')

201. לכבוד ולאהוב לומדי תורה, (יסוד יוסף ראשית חכמה, ועוד).

202. לגדל בניו לתלמוד תורה ולהדריכם ביראת שמים^{נב}.

תפלה

203. להתפלל תפלותיו בבכי וצעקה^{נב}.

204. להיות מעשרה ראשונים בבית הכנסת ולהתפלל תמיד בציבור ולא ביחיד חס ושלום ולהיות זריז וזהיר במצות תפילין ובמצות ציצית על צד היותר טוב ולסמוך גאולה לתפלה ולהזהר לענות אמן יהא שמייה רבה ואמן בכל פעם בחוק ולא יעבור^{נב}.

205. תיקון גדול להתפלל תפלתו כסדר בלא הפסק וכמו שכתבו המקובלים שלא להפך הצינורות.

(נה) ראה ספר הקדוש קב הישר פרק פא ופ"ב
(נו) ראשית חכמה, שבט מוסר קב הישר, ועוד.
(נז) יסוד יוסף, של"ה, ראשית חכמה.

206. לענות אמן בכל כחו [בכל כוונתו].

207. שלא ידבר בבית הכנסת^{נח}.

208. מסירת הנפש על קידוש השם יתברך בכל יום בכוונת היחוד דקריאת שמע^ט.

209. לסמוך גאולה לתפלה^פ.

210. לומר בכל יום אם לא יוכל לישן פסוק או"ר זרו"ע לצדי"ק וגו'.

211. לומר פרקי שירה.

212. למשמש בתפילין בלמען לא ניגע לרי"ק.

213. ישלים בכל יום צ' אמנים ד' קדושות יו"ד קדישים ק' ברכות ר"ת צדי"ק. (ועיין בזוהר הקדוש פרשת מקץ). (ואמרו אמן).

214. מי שברך ברכה לבטלה ובכלל זה כשאנו עונה אמן אחר השליח-ציבור בשעה שחוזר התפלה שמונה-עשרה וגורם לשליח-ציבור לברך ברכות לבטלה לכן מטמאין אותו.

215. להעתיק מקיצור שלי"ה דף צ"ה

216. לכוון בתפלה בברכת תקע בשופר. (ולומר בכוונה יהיה רצון הנפד בסידורים שם ובפרט בימי השובבים עיין^{סו} אוהב ישראל (פרשת ויחי)).

(נח) עיין ספר מקדש מעט, ואחד המתיקונים הגדולים הוא להוכיח ולמחות על המדברים בשעת התפילה, וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים, (משנה ברורה הלכות שבת).
(נט) יסוד יוסף ראשית חכמה, ועוד.
(ס) יסוד יוסף ראשית חכמה, ועוד.

217. יאמר תמיד בכל תפלת שמונה-עשרה בברכת תקע בשופר יהיה רצון הנדפס בשערי ציון וגם בשעת ראש-חודש בענטשן ובשעת אמירת ומפני חטאינו. (יסוד יוסף, של"ה).

סא) ועל פגם הברית תקנו קדמונינו ז"ל להתענות ולעשות תשובה בימי פרשיות של שובבי"ם כידוע מספה"ק. והנה הגם שנתמעטו כעת כח הדורות בעונותינו הרבים ואינם יכולים לעשות סיגופים ותעניות כראוי, עכ"ז מי שנוגע יראת ה' בלבבו צריך להתאמץ בכל יכלתו ולעשות תשובה על זה החטא כי גדול הוא מנשוא. ובפרט בימי פרשיות של שובבי"ם המסוגלים לכך. ומהראוי לומר ברכת תקע בשופר גדול. בכוננות הראויים כמבואר בסידור האריז"ל. גם יהיה רצון הכתוב שם קודם חתימת הברכה. והכל ביראת ה' וברעותא דלבא ועיקר התשובה הוא ע"י תורה ותפלה וצדקה. כל אחד ואחד לפי יכולתו ובפרט בלימוד תורה שבע"פ ולברר הלכה בליבון וביורור יפה בזה הוא מקבץ חלקי הטוב והניצוצין קדישין ומברר אותן מתוך הקליפות להוציא בולעם מפיהם. בסוד חיל בלע ויקיאנו (איוב כ, טו) וזהו עיקר התיקון של פגם הברית. כי לימוד תורה שבע"פ בכוננת הלב וביראת שמו ית' הנכבד והנורא. וכש"כ מי שזוכה ללמוד תורה לשמה ממש וע"י תשובה כראוי מאסף ומייחד כל חלקי הטוב והניצוצין קדישין למקורן ולשורשן לה' תתאה. ומייחד אותה בבעלה. ולאשר שאחר כוננת הלב הן הן הדברים לזה מייחד לבא לפומא. היינו ה' עילאה לה' תתאה שהם בחי' לב ופה כביכול: ועל פי זה יש לפרש ולרמוז כאן, האספו היינו ה' אספו שתייחדו ותקשרו הה' וכנ"ל. אזי ואגידה לכם. מלשון אגד וקשר היינו שאקשר ואגין עליכם מכל הגזירות קשות ר"ל. אשר יקרא גו' אקשור ואסתום לבל יצא עליכם כלל. ואפילו אם יצאו ח"ו לא יוכלו להזיק ולהרע לכם כלל. ובפרט כי יעאע"ה הוא בעלה דמטרוניתא שהוא ה' תתאה והבן. ראה יסוד יוסף ראשית חכמה, ועוד.

תהלים

218. להיות רגיל באמירת מזמורי תהלים ובפרט בימי השובבי"ם³⁰.

219. מאחר שהתפלל דוד המלך עליו השלום שיהא חשוב אמירת תהלים כעוסק בנגעים ואהלות. נראה דהתהלים מועיל לימודם לתקון הברית כמו שכתוב גורי האר"י ז"ל שילמוד סדר טהרות טוב לתקון פגם הברית.

מעלת אמירת תהלים וסגולותיו מספר פלא יועץ:

220. תהלים גדלה מעלתם וכבר מוהר"י אזולאי בסי' יוסף תהלות אסף איש טהור כמה מעלות טובות נאמרו בלימוד התהלים ויצא עסק בקצר אמיץ אמרו רז"ל שהתפלל דהע"ה שיהא לו שכר עליהם כעוסק בנגעים ואהלות ומאחר שהתפלל דוד המלך שיהא חשוב כעוסק בנגעים ואהלות נראה דמועיל לימודם לתקון הברית כמו שכתוב גורי האר"י שלימוד סדר טהרות לתקון פגם הברית הנה כי כן לא יגרע מצדיק ללמוד כל ספר התהלים בכל שבוע מדי שבת בשבתו ואף שכתבו הפוס' שמי שיכול ללמוד הלכות ופלפולים ועוסק בתהלים חשוב ביטול תורה לגבי דידיה מ"מ ללמוד אותם פעם א' בשבוע לא נאמר זה ועת לכל חפץ ומה גם אם קורים אותם ברבים שיתעלו המה יעלו לרצון יותר מעוסק בנגעים ואהלות ביחיד וכתבו שהרגיל בסי' תהלי' דוחה כל מיני פורענות ופגעים רעים מעליו ומעל בני ביתו ומעל משפחתו ומעל כל בני דורו ומגלגל עליהם כל מיני שפע ברכות וטובות והצלחות ולא יש דבר להגין מפני המזיקים כאמירת

קדיש על תהלים והרוצה לידבק בו ית' ובשבחיו ידבק ללמוד בס' תהלים ויש קבלה מאנשי שם הקדושים שמי שיש לו איזה דוחק השעה או צער או שהוא מהלך בדרך או עובר בים או בנהרות יקרא כל התהלים בכל יום בלי הפסק בכוונה והכנעה ויראה נפלאות וזה בדוק ומנוסה.

221. וכל המעלות האלו ויותר מהמה הנה הנם להקורא אותם כתיקונם אות באות תיבה בתיבה בקול רינה ותודה ובשפל קול התחינה כי יתן את רוחו אליהן ויבין מה שהוא מוציא בשפתיו שהם תפלות נוראות על אויבי וצרי הנפש ולזמר עריצים ולהכרית כל החוחים והקוצי' ושבחי' ותהילות גדולות לנורא עלילות והדברים עתיקים והם מפלאות תמים דעים דברי אלקי"ם חיים אשר נאמרו לדוד המלך ברוח הקדש ואף כי אין אתנו יודע עומקן ורומן ויש אשר לא ידע מאי קאמר אפי"ה הדברים פועלים ועושים פרי למעלה ומעשה ידינו כוננה עלינו ובלבד שיקרא אותם במתון בלי חסרות ושגיאות כמנהגי כמה בוערים בעם שקורים אותם במרוצה בחליף וחסיר ושגיאות כהנה וכהנה חוששני להם מחטאת במקום מצוה אם יכולים לקרוא אותם כתיקונה ותהי מרוצת' רעה.

222. וכבר כתבנו בזה לעיל בערך רנה ויש מנהג קצת בוערי' שכשקורין אותם ברבים ואומרים מזמור אי' לכל אי' יש שאין אומר ואין דברים אלא במזמור הנוגע לו לומר בקול רם ולמאי דביני ביני ידברו איש אל אחיו דברים בטלים או יושבים בטלים הם המורי' שאין קריאת' לשי"ש אלא להראו' חכמתם שיודעים לקרות

מזמור תהלים שאם קריאתי לשם מצוה מה לי בלחש
מה לי בקול רם.

223. ואשר לא חננו ה' דעת או לא נמצא אתו כ"א ספר
תהלים לא יבול מלהיות חוזר עליהם אפילו כמה
פעמים ביום ולא יהא יושב ובטל שהרי אמרו רז"ל
שאפי' אם קורא וחוזר וקורא כל היום פסוק ואחות
לוטן תמנע נותנין לו שכר כאלו עוסק בנגעים ואהלות
וכן מי שאין בידו שום ספר בשבתו בחנות ובלכתו
בדרך יוכל ללמוד מזמורים השגוריי בפיו או משניות
השגורות בפיו ויחזור עליהם אפי' אלף פעמי ויקבל
שכר טוב וערבה לה' לעוסק בנגעי' ואהלות באמת
אמרו אחד המרבה וא' הממעט ובלבד שיכוין לבו
לשמים. (פלא יועץ דף רצ"ט אות ת').

224. תיקון לפגם הברית: טהרות מי שעוסק בסדר טהרות
הוא תיקון לפגם הברית [נועי' לעיל בפרק ה' אות ז'
שהוא מהר"י הק"ן] ואפשר שזהו שהתפלל דוד העי"ה
שלימוד התהלים יהיה חשוב כאלו עוסק בנגעים
ואהלות כמ"ש רז"ל בריש מדרש שוחר טוב שיהיו
התהלים תקון אות ברית קדש ומתוך זה ניכר שלא
חטא ח"ו בבת שבע כיון שדבריו מועילים לתקן פגם
אות ברית קדש. (מדבר קדמות מערכת ט דף כה).

225. סופי תיבות ואלה שמות בני ישראל הבאים ס"ת
תהלים. כי קריאת ס' תהלים הוא תקון לפגם הברית
עכ"ל יעו"יש. (פני דוד להחיד"א פרשת שמות אות
י"ב).

226. **חשוב כעוסק בנגעים ואהלות:** דוד העי"ה התפלל יהיו
לרצון אמרי פי שהקורא תהלים יהא חשוב כעוסק
בנגעים ואהלות.

תיקון שמות חלק ב' הברית קז

227. וכתבו גורי האר"י זצ"ל כי העוסק בסדר טהרות הוא תקון לפגם הברית. ואפשר שזו היתה כונת דהעי"ה דהקורא תהלים יהיה חשוב כנגעים ואהלות ויהיה תקון משום פגם הברית וכמו שכתבתי לעיל מערכת טי"ת אות ט' ע"ש. (מדבר קדמות מערכת ת).

228. **יגמור כל התהלים בכוונה ובכיה רבה:** לזוהר מאוד בטבילת עזרא ויתפלל וילמוד הכל בטהרה ואם הוא אנוס שלא יוכל לטבול לא יבטל מתורה ותפלה עבור זה כי השוכן אתם בתוך טומאותם כתיב ואם ח"ו אירע מקרה לילה בשוגג תיכף יטבול עצמו בשחרית ויתענה באותו היום דוקא תיכף ויבלה כל היום בתורה ותפלה ותשובה בודוי ובבכי ויגמור כל תהלים בכוונה ובכיה רבה.

229. ואם ירצה לעשות תשובה בשלימות אזי בטבת ושבט ראשון הבא עלינו לטובה יטבול עצמו בכל יום ויעמוד במים קרים ערום עד צווארו כמו חלק ששית מן השעה. (הנהגות רבי משה טייטלבוים זי"ע).

230. לומר תהלים בלב נשבר מעומקא דלבא: (הנהגות רבי נתמן מטולטשין זי"ע).

231. **כאלו קיים כל התורה כולה:** וראיתי לרבינו אפרים בפירושו על התורה כתב יד פרשת וזאת הברכה שכתב וז"ל כל האומר תהלים בכל יום כאלו קיים כל התורה כלה וזהו תכו לרגלך ישא מדברתיך ר"ת תלים וסמך ליה תורה צוה לנו משה עכ"ל. (מדבר קדמות מערכת ת).

232. **זוכה להיות תחת כסא הכבוד:** כתב רבינו אפרים פי' ויגש והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים ס"ת תלים רמז כל האומר תהלים בכל יום זוכה להיות תחת

כסא הכבוד עכ"ל. ובמקום אחר כתב רבינו אפרים ז"ל שצריך לומר קצת מזמורים קודם תפלת שחרית.

233. וכבר הגאון החסיד בעל שני לוחות הברית הפליא לדבר על סגולת קריאת תהלים והזהיר לקרותן בנחת כהוגן וכשורה ע"ש באורך. (מדבר קדמות מערכת ת').

234. בשלי"ה דף רכ"ט בשם סדר היום ד' מזמורים הראשונים הם מסוגלים להנצל מחטא הידוע עיי"ש, ובספר מקדש מלך פ' פנחס ד' רי"ז וז"ל: ואלה שמות בני ישראל הבאים ר"ת ו' שביה רצ"ל הנשמות שהם בשביי אצל לילי ונאצלים מסוד יסודו' כנודע וס"ת תהלים שהוא תיקון לחטא זה כמו"ש בשם ס' אור הגנוז להה"ק ר' לייב הכהן פ' שמות. ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה ס"ת תהלים וס"ת של בני ישראל הבאים מצרימה היא מילה לרמוז כי אמירת תהלים סגולה לחטא זה. (ועיי' לקמן פי"ד אות ד').

235. עוד סגולה לתיקון חטא זה להתענות בערב שבי"ק, ובשבת קודש יאמר תהלים. [לומר כל ספר תהלים בשבת קודם התפלה בלי הפסק. - עיין בספר בנין יהושע מה שכתב בשם אליהו זכור לטוב -].

236. תיקון גדול לטבול תיכף ולומר עשרה קפיטיל תהלים באותו היום ואלו הן. טז, לב, מא, מב, נט, עז, צ, קה, קלז, קן^ט.

תפילין

237. להיות נזהר במצות תפילין שיהיו כשרים למהדרין ולא בדעיבד, ולהזהיר אחרים שהתפילין לא יהיו חס

תיקון שמות חלק ב' הברית קט

ושלום על המצח^{טו}. וחיוב גדול מוטל על כל אחד מישראל לעורר את חבירו על גודל ענין השכר והעונש^{טז} וחיוב הערבות תוכחה ומחאה, יראת שמים

(סד) יסוד יוסף ראשית חכמה, ועוד.

(סה) וזה עיקר כוונתינו בפרשת קריאת שמע שאנו אומרים בכל יום. א-ל מלך נאמן, וזו הכוונה. א-ל מלך נאמן - לשלם שכר ועונש. ואחר כך אומרים (דברים יא, יג - כא), "והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי" - השכר. "השמרו לכם וגו'" - העונש רחמנא ליצלן, ואחר כך מסיים. "וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו לטוטפות בין עיניכם וגו' וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך, למען ירבו ימיכם", (עיין רש"י). [ועיין בבעל הטורים על הפסוק "וכתבתם על מזוזות ביתך" (שם פסוק כ'), וסמ"ך ליה "למען ירבו ימיכם", שעל ידי המזוזה לא יבוא המשחית אל בתיכם (עיין מנחות דף ל"ב עמוד ב') וסמוך ליה "אם שמור תשמרון" על שם ה' שומרך, ה' צלך על יד ימינך (תהלים קכא, ה. מנחות דף ל"ג עמוד ב')].

השכר של הנחת תפילין כהלכתה למען ירבו ימיכם - מאן בעי חייו?

גדולה מצות תפילין, שכל המניחן [על מקומן] מאריך ימים, שנאמר ה' עליהם יחיו, אותם שנושאים עליהם

שם ה' בתפילין יחיו (גמרא ורש"י ומנחות מ"ד ע"ב)

הלכה מבוררת בשו"ע ואחרונים, ש"כל התפילין של ראש צריך להיות למעלה מתחילת צמיחת השערות של המצח.

מקום הנחת תפלה של ראש, מהתחלת עיקרי השער ממצחו, עד סוף המקום שמוחו של תינוק רופס. (שלחן ערוך אורח חיים סימן כז סעיף ט)

ורבים נכשלים באיסור זה, ועיקר התפילין מונח על המצח ועוברים על איסור דאורייתא, דכל התפילין צריכין להיות במקום שיש קרחה, דהיינו שיהיה אפילו קצה התחתון של התיתורא מונח על מקום התחלת

עיקרי השער. אכן אין להשגיח למי שיש לו שערות ארוכות ששוכבים עד חצי המצח להניח שם התפילין, כי התחלת מקום התפילין צריך להיות מהתחלת עיקרי השער שבפדחת מלמעלה. ויותר טוב להניח קצת למעלה משיעור זה, דהא מקום יש בראש להניח שתי תפילין, כדי שלא ישמט למטה על המצח, וכל המניח על המצח הוא מנהג קראים ולא עשה המצוה.

וכל בעל נפש יזהיר לחביריו וילמדם שלא יכשלו בזה, כדי שלא יהיו חס ושלום בכלל פושעי ישראל בגופן, דזהו קרקפתא דלא מנח תפילין, וגם הברכה הוי לבטלה, דתפילין שמונחין שלא במקומן הוי כמונחין בכיסן. (משנה ברורה בשולחן ערוך שם סעיף קטן לג.)

הערה. גם הקשר מאחורי הראש, צריך להיות במקום הראוי, ואם לאו, אין יוצאים מצות תפילין, וליתר פרטי הדינים, עיין היטיב בשולחן ערוך אורח חיים (סימן כז סעיף י, ובמשנה ברורה, ובשערי תשובה שם).

ד. "אחד הניח תפילין של ראש והיה למטה מהשערות על המצח, ואמרתי לו שצריך לחזור ולהניחם כראוי, ולקרות עוד הפעם קריאת שמע". וכתב בסידורו "דעת קדושים" בכל קיבוץ לתפלה יש לייחד איש אחד משגיח על זה, שלא יצא משהו מעיקרי השער. (אשל אברהם להגאון הצדיק מבוטשאטש, מהדורא קמא סימן כז.)

ה. מי ששערותיו גדילין על המצח בעיגול, צריך לזהר בזווית התיטורא דלמטה, שיהיו מונחין במקום עיקרי השערות, שהרי ריבוע התפילין הוא הלכה למשה מסיני, ואם כן צריך כל התפילין להיות במקום החיוב. (מסגרת השלחן על קיצור שולחן ערוך סימן י' סעיף ג.)

ו. איש זקן שנשרו שערות ראשו וכן הקרח, אף על פי שאין להם עתה שער בראשם, יניחו התפילין במקום שהיה בו שער מקודם. (כף החיים סימן כז בשם הבן איש חי וספר חיים ושלוש שם)

ז. הן בעון עינינו הרואות כי הרבה נכשלין בזה, ומניחין התפילין ממש על מצחן, אף שלפעמים מוחין בהם הרואים

תיקון שמות חלק ב' הברית קיא

ואהבת שמים, כמו שכתוב (קהלת י"ב) "סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם".

והוא נותנן למעלה, לא הועילו בזה, שחוזרין ונופלין, ה' הטוב יכפר בעדם, וראוי ליראי ה' ולחושבי שמו לעמוד בפרץ וליקח התפילין ולקצר הקשר, באופן שיהיו מונחין במקומן. (חסד לאלפים סעיף קטן ז').

והוא נותנן למעלה כו', - כונתו. דאפילו על זה הזמן מעט, שהוא למעלה, אינו נחשב שהוא במקומו הנכון, דכיון דנופל אחר כך, מוכח, שבשעה שהיה למעלה לא היה מהודק].

[הערה. הרצועות של ימינו אלה נמתחין ביותר, על כן צריך ליזהר מאד, ביחוד לאחר שמסתפרים, שהתפילין לא ירדו למטה ממקום צמיחת השערות, ובאם כן צריך להקטן את קשר הרצועה]. ונסיים בדברי הרא"ש, (בהלכות קטנות הלכות תפילין סימן כ"ז), וז"ל.

"שנו חכמים. ליום הדין, אם היה זהיר במצות תפילין כף זכות מכרעת, ואם פשע בהם כף חובה מכרעת, שאין לך גדול בכל מצות עשה שבתורה יותר ממצות תפילין, שהוקשה כל התורה כולה לתפילין, שנאמר למען תהיה תורת ה' בפיך, לכן צריך כל אדם ליזהר במצות תפילין" (הרא"ש, בהלכות קטנות הלכות תפילין סימן כ"ז).

סו) בספר מעלת התורה לרבי אברהם אחי הגר"א זצ"ל, חה לשון קדשו: הקדמת הרב המחבר זלה"ה:

להיות שהארכתי בבאורי על המשנה ח' פרק ג' דיומא בעניני ודויין, שכל עיקר התשובה נכלל בזה המשנה ואין רצוני להאריך בזה, מפני שעיקר התשובה מפורש יצא מפי הראשונים ז"ל, וגם בפסוקי תנ"ך מפורשים הרבה מזה. ורק מפני שמצינו שכל עיקר גרר התשובה והתחלתה הוא התורה שתתעלה, כמאמר חכמינו ז"ל: (עבודה זרה דף כ' ב') תורה מביאה לידי זהירות וזריזות וכו', כמו שמבואר בפנים, וכמו שכתוב בזהר הקדוש (זהר ג פט, ב), וזה לשונו: מאן דרחיק מאוריתא רחיק מקודשא בריך הוא, וגם אי אפשר לבא לשום מעלה, או מדה טובה, או לשום דבר יראה, רק על ידי התורה, שעל ידה יכיר גודל עונו, ויתעורר לשוב, כמו שאמר קין: גדול עוני מנשוא (בראשית ד יג), ואז בא לידי התשובה. ובפרט בדורות הללו, שכל אריכות הגלות הוא מחמת בטול תורה (מדרש שיר השירים פרשה ג) רחמנא לצלן, ואין הגליות מתכנסות אלא בזכות התורה, כדאיתא בגמרא הקדושה (בבא בתרא ח א). וכל הצרות הבאות עלינו תמיד, הוא מחמת ביטול תורה, כמו שכתוב בזהר הקדוש, על פסוק: נרפים אתם נרפים (שמות ה יז) עין שם.

גם התורה מכפרת על כל העונות, כמבאר בגמרא (מנחות קי א) ובזהר בהרבה מקומות. ובפרט בדורות הללו, אשר הזמנים חלושי הדעות, ומהנמנע לקיים תשובת המשקל, על פי סגופים המבוארים בדברי קדמונינו זכרונם לברכה, כדומה על ליצנות אחת, ק"ך תעניתים. ועל כעס אחד, קנ"א תעניתים, ועל דבור חול אחד בבית הכנסת ארבעים יום, ואם יחיה האדם אלף שנים פעמים, לא יספיקו לו התעניתים על כל פרטי עונותיו, ומה יעשו האזובי קיר כמונו היום בדורות חלושי הטבע. ודומה לזה שאמרו בבבא קמא (צד ב): הגולנים ומלוי ברבית, אין מקבלין מהם שלא ינעול דלת בפניהם, והובא שם מעשה על זה עין שם. על כן אנו אין לנו אלא להתעורר בתורה, וזאת התורה היא לנו לעולה ולמנחה ולחטאת וכו' (ויקרא ז לז), וכמבאר בדברי האר"י ז"ל,

כל זמן שלא יעשו תשובה על פגם הברית קודש לא יגאלו
(עמק המלך דף ע"א, מדרש תלפיות דף 101)

238. יזהר להתענות תיכף ביום המחרת בלי איחור כלל.

239. להתענות בערב שבת קודש הוא תיקון חטא זה^ט.

240. בשנה מעוברת יתענה גם פרשת תרומה תצוה.

241. תיקון לעון גדול הוצאת זרע לבטלה אף כי עשה עבירה זו כמה וכמה פעמים למאות בלי מספר אחר שבכה והתחרט לפני ה', יתענה ג' הפסקות של ב' ימים וב' לילות רצופים ועוד ג' ימים נפרדים^ט, ובכל יום כל ימי חייו יהיה בתשובה ושברון לב בחרטה וטהרת הגוף בטבילה והנפש בתורה, ויזהר מאוד בשמירה

שכל הענייני סגופים ותעניות, המה לראשונים, אמנם האחרונים חלושי המזג, עיקר התשובה בחזוק התורה כל היום. ובפרט כי רבו משובותינו, ועון בטול תורה על כלנה. ואף מי שנגע יראת ה' בלבו, ורצונו לעשות תשובה, עושה מן הטפל עקר, דהיינו תעניות וסגופים, ואינו חושש על העקר דהיינו תורה. על כן הניפותי ידי בחבור זה בדברים הללו, כי רצוני לבאר פה כפי שכלי, מעלות התורה, כפי הנמצא בכתובים, ובמאמרי חכמינו זכרונם לברכה, בגמרא ובמדרשים, ומאמרי זהר הקדוש, בשום שכל מהבין והיו לאחדים בידי, להעיר התורה הקדושה, בכדי שיבאו על ידי זה לתשובה שלמה (ועיין זוהר הקדוש פרשת קדושים (דף פ' ב').) "לא איתדכי בר נש לעלמא אלא במלין דאורייתא" וכו' ועיין גם ברמב"ם סוף הלכות אסורי ביאה. ובזהר חדש רות איתא ד"א מתקוני התשובה ילמוד כל התורה, ולכל מעלות הרוממות, ולהנהגות טובות וישרות, ועל זה יסדתי ספרי זה, לעדת מי מנה, עד כאן לשון קדשו.

טז) עיין פתחי עולם (סימן רמ"ט) ועיין במעבר יבק (פרק שפ"צ מהר"ם מטשערנאבל זלה"ה עיין שם. וכן כתוב בספר דברי יחזקאל פרשת שמות.

סח) ראה ספר יעלזו חסידים (דף קכ"ד אות קס"ז) וזה לשונו:

יתירה בקדושת הברית שלא יבא אפילו לידי הרהור ולא ישים ידו לעולם מתחת טבורו ולמטה, ובכל יום יבכה וידאג ויאנח ובתנאי שיוסף שקידה בתורה ובמצות ובמעשים טובים וצדקה שהיא על כולם ותפלה בכוונה ותמיד יהא לבו נשבר בקרבו ואז טוב לו סלה ומובטח שהוא בן עולם הבא. (בספר עיר מקלט מצוה קפ).

242. בספר חסידים (דף תקס"ג אות תתשכ"ט) וזה לשונו :

תענית - ערב ראש חודש

243. יתענה בכל ערב ראש חודש עד המולד, הוא חטא מתוך עידון ונקרא רשע יסגף עצמו בתענית^ט על ידי שיקיים בו צפד עורו על עצמו ויבש החומר שהוא מצד הקליפה מדה כנגד מדה, הוא חימם עצמו לדבר עבירה יקרר עצמו בטבילות. (תיקוני תשובה של הר"א הלוי, יסוד יוסף, ראשית חכמה, ועוד).

סט) **תיקון למוציא שכבת זרע לבטלה לצום פ"ד ימים רצופים:** תיקון למוציא שכבת זרע לבטלה, תצום פ"ד ימים רצופים ותכוין בשם ע"ב דיודין מ"ב של טיפה עילאה מ"ב זווגים ומ"ב פ"ב ג' דיוורין ט"ל ע"ב ד' יודין שם ב"ן שני הויות חד רוחא דכגוונא שנשאה שם תמיד וזהו סוד אי זה ספר כריתות בסוד אין האשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי ומתמלא דיודין וכו' גם צריך לתת פרוטה לצדקה קודם כל תפלה ויתקן מה שגרע ויכוין לכל הנזכר. (נגיד ומצוה, מדרש תלפיות) ועיין בזוהר הקדוש פרשת תרומה (דף ק"נ ע"ב), כי בגיהנום יש מדורות שם יורדים מחטיאי הרבים הנקרא צואה רותחות כנזכר, ואינם יוצאים משם לעולם, וכן המשחיתים זרעם נדונים שם לדורי דורות, ובשבתות וראש חודש ויום טוב אינם נידונים, אבל אינם יוצאים משם כשאר רשעים דיד להם מנוחה, וישראל שלא שמר שבת בעולם הזה, אין לו מנוחה לעולם וכו'. (מעבר יבק - שפתי רננות פרק ל"ט).

תיקון שמות חלק ב' הברית קטו

244. לשוב באמת על חטאת נעורים להתענות ה' שנים רצופים יום א' בשבוע, וליתן צדקה בכל ערב שבת קודש ולהיות ניעור כל ליל שישי וללמוד באותו לילה תנ"ך משנה גמרא זוהר ראשית חכמה תיקונים עין יעקב שולחן- ערוך יורה - דעה ולקרות קריאת - שמע של האריז"ל בכל לילה הנדפס בשערי ציון, ואחר הה' שנים הנ"ל צריך להתענות בה"ב אחר פסח וסוכות ושובבי"ם ת"ת וכל ערב ראש חודש והפסקה של שני ימים בחודש אלול ולקבוע עתים לתורה דהיינו ללמוד בכל יום תנ"ך משניות שהוא תיקון לנשמה וזוהר ושולחן-ערוך ועין-יעקב קודם השינה וקריאת שמע של האריז"ל ולילך במקוה לטבול ט' פעמים כדי לקבל עליו קדושה וטהרה מן המקוה העליונה והבן. (יסוד יוסף, קב הישר, שלי"ה, תיקוני תשובה, ועוד).

סיבות מביא את האדם לידי הוצאת זרע לבטלה

בהקיץ או בחלום

(מכתבי האריז"ל, יסוד יוסף, מהר"א הלוי, שלי"ה, שבט מוסר, קב הישר, ראשית חכמה, ועוד)

תיקון לעונש כרת ר"ל

245. ביסוד ושורש העבודה (שער ח' פרק א' ובשער יו"ד פרק ח') כתב בשם האריז"ל להנצל מכרת להיות נעור כל הלילה ולא יישן כלל אלא יעסוק בתורה עד אור הבוקר, וראוי ללמוד מעניני העבירה שעבר שחייב עליה כרת ובכל לילה שיעשה כן נצול מכרת אחד שנתחייב, עד כאן לשון האריז"ל, ונוהגים ללמוד מסכת כריתות משניות וגמרא וספרי יראים כו' עיין שם, [וכן הוא בשער היחודים ובספר נגיד ומצוה (חלק ב' שולחן ערוך האריז"ל ובמשנת חסידים מספר התשובה)].

246. ובספר ישועות חכמה (סימן עא) כתב דכל אדם צריך לחוש שמא פעם אחת חלל שבת או יום הכיפורים, או אדם שנכשל באיסור נדה חס וחלילה ולא ידע על פי חשבון שהוא סמוך לוסתה שאז הוא קרוב למזיד חס וחלילה וחשבוני הוסיף הם רבים כמבואר בקיצור שולחן ערוך ובמסגרת השלחן (סימן קנה) עיין שם, והוא לא ידע ואשם חס וחלילה על מה שלא למד לידע היטב כל הדינים, וכן לפעמים בענין חמץ בפסח יוכל להיות מכשולות חס וחלילה בשנה שרבו הגשמים כידוע גם יוכל להיות כי בגלגול העבר עבר על איזה כריתות חס וחלילה ונתגלגל לתקן ומכל אלו הטעמים טוב לכל בן תורה להיות ניעור לפעמים בלילי קיץ כל הלילה בליל שישי או באיזה לילה שירצה - שבקיץ אין בזה טורח כל כך - וילמוד כל הלילה עד שיאיר היום ויהיה ניצול בכל לילה מכרת אחד וילמוד המשנה דכריתות פרק א' בכוונה ובתשובה. וזה לשון המשנה שלשים ושש כו' ואחר זה טוב לומר תפלה זו בכוונה ובפרט אחר חצות לילה שהוא עת רצון. **יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שתכפר לנו על כל חטאתינו ותסלח לנו על כל עונותינו ותמחל לנו על כל פשעינו וטהר מחשבותינו ולבנו לעבדך באמת ובשמחה.** עד כאן לשון ספר ישועות חכמה.

247. ומה שכתב שם דכשהולך לישן כשיאיר היום יטול ידיו ג' פעמים ויברך ברכת התורה ואחר כך יאמר כל הקריאת שמע לצאת ידי חובת קריאת שמע של שחרית עיין שם, לעניות דעתי לא נראה כן אלא שיוכל לקרות קריאת שמע בלא ברכת התורה דברכת התורה של אתמול נפטר עד אחר שינת קבע של לילה זו עיין שו"ת מהר"ם שיק (אורח חיים סימן א') ושאר

תיקון שמות חלק ב' הברית קיז

תשובות אחרונים, וכן ראיתי בספר זכרו תורת משה שכתב דשאל את פה קדשו בעל **דברי חיים** זלה"ה **מצאנו** על זה ואמר לו שאם דעתו לישן אזי מותר ללמוד עד השינה בלי ברכת התורה עיין שם.

248. והי' יתברך יטהר לבנו הזונה ויזכינו שנוכל לתקן את אשר שחתנו ולעבדו עבודה תמה מתוך נחת והרחבה בלב שמח אמן כן יהי רצון.

אזהרות ותיקונים מספר יסוד יוסף:

249. הסומך הפה לראש הגויה.

250. המספר לשה"ר, והפוגם פיו בדברי ניבול פה.

251. המדבר דברי שקרים.

252. המגלה סוד התורה למי שאינו ראוי לגלות.

253. המברך ברכה לבטלה.

254. הנודר ואינו מקיים נדרו.

255. הפוגם בראייה.

256. האוכל אכילה גסה בפרט בסעודת הלילה.

257. הישן בחדר לבדו.

258. המסתכל בשעה שחיה ועוף נזקקין זה לזה.

259. המסתכל בשום אשה ובגדיה.

260. המסתכל בצורת עכו"ם.

261. המרבה בדאגה.

262. הפוגם באזנו לשמוע דברי בטלה.

עונשי חטא הזה.

263. גלות ואריכות הגלות.

קִיחַ תִּיקוֹן שְׁמוֹת חֶלֶק ב' הַבְּרִית

264. לא יזכה לראות פני השכינה.

265. לא יעמוד לתחיית המתים.

266. בניו מתים כשהם קטנים.

267. נשמתו תגולגל באשה.

268. גורם לכמה גילגולים.

269. מביא מיתות ומגפות בעולם.

270. מונעין ממנו להבין סודות התורה.

271. בניו יהיו רשעים, ופוקרים וכופרים.

272. בא לידי עניות.

תִּיקוֹנֵי הַחֹטָא.

273. להיות סנדק למילות ילדים על ברכיו.

274. לעלות לתורה על כל פנים פעם אחת בחודש.

275. לומר בהוצאת ס"ת בריך שמיא בנוסח ק"ל תיבין.

276. להרבות בנתינת צדקה לעניים.

277. לשמור שבת כהלכתו ולענגו.

278. להרבות בהדלקת נרות לכבוד שבת.

279. להיות נזהר בק"ש שעל המטה, וגם הנשים יזהרו בזה.

280. ללמוד לפני שכיבה, י"א פרק משניות וי"א דברי אגדה ויר"ש יוצא ידי שניהם.

281. לכבד ולאהוב לומדי תורה.

282. להתפלל בכונה בבכי ובצעקה.

283. לומר (קודם שכיבה) ארבע המזמורים הראשונים מספר תהילים.

284. ללמוד משניות. ומה טוב ח"י פרקים בכל יום מי שסיפק בידו.

285. מי שהוא בעל תורה ירגיל עצמו ללמוד סודות התורה.

תיקון שמות חלק ב' הברית קיט

286. לקרוא בלילה ק"ש שאל האריז"ל כנדפס בשערי ציון.
287. ירגיל עצמו בוידוים ובמוסר על החטא הזה.
288. לבחור במדת הענוה. ולא יתגאה כלל.
289. לומר בכל יום הפסוק אור זרוע עם הכונות (והובאו בקצרה בס' לב טהור).
290. לומר בברכת תקע בשופר יהיה רצון הנדפס בשערי ציון.
291. שיתחמם בשעת עשיית המצוות. ובפרט בשעת עשיית המצות לפסח.
292. לצוות לבניו שלא ילוו אותו אחר מיטתו.
293. לאכול שיורי פרורי המוציא.
294. לענג בכל מיני עינוגים ליל שבת. ולגדל יתומים.
295. להיות מעשרה הראשונים בבית הכנסת.
296. ליזהר ביותר במצות תפלין.
297. להזהר ביותר במצות ציצית.
298. לערוך תיקון חצות. להסתכל בעיניו כשעולה לתורה.
299. שיהא זיווגו מערב שבת לערב שבת^ב דווקא.
300. לאהוב שלום ולרדוף שלום.
301. לסמוך גאולה לתפלה.
302. ישמע ממחרפים ולא ישיב.

תיקוני פגם הברית לבעל "ראשית חכמה"

303. 1. שיהא למודו תמיד משניות.
304. 2. לסרס עצמו מזווג מליל שבת לליל שבת.

(ע) ראה בספר הקדוש ראשית חכמה שער הקדושה באריכות מה שמביא מזוה"ק, החילוק בין תלמיד חכם לאיש פשוט.

305. 3. להחזיר בני אדם בתשובה נגד מה שפגם והוציא זרע לחוץ, וכל טיפת זרע היא נשמה העשוקה ביד החיצונים - ישתדל להוציאה משם ולהכניסה פנימה, כמו שאמר דוד המלך עליו השלום: "אלמדה פושעים דרכיך".
306. 4. יזהר בתקון חצות בחצות לילה או מחצות ואילך.
307. 5. להוריד דמעות בתפילתו.
308. 6. יזהר בנתינת צדקה לשמה, כי בחטאו נסתלקו החסדים למעלה, ועל ידי הצדקה ממשוך החסדים להמתיק הדינים.
309. 7. להיות משכים ולהיות ראשון בבית הכנסת, ועל כל פנים מעשרת הראשונים.
310. 8. להיות אוהב שלום ורודף שלום, ובכלל זה להיות שומע חרפתו ואינו משיב.
311. 9. יזהר שלא יכשל באחד מדי דברים אלו שאינם רואים פני השכינה. ובכל אלה האריך ה"ראשית חכמה" ונתן טעם לדבריו.
312. ובכתבי האר"י זלה"ה כתב, שיחמם עצמו בלישת המצות ובעריכתן עד שיזוע.